

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση
Μουσειολογικός Προγραμματισμός και Σχεδιασμός**

Αφροδίτη Παπαδημητρίου

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Στυλιανή Συλαίου**

Ιανουάριος 2017

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση

Αφροδίτη Παπαδημητρίου

**Επιβλέπων Καθηγητής
Στυλιανή Συλαίου**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών Στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ιανουάριος 2017

Στον Κυριάκο
που καθημερινά διδάσκει τι είναι πολιτισμός
και
Στον Άλεξ
που αποτέλεσε το παράδειγμα του πολιτισμού

Περίληψη

Ο στόχος της διπλωματικής διατριβής είναι να γίνει μία συμβολή προς το μουσειολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα μουσείο της συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων. Η παρούσα διπλωματική στοχεύει να αποτελέσει την εκπόνηση ολοκληρωμένης μουσειολογικής και μουσειογραφικής προκαταρκτικής αξιολόγησης για τη δημιουργία του μουσείου Αναγέννηση Έργων – Δημιουργική Συντήρηση.

Η διπλωματική διατριβή βασίστηκε σε ενδελεχή βιβλιογραφική επισκόπηση, και σε επιτόπια έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε με την συμμετοχική παρατήρηση και τις συνεντεύξεις. Τα βασικότερα ερωτήματα τα οποία διατυπώνει η διπλωματική διατριβή αφορούν τη δημιουργία μουσείου με περιεχόμενο τη συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων και εάν είναι εφικτή και αναγκαία η συμμετοχή του κοινού. Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν ότι η δημιουργία μουσείου συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων με συμμετοχή κοινού προσφέρει μία συνολική εικόνα του πολιτισμού και διαμορφώνει ένα κοινό το οποίο χαρακτηρίζεται από πολιτισμική γνώση και ηθική.

Σημειώνεται ότι η πρόταση για τη δημιουργία του μουσείου Αναγέννηση Έργων- Δημιουργική Συντήρηση με συμμετοχή κοινού αποτελεί πρωτοτυπία τόσο για τα ελληνικά όσο και για τα παγκόσμια δεδομένα, τουλάχιστον μέχρι τη στιγμή της συγγραφής της.

Summary

The scope of this master thesis is to create a contribution museological and museographic study for the development of a museum of conservation of works of art and archeological findings. This master thesis is conducted according to the requirements and guidelines laid down the principles of museological science to submit a front end evaluation study for the creation of the museum Renaissance of Works of Art-Creative Conservation.

This master thesis is based on exhaustive bibliographic study and survey made possible through observation and interviews. The main questions that make this master thesis is the creation of a Museum for the Conservation of Works of Art and Archeological Findings and the feasibility and need for the participation of the public. Research results have shown that the creation of such a Museum for the Conservation of Works of Art and Archaeological Findings involving public offers an overview of culture and educates the public in cultural knowledge and ethics.

The idea for the preparation of the museological and museografic design of the museum Renaissance of Works of Art-Creative Conservation involving public is innovative both in Greece and abroad at least until the submission of this thesis.

Ευχαριστίες

Στα πλαίσια της εκπόνησης της διπλωματικής μου διατριβής θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το έμπυχο υλικό του «Σιλό» και τον Φώτη Φερενίδη για τη δυναμική συμβολή του. Την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Στυλιανή Συλαίου για την καθοδήγηση και την υποστήριξη της καθώς και τον υπεύθυνο συντονιστή του μεταπτυχιακού προγράμματος Χρήστο Δερμεντζόπουλο.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
1 Κεφάλαιο Το Μουσείο	9
1.1 Ο ορισμός του Μουσείου	9
1.2 Η εξέλιξη της «Μούσας»	10
1.2.1 Η μετάβαση της Μούσας σε σύγχρονο μουσείο	13
1.3 Η μουσειολογία	14
1.4 Η μουσειακή έκθεση	15
1.5 Η Το μάρκετινγκ των μουσείων	16
1.6 Η πολιτιστική πολιτική και μουσεία	17
2 Κεφάλαιο Η Συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων	21
2.1 Ο ορισμός της Συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων	21
2.2 Η μάχη με το χρόνο	22
2.2.1 Το αντικείμενο της τέχνης της συντήρησης	23
2.3 Η διαδικασία της συντήρησης και της τεκμηρίωσης	24
2.4 Η σπουδαιότητα της τέχνης συντήρησης	26
3 Κεφάλαιο Η έρευνα για την προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας Μουσείου	29
3.1 Η Έρευνα	29
3.1.1 Το πρωτογενές υλικό: οι συνεντεύξεις	33
3.1.2 Τα συμπεράσματα της έρευνας και η χρήση τους στην προκαταρκτική αξιολόγηση	38
4 Κεφάλαιο Η προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας μουσείου: Συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων	41
4.1 Μουσειολογικός προγραμματισμός	41
4.1.1 Ο σκοπός της δημιουργίας του μουσείου	42
4.1.2 Αποστολή και στόχοι	42
4.1.3 Κοινό σε σχέση με τους στόχους	42
4.1.4 Κανόνες του Μουσειολογικού προγραμματισμού	44
4.1.5 Το κτίριο του μουσείου	45
4.1.6 Οι εκθεσιακοί και βοηθητικοί χώροι	46
4.2 Μουσειολογικός σχεδιασμός	46
4.2.1 Πρώτη θεματική ενότητα: Πορεία επαναφοράς-Ανασκαφή	47
4.2.2 Δεύτερη θεματική ενότητα: Διαδικασίες Αναγέννησης-Συντήρηση	54
4.2.2.A Η υποθεματική ενότητα: Συντήρηση χάλκινου νομίσματος	56
4.2.2.B Η έκθεση της συντήρησης χάλκινου νομίσματος	56
4.2.2.Γ Ιστορία, χρήσεις και τεχνολογία κατασκευής του νομίσματος	57

4.2.2.Δ Οι απεικονίσεις και οι επιγραφές των νομισμάτων	60
4.2.2.Ε Επιστημονική διερεύνηση του υλικού και της διάβρωσής του- Τεκμηρίωση	62
4.2.2.ΣΤ Επεμβατική και προληπτική συντήρηση του νομίσματος Κράματος Cu	63
4.2.3 Τρίτη θεματική ενότητα: Διαμεσολαβημένη επικοινωνία: Μουσειακή έκθεση	72
4.3 Επικοινωνιακή στρατηγική-Συμβολική ταυτότητα	73
Επίλογος Προτάσεις -Ερωτήματα για περαιτέρω έρευνα	77
Βιβλιογραφία	83
Πίνακες	
Πίνακας 1. Συνοπτικά οι σημαντικότερες τοποθετήσεις των 25 συνεντευξιαζόμενων	33
Γραφήματα	
Γράφημα 1 Οι απόψεις για τη συμμετοχή κοινού	35
Γράφημα 2 Οι τοποθετήσεις των συνεντευξιαζόμενων στα πιο σημαντικά Ερωτήματα	38
Παραρτήματα	95
A Συνεντεύξεις	95
A.1 Οι βασικότερες ερωτήσεις-απαντήσεις των Συνεντεύξεων με θέμα τη δημιουργία Μουσείου Συντήρησης	97
B Το κτίριο του μουσείου	143
B.1 Κάτοψη κτιρίου	
B.2 Κάτοψη κτιρίου: Logo	144
Γ Πορεία επαναφοράς: Ανασκαφή	145
Γ.1 Η ανασκαφή	145
Δ Τα εκθέματα της υποθεματικής ενότητας: Συντήρηση χάλκινων Νομισμάτων	155
Δ.1 Πρώτη Προθήκη: συγκέντρωση νομισμάτων	155
Δ.2 Μέσα Ανάλυσης και εξέτασης	167
Δ.3 Ιστορία, χρήσεις και τεχνολογία κατασκευής-Ανάλυσης	175
Δ.4 Κατασκευή νομισμάτων	179
Δ.5 Δελτίο Συντήρησης	181
Δ.6 Εργαλεία, Υλικά συντήρησης	184
Ε Αποτελέσματα Ανθρώπινης επέμβασης	187
E.1 Έκθεση συντηρημένων ευρημάτων-Μουσείο	187
E.2 Παλαιότερες επεμβάσεις- Προβλήματα	188
E.3 Καταστροφές Μνημείων Παλμύρα	189

Εισαγωγή

Κατά τον 21^ο αιώνα οι κοινωνικοπολιτικές οι οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές προσθέτουν νέες παραμέτρους στην έννοια του μουσείου. Ανάμεσα στις εξελίξεις που διαμορφώνουν το μετανεωτερικό μουσείο κυριαρχούν η διαδραστικότητα, τα νέα είδη των εκθεμάτων, οι δραστηριότητες και η αποζήτηση της συμμετοχικότητας του κοινού, η προβολή του εκπαιδευτικού του χαρακτήρα, η έμφαση στην επικοινωνία και κυρίως η προσδοκία της ψυχαγωγίας, η οποία καθίσταται ζητούμενο¹. Οι νέες απαιτήσεις προκαλούν τη δημιουργία μουσείων ήχου, κινηματογράφου, διατροφής ακόμη και βασανιστηρίων όπως το Museo della Tortura San Gimignano². Το μουσείο της μετανεωτερικής εποχής έχει ανοίξει για το κοινό³ και προσφέρει ένα ευρύτερο πεδίο δράσης ξεπερνώντας τα όρια της αναπαραγωγής της εθνικής ιδέας και της διαμόρφωσης της συλλογικής μνήμης⁴.

Ένας από τους βασικότερους πυλώνες του μουσείου είναι η συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων, η οποία σύμφωνα με το International Council of Museums (ICOM) έχει ως σκοπό την τεχνική εξέταση, την επιβράδυνση των διαδικασιών φθοράς, τη διατήρηση, και την αποκατάσταση του πολιτισμικού αγαθού. Στον ελλαδικό χώρο μέχρι το 2016 ελάχιστες προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί για να παρουσιαστεί η τέχνη της συντήρησης. Στην παρούσα διπλωματική το δίπολο μουσείο-συντήρηση αντιστρέφεται. Ενώ η συντήρηση εργάζεται για την ύπαρξη του μουσείου η παρούσα μελέτη καταθέτει πρόταση δημιουργίας μουσείου το οποίο θα προβάλλει ένα από τα σημαντικότερα παρασκήνιά του, την τέχνη της συντήρησης.

Ο σκοπός της μελέτης είναι να καταδείξει εφικτές προτάσεις για τη δημιουργία μουσείου, το οποίο θα προβάλλει την υπεύθυνη και ιδιαίτερη τέχνη της συντήρησης.

¹ Νικονάνου, 2010, σελ.17.

² Museo della Tortura e della pena di morte, <http://www.torturemuseum.it/> (τελευταία προσπέλαση 30/11/2016).

³ Ανδρέου, 1996, σελ.39.

⁴ Κόκκινος, Αλεξάκη, 2002, σελ.17.

Επίσης, η δημιουργία μουσείου με την συντήρηση ως περιεχόμενο έχει στόχο να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις επικοινωνίας του ευρήματος με το κοινό. Η επίτευξη του στόχου πραγματοποιείται μέσω των ειδικών εκθεμάτων, όπως τα στάδια της συντήρησης και οι μορφές που παίρνει το αντικείμενο στα διαφορετικά στάδια συντήρησής του.

Η τέχνη της συντήρησης αποτελεί τον κύριο διαμεσολαβητή στην επικοινωνία του κοινού με το αρχαιολογικό εύρημα. Οι εργασίες συντήρησης χαρακτηρίζονται από τον επιστημονικό και τεχνολογικό χαρακτήρα τους εξαιτίας αυτών των ιδιαίτερων εργασιών το εύρημα αναγεννιέται και γίνεται προσιτό στο ευρύ κοινό. Αυτή η αθέατη αλλά άκρως απαραίτητη πορεία του ευρήματος μόνο με την προβολή της μπορεί να καταστεί κατανοητή και να επισημανθεί η αναγκαιότητά της.

Η διπλωματική διατριβή λαμβάνει ως δεδομένο το σημαντικό ρόλο του μουσείου στο πεδίο του πολιτισμού και γενικότερα στην κοινωνικοπολιτική και ανθρωπογεωγραφική εξέλιξη σε τοπικό και διεθνές επίπεδο και για αυτό το λόγο ερευνά τον τρόπο έκθεσης και προβολής της τέχνης της συντήρησης μέσω του κυριότερου φορέα επικοινωνίας, δηλαδή μέσω του μουσείου. Η διατριβή επιχειρεί να παρουσιάσει το μουσειολογικό προγραμματισμό και το σχεδιασμό ενός μουσείου, το οποίο έχει ως κύριο στόχο την ανάδειξη της τέχνης της συντήρησης. Το μουσείο φέρει την ονομασία: «Αναγέννηση έργων-Δημιουργική συντήρηση». Η έρευνα δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη λειτουργία της συντήρησης και στην επικοινωνιακή πολιτική του μουσείου.

Η σπουδαιότητα της παρούσας διατριβής αναδύεται από τον ορισμό του μουσείου όπως αυτός δημοσιεύθηκε το 1948 στο περιοδικό ICOM News⁵ «η λέξη μουσείο περιλαμβάνει όλες τις συλλογές που είναι ανοικτές στο κοινό, είτε αυτές είναι τέχνης, είτε τεχνολογίας, είτε επιστημονικές, είτε ιστορικές...». Ο συγκεκριμένος ορισμός σε συγκερασμό με τα καταστατικά του ICOM στα οποία παρουσιάζεται η αναγκαιότητα των εργασιών της συντήρησης προδιαγράφει τη δημιουργία του μουσείου για την τέχνη της συντήρησης.

Η συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων εκτελεί έναν σημαντικό ρόλο, αυτόν του διαμεσολαβητή με στόχο την επικοινωνία του έργου τέχνης πρώτα με

⁵ ICOM News 1948, <http://icom.museum/media/icom-news-magazine/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

την επιστήμη της αρχαιολογίας και κατόπιν με το κοινό. Οι μέθοδοι συντήρησης προσδίδουν στο εύρημα την τελική του μορφή από την οποία εξάγονται συμπεράσματα και ταυτόχρονα μεταφέρουν τον επισκέπτη στο παρελθόν. Το μουσείο αποτελεί το χώρο όπου ο επισκέπτης κάθε ηλικίας και μόρφωσης έρχεται σε άμεση επαφή με τα παρασκήνια των εκτεθειμένων ευρημάτων και ταυτόχρονα αντιλαμβάνεται αυτήν την διαμεσολαβημένη τέχνη.

Η διαδικασία της συντήρησης μέσω του μουσείου γίνεται ευρέως γνωστή και παράλληλα επιμορφώνει και ψυχαγωγεί. Κάθε μουσείο αν και διαθέτει εργαστήρια συντήρησης σπάνια παρουσιάζει τις διεργασίες στις οποίες υποβάλλεται το κάθε εύρημα για να παρουσιαστεί στο κοινό. Συνήθως παρουσιάζονται ορισμένες φωτογραφίες σχετικές με τον τόπο όπου αναβρέθηκε και με τη μορφή την οποία είχε εξαιτίας του περιβάλλοντος όπου βρισκόταν για αιώνες. Η πρωτοτυπία έγκειται κυρίως στη δημιουργία ενός μουσείου το οποίο ως έκθεμα θα παρουσιάζει τις εργασίες συντήρησης και δευτερευόντως στη διαμόρφωση του μουσείου, το οποίο θα περιλαμβάνει τις συνηθισμένες προθήκες με συντηρημένα ευρήματα αλλά δεν θα επικεντρώνεται σε αυτές.

Μια σύντομη ανασκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας καταδεικνύει την σημαντικότητα του ρόλου του μουσείου και της συντήρησης. Το μουσείο είναι το ίδρυμα το οποίο επικοινωνεί και προωθεί την κυρίαρχη ιδεολογία⁶ ακολουθώντας τις κοινωνικοπολιτικές και ιστορικοοικονομικές εξελίξεις του χωροχρόνου όπου ανήκει. Επιπλέον το μουσείο από τη φύση του αλλά και από τον ρόλο του κατά την ιστορική εξέλιξη της χώρας έχει αποκτήσει χαρακτήρα εκπαιδευτικό, ο οποίος διαμορφώνει την εθνοπολιτισμική ταυτότητα.⁷ Ωστόσο τις πραγματικές διαστάσεις του μουσείου τις δίνει η UNESCO, η οποία πλαισιώνει την έννοια μουσείο με τις έννοιες προβολή, διατήρηση, εκπαίδευση⁸. Κατά τον 21^ο αιώνα αλλάζει η αντίληψη για το ρόλο του μουσείου, η ψυχαγωγία συντάσσεται με την εκπαίδευση και η κλειστή, περιχαρακωμένη μουσειακή οντότητα από «Θεματοφύλακες του παρελθόντος» μετατρέπεται σε χώρους αλληλοδιάδρασης, έρευνας και αναζήτησης επικοινωνίας με το ευρύτερο κοινό⁹.

⁶ Γκαζή, 1999, σελ.45.

⁷ Κόκκινος, Αλεξάκη, 2002, σελ.17.

⁸ Αναφέρεται στο Παπαϊωάννου, Στεργιάκη, 2013, σελ.38.

⁹ Μπούνια, Μούλου, 1999, σελ.40, Μπούνια, 2009, σελ.15.

Απαραίτητο στοιχείο στο μουσείο είναι το περιεχόμενό του¹⁰. Τα έργα τέχνης και τα αρχαιολογικά ευρήματα προσδίδουν στον χαρακτήρα του ιδιαίτερα στοιχεία μέσω των οποίων το μουσείο διανθίζεται με έρευνα, ανάλυση και συγκέντρωση υλικού για κάθε επιστημονικό πεδίο¹¹. Το εκτιθέμενο υλικό για να παρουσιαστεί στο ευρύτερο κοινό και στην ακαδημαϊκή κοινότητα απαιτεί τη συνεργασία πολλών επιστημών, ενδεικτικά αναφέρονται η αρχαιολογία, η ιστορία, η αρχιτεκτονική, η χημεία, η συντήρηση έργων τέχνης και η μουσειολογία. Ωστόσο για να λάβουν χώρα αυτές οι επιστήμες είναι αναγκαία η επέμβαση της συντήρησης¹² για να αναγεννήσει το εύρημα και να επαναφέρει, όσο αυτό είναι εφικτό, την πραγματική του μορφή, η οποία αποτελεί το αντικείμενο μελέτης όλων των επιστημών¹³.

Η συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων λειτουργεί στα παρασκήνια του μουσείου και αντίθετα από την αρχαιολογία δεν έχει προβληθεί ή έχει μερικώς παρουσιαστεί¹⁴. Η συγκεκριμένη διπλωματική διατριβή έχοντας σκοπό την παρουσίαση της τέχνης της συντήρησης αποβλέπει σε ένα αφήγημα του «πριν και μετά»¹⁵ για να επικοινωνήσει στο ευρύ κοινό το ποιος, το γιατί, το πότε, το που και το με ποιο τρόπο το κάθε εύρημα εκτίθεται.¹⁶ Επίσης, αποσκοπεί μέσω της «συμμετοχικής παρατήρησης»¹⁷ να αναδείξει την πορεία του ευρήματος στο χρόνο προκαλώντας την κριτική σκέψη και την συμμετοχική μουσειολογία με την παρούσα ενδεικτική πρόταση δημιουργίας ενός μουσείου της τέχνης της συντήρησης¹⁸.

Οι εξελίξεις οι οποίες πραγματοποιούνται και διαμορφώνουν τους νέους τύπους των μουσείων κατά μεγάλο ποσοστό οφείλονται στην ανάπτυξη της επιστήμης της μουσειολογίας και της μουσειοπαιδαγωγικής¹⁹. Η μουσειοπαιδαγωγική στην Ελλάδα αναπτύσσεται με εντατικό ρυθμό κατά τον 21^ο αιώνα και δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να διαμορφώσει το νέο μετανεωτερικό μουσείο σε χώρο επικοινωνίας επιμόρφωσης και ψυχαγωγίας²⁰. Οι δραστηριότητες και ο στόχος της

¹⁰ Τζώνος,2013, σελ.160-162.

¹¹ Pearce, 2002, σελ.15-32.

¹² Brandi,2001, σελ.27.

¹³Τεκμηρίωση-Συντήρησης,χ.χ.,

http://www.ics.forth.gr/isl/CULTUREstandards/paradotea/paradotea_final/K10_syntirsisiV01.pdf

(τελευταία προσπέλαση 30/11/2016).

¹⁴ Ζαχαρίου, Γκλίνος, χ.χ.,σελ.3.

¹⁵ Κώδικας Δεοντολογίας Συντηρητή Αρχαιοτήτων, 2000, άρθρα 2,3,5.

¹⁶Καϊτατζή-Γουίτλοκ, 2012, σελ.67-74.

¹⁷ Κυριαζή, 2011, σελ. 243-279.

¹⁸ Παυλίδης, 2000,σελ.50.

¹⁹ Μούλιου, Μπούνια,1999, σελ.72.

²⁰ Νικονάνου,2010, σελ.17.

μουσειοπαιδαγωγικής αφαιρεί το σκληρό ακαδημαϊκό περίβλημα και καθιστά το μουσείο προσβάσιμο για όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση της χώρας²¹.

Η μεθοδολογία της παρούσας διπλωματικής βασίζεται κυρίως σε δύο επιστημονικές μεθόδους, της βιβλιογραφικής επισκόπησης και της κοινωνικής συμμετοχικής παρατήρησης. Η βιβλιογραφική επισκόπηση προσδιόρισε τις έννοιες, τους ορισμούς και τις καλές πρακτικές ενώ η συμμετοχική παρατήρηση και το βασικό εργαλείο της έρευνας, η ημιδομημένη συνέντευξη προσδιόρισαν τις ανάγκες και τους προβληματισμούς της σημερινής ελληνικής πραγματικότητας. Σε δεύτερο επίπεδο πραγματοποιήθηκε έρευνα σε διαδικτυακές πηγές. Οι εικοσιπέντε ημιδομημένες συνεντεύξεις είχαν στόχο την ελεύθερη διατύπωση απόψεων, προτάσεων, ιδεών και τοποθετήσεων για την πλαισίωση μίας προκαταρκτικής αξιολόγησης για τη δημιουργία μουσείου συντήρησης. Στις ημιδομημένες συνεντεύξεις δεν είναι τυποποιημένες οι ερωτήσεις, οπότε ο κάθε συνεντευξιζόμενος κατέθεσε τους προβληματισμούς του ανάλογα με την ειδικότητά του και ανάλογα με τις υπηρεσίες στις οποίες έχει εργαστεί. Επίσης, η ημιδομημένη συνέντευξη έδωσε τη δυνατότητα ορισμένοι να καταθέσουν την άποψή τους και για την πολιτιστική πολιτική που ακολουθεί η Ελλάδα. Ακόμη για τις ανάγκες παρουσίασης του σκοπού της ανασκαφής, πραγματοποιήθηκε συνέντευξη με εξειδικευμένο περιεχόμενο και παρουσιάζεται αυτούσια η συνέντευξη. Τα βασικά ερωτήματα, τα οποία επιζητά να δώσει απάντηση η διπλωματική έχουν σχέση με το ρόλο του μουσείου και τη δυναμική της συντήρησης. Επίσης, η έρευνα θέτει ερωτήματα για τη συμβολή της τέχνης της συντήρησης στην ύπαρξη των μουσείων, για την αναγκαιότητα της συντήρησης, για τον τρόπο προβολής και έκθεσης της τέχνης της συντήρησης.

Κατόπιν όλων των παραπάνω ενεργειών δημιουργήθηκε ένα σκεπτικό, το οποίο αποτελεί μία προκαταρκτική αξιολόγηση η οποία θα ενταχθεί σε πλαίσιο, δηλαδή σε χωρική απόδοση, όπως η κάτοψη, η διαμόρφωση των θεματικών ενοτήτων, των υποενοτήτων και μία ενδεικτική τοποθέτηση των «εκθεμάτων», τα οποία αποτελούνται κυρίως από έμψυχο υλικό. Το παρόν πόνημα αποτελεί μία ενδεικτική πρόταση, στην κυριολεξία αποτελεί μία προκαταρκτική αξιολόγηση, η οποία επιδέχεται προσθαφαιρέσεις, για την προβολή της τέχνης της συντήρησης και για αυτό το λόγο θα παρουσιάσει αναλυτικά μία από τις υποενοότητες τη συντήρηση νομίσματος, της

²¹ Νάκου, 2000, σελ.37.

δεύτερης θεματικής ενότητας του μουσείου, δηλαδή της Συντήρησης, ως παράδειγμα ανάπτυξης και των υπόλοιπων υποενοτήτων.

Μετά την ολοκλήρωση των στοιχείων, την αξιολόγηση αυτών και την καταγραφή των κυριότερων σημείων των συνεντεύξεων παρουσιάζεται μία πρώτη προκαταρκτική αξιολόγηση η οποία έχει σκοπό τη δημιουργία μουσείου το περιεχόμενο του οποίου θα είναι η τέχνη της συντήρησης. Η πορεία που θα ακολουθεί ο επισκέπτης είναι η εξής: Πρώτη Θεματική: Η αίθουσα παρουσιάζει την επιστήμη της αρχαιολογίας και επικεντρώνεται στους χώρους ανασκαφής προβάλλοντας την κατάσταση του ευρήματος κατά την αποκάλυψή του.

Δεύτερη Θεματική: Σε αυτόν τον χώρο, ο οποίος αποτελεί και το λόγο δημιουργίας του μουσείου, κάθε πολιτισμικό αγαθό κατέχει αυτόνομη υποενοότητα όπου παρουσιάζεται στο ευρύ κοινό στα στάδια συντήρησης που έχει υποβληθεί. (Αυτό μπορεί να συμβεί εκθέτοντας διαφορετικά ευρήματα του ίδιου είδους στα διάφορα στάδια συντήρησης). Επίσης υπό την παρουσία των επισκεπτών οι εναλλασσόμενοι συντηρητές θα εφαρμόζουν τις εργασίες συντήρησης. Το κοινό έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει τις δυνατότητες επέμβασης τις οποίες μπορεί να δεχθεί το εκάστοτε εύρημα. Ακόμη σε αυτές τις αίθουσες παρουσιάζονται τα υλικά, τα εργαλεία και τα μηχανήματα, τα οποία χρησιμοποιούνται στη συντήρηση. Πριν ο επισκέπτης αποχωρήσει από τον κεντρικό χώρο έχει τη δυνατότητα να προβεί με τη βοήθεια στερεομικροσκοπίου σε μικροανάλυση των ευρημάτων και να συντηρήσει ευρήματα (τα οποία είναι για κατάχωση).

Τρίτη Θεματική: Στην αίθουσα παρουσιάζονται όλα τα είδη ευρημάτων συντηρημένα. Κάθε εύρημα συνοδεύεται από φωτογραφική και σχεδιαστική αποτύπωση του χώρου όπου ανευρέθηκε. Επίσης, προβάλλεται η ανθρώπινη επέμβαση με καταστροφές μνημείων είτε από βίαιη επίδραση, όπως βομβαρδισμοί στην Παλμύρα, είτε με καταστροφικές επεμβάσεις, όπως στην Ακρόπολη.

Συνοπτικά η διαδρομή παρουσιάζει στον επισκέπτη πρώτα τη διαδικασία ανεύρεσης των αρχαιολογικών ευρημάτων καθώς και την επίδραση που έχουν υποστεί από τον περιβάλλοντα χώρο. Κατόπιν ο επισκέπτης παρακολουθεί τις διαδικασίες επαναφοράς του ευρήματος στην αρχική του μορφή. Η διαδρομή ολοκληρώνεται με την τρίτη θεματική ενότητα όπου το εύρημα μετά από τη διαδικασία της συντήρησης καταλαμβάνει μία θέση στην προθήκη του μουσείου. Ωστόσο η πορεία του ευρήματος

συνεχίζεται ανάλογα με την πολιτισμική συμπεριφορά που επιδεικνύει ο άνθρωπος απέναντι στην κληρονομιά του. Το μουσείο ολοκληρώνει το έργο του εκθέτοντας πόσο εύθραυστο είναι το μέλλον του πολιτισμού, δηλαδή του ίδιου του ανθρώπου.

Η διπλωματική διατριβή διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται κάθε παράμετρος του μουσείου με στόχο να παρουσιαστεί ο σημαντικός του ρόλος αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων όπου παρουσιάζεται ο σημαντικός ρόλος της στην έρευνα των αρχαιολόγων και στην επιβίωση των αρχαιολογικών ευρημάτων. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται και αναλύεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας του μουσείου. Στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφεται η προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας μουσείου της τέχνης της συντήρησης, η οποία διαμορφώνεται σύμφωνα με τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων και των στοιχείων που συλλέχθηκαν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και από τις ηλεκτρονικές πηγές.

Η παρούσα διπλωματική παρουσιάζει την προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας μουσείου συντήρησης. Η βασική θεματική του μουσείου παρουσιάζεται στην δεύτερη Αίθουσα όπου προβάλλεται η τέχνη της συντήρησης και είναι απαραίτητη η παρουσίαση αρχαιολογικών ευρημάτων. Η παρούσα μελέτη επέλεξε να αναπτύξει μία από τις υποενότητες, αυτή της συντήρησης νομίσματος διότι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα μέσω του οποίου πραγματοποιείται η χρονολογική ταύτιση των ευρημάτων. Η επιλογή στην ανάπτυξη μίας υποενότητας πραγματοποιήθηκε επειδή η παρούσα μελέτη αποτελεί ενδεικτική πρόταση για τη δημιουργία μουσείου, επίσης, μέσω αυτής της υποενότητας παρουσιάζει τη φιλοσοφία και τις βασικότερες εργασίες συντήρησης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η παρουσίαση της συντήρησης του νομίσματος είναι εν μέρει εφικτή εφόσον δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί από την αρχαιολογική υπηρεσία. Η χρήση των φωτογραφιών εντάσσεται στους περιορισμούς ωστόσο η παρουσίαση είναι ολοκληρωμένη διότι χρησιμοποιήθηκαν φωτογραφίες από τα αρχικά στάδια συντήρησης των νομισμάτων ενώ για το τελικό στάδιο της ολοκληρωμένης συντήρησης χρησιμοποιήθηκαν φωτογραφίες από εικόνες εκθεμάτων τα οποία έχουν δημοσιευθεί και εκθέτονται στις προθήκες των μουσείων. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι για τις περισσότερες φωτογραφίες των μηχανημάτων και των υλικών χρησιμοποιήθηκε διαδικτυακό υλικό.

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιεί την έναρξη μίας διαδικασίας αναγνώρισης της τέχνης της συντήρησης, η οποία όπως αποδεικνύεται από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και από τις συνεντεύξεις-μαρτυρίες δεν είναι γνωστή στο ευρύτερο κοινό. Η συντήρηση αν και αποτελεί προαπαιτούμενο στάδιο για την επικοινωνία του μουσειακού αντικειμένου με τους επισκέπτες δεν χαίρει την ανάλογη εκτίμηση από το ΥΠΠΟ και από την ελληνική πολιτιστική πολιτική. Οι συνεντευξιαζόμενοι, όλοι από τον χώρο του πολιτισμού, τόνισαν το έλλειμμα της τέχνης της συντήρησης που καθημερινά αντιμετωπίζουν και στο μεγαλύτερο ποσοστό επικρότησαν την πρόταση να δημιουργηθεί μουσείο με περιεχόμενο τον ίδιο, τον βασικό πυλώνα του, την συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων.

Κεφάλαιο 1

Το Μουσείο

1.1 Ο ορισμός του Μουσείου

Το μουσείο ως έννοια περιγράφει την ανάγκη του ανθρώπου να συλλέγει και να μαθαίνει. Ο διεθνής μη κυβερνητικός και επαγγελματικός οργανισμός International Council of Museums, ο ICOM²², ο οποίος ιδρύθηκε το 1946 και εκπροσωπεί τα μουσεία προσδιορίζει τον χαρακτήρα τους. Το μουσείο ως έννοια συλλέγει, ερευνά, εκθέτει και συντηρεί κάθε πολιτισμικό αγαθό, το οποίο είναι αποτέλεσμα ανθρώπινης ή φυσικής ενέργειας έχοντας ως σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία το μουσείο ορίζεται ως «η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό, συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ως μουσείο, μπορούν να θεωρηθούν επίσης, υπηρεσίες ή οργανισμοί που έχουν παρεμφερείς σκοπούς και λειτουργίες, όπως τα μουσεία ανοικτού χώρου».²³

Το ICOM μέσα από τον κανονισμό που δημοσιοποιεί το 2007 διαμορφώνει τον ορισμό. «Το μουσείο είναι ένας μη κερδοσκοπικός μόνιμος θεσμός/οργανισμός στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοικτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και εκθέτει την υλική και άυλη κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, με στόχο την εκπαίδευση, μελέτη και ψυχαγωγία»²⁴. Με τον νέο ορισμό το ICOM ακολουθεί την αγγλική εκδοχή και αφαιρεί τη γαλλική επισήμανση η οποία τονίζει ότι το μουσείο είναι ένας θεσμός/οργανισμός, ο οποίος «διενεργεί

²² The World Museum Community, <http://icom.museum/> (τελευταία προσπέλαση 5/11/2016).

²³ ΦΕΚ153, ν.3028/2002, αρ.45.

²⁴ ICOM, 2007, σελ.89.

έρευνες»²⁵. Η διαφοροποίηση στον ορισμό του μουσείου προέρχεται από την πολιτιστική πολιτική που ακολουθεί η κάθε χώρα και τη χρονική συγκυρία κατά την οποία διατυπώνεται. Ωστόσο η έννοια του μουσείου όσο και αν διαφοροποιείται κατά το πέρασμα των χρόνων διατηρεί πάντα τον αρχικό σκοπό της «Μούσας» των αρχαίων ελλήνων διότι ουσιαστικά περιγράφει το χώρο, ο οποίος εκθέτει είτε υλικό είτε άυλο πολιτισμικό αγαθό το οποίο άμεσα ή έμμεσα προσδιορίζει το επίπεδο και το κύρος ενός λαού.

1.2 Η εξέλιξη της «Μούσας»

Το μουσείο, ως χώρος ο οποίος είχε άμεση σχέση με τον πολιτισμό, εμφανίζεται από την αρχαιότητα και ήταν αφιερωμένος στη λατρεία των Μουσών²⁶. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε ως ιερό συγκέντρωσης πολιτισμικών αντικειμένων, όπως λάφυρα και αναθήματα. καθιερώθηκε το 290 π.Χ. από τον Πτολεμαίο Α΄(367-283π.Χ.). Στην Αλεξάνδρεια το μουσείο στεγάζει το χώρο της βιβλιοθήκης και συγκεντρώνει τα κείμενα της αρχαιότητας²⁷. Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο αποτελεί χώρο όπου διεξάγονται οι φιλοσοφικές συζητήσεις.²⁸ Στη Ρώμη παρουσιάζεται για πρώτη φορά η έννοια της ανοιχτής έκθεσης, δηλαδή της συγκέντρωσης έργων τέχνης σε κήπους²⁹.

Κατά την περίοδο του μεσαίωνα διάφοροι χώροι των μοναστηριών και των εκκλησιών συγκεντρώνουν αντικείμενα τα οποία χαρακτηρίζονται από το θρησκευτικό χαρακτήρα τους. Ουσιαστικά το μουσείο εξελίσσεται κατά τον 15^ο αιώνα στη Φλωρεντία με τη συλλογή του Λαυρεντίου του Μεγαλοπρεπούς στο Παλάτι των Μεδίκων³⁰. Η έκθεση της συλλογής δημιουργεί μία νέα αρχή για την έννοια του μουσείου η οποία διαχέεται σε όλη την Ευρώπη και ταυτόχρονα αυξάνει τη διάθεση για συλλογές έργων τέχνης. Ωστόσο ακόμη και κατά την περίοδο της Αναγέννησης, στην Ιταλία η συλλογή αξιόλογων αντικειμένων αποτελεί αγαπημένη απασχόληση των ευγενών και οι εκθέσεις των συλλογών επιτρέπονται μόνο στην ανώτερη κοινωνική τάξη³¹. Αργότερα κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα οι επιστημονικές ανακαλύψεις και η γνωριμία με τον νέο κόσμο,

²⁵ ICOM, 2007,σελ.91.

²⁶ Νικονάνου,2010, σελ,54 ; Νάκου, 2001,σελ.11.

²⁷ Ορφανίδη, 2006, σελ..21 ; Νάκου, 2001,σελ.113.

²⁸ Παπαϊωάννου, Στεργιάκη, 2013, σελ.35.

²⁹ Γκαζή, 1999, σελ,45-53.

³⁰ Hooper - Greenhill, 2006. σελ.33.

³¹ Παπαϊωάννου, Στεργιάκη, 2013, σελ.35.

ωθούν σε μία νέα τάση, τη συγκέντρωση περιέργων αντικειμένων, τα οποία προέρχονται από τα ανθρώπινα τεχνουργήματα αλλά και από το φυσικό και ζωικό βασίλειο³². Αυτή η νέα τάση δημιουργεί ιδιωτικές συλλογές τις cabinets des curiosites – art³³.

Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα η έννοια του μουσείου αποκτά ξεχωριστή υπόσταση, κτίρια χρησιμοποιούνται εξολοκλήρου για να στεγάσουν συλλογές και κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα το μουσείο αποκτά ρόλο διαμεσολαβητή της ιδεολογίας και του πολιτισμού του έθνους με αποτέλεσμα το μουσείο να γίνει προσβάσιμο στο κοινό. Η εξέλιξη των κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών παραγόντων της περιόδου οδηγεί από την ιδιωτική συλλογή του Herzog Albrecht V το 1567 στο Ίνσμπρουκ, στο Βρετανικό Μουσείο το 1759 το οποίο είναι ανοικτό στο κοινό και το 1793 στο Λούβρο, το οποίο μετατρέπεται από σύμβολο της βασιλείας σε μουσείο με ελεύθερη είσοδο στο ευρύ κοινό. Τα αποτελέσματα της Γαλλικής Επανάστασης επηρεάζουν άμεσα τους στόχους του μουσείου. Οι ιδιωτικές συλλογές, οι οποίες απευθύνονταν μόνο στους ευγενείς και στην αριστοκρατική τάξη και χρησιμοποιούνταν για την επίδειξη κύρους κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα παρουσιάζονται στο ευρύ κοινό σε ελεύθερη έκθεση³⁴.

Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί τον προάγγελο της νέας μορφής του μουσείου και την εμφάνιση εθνικού μουσείου σε κάθε ευρωπαϊκή πρωτεύουσα³⁵. Η βιομηχανική επανάσταση η οποία είχε ως αποτέλεσμα την μετακίνηση πληθυσμών προς τα αστικά κέντρα και τη διαμόρφωση νέων κοινωνικοοικονομικών τάξεων³⁶, η απαίτηση της αστικής τάξης για συμμετοχή στην εξουσία³⁷, η έρευνα και δημοσιοποίηση της θεωρίας της εξέλιξης του ανθρώπου³⁸ και η ανάγκη εθνικής συνείδησης ωθούν στην ανάπτυξη ενός εκπολιτιστικού, εκπαιδευτικού χαρακτήρα του μουσείου. Αυτός ο νέος χαρακτήρας του μουσείου διαφοροποιεί τη νέα οργανωτική δομή του μουσείου προβάλλοντας την Εποπτεία σε αντίθεση με την απλή αναπαράσταση, την Απόδειξη έναντι της υπόδειξης στην παρουσίαση των εκθεμάτων, η οποία παρουσιάζει την Αλήθεια και έχει ως

³² Νικονάνου 2010, σελ.58.

³³ Παπαϊωάννου, Στεργιάκη, 2013, σελ.36-37.

³⁴ Kelly, 1970, σελ.57-58.

³⁵ Ορφανίδη, Λυριτζή, 2006, σελ.11.

³⁶ Εμμανουήλ, 2008, σελ.23-24.

³⁷ Asimov, 2001, σελ.497.

³⁸ Hobsbawh, 1994, σελ.363-364.

αποτέλεσμα τη Μάθηση. Μία μάθηση που αντιλαμβάνεται τις διαφορετικές απόψεις και ερμηνείες του παρελθόντος³⁹.

Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου και κυρίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο το μουσείο ακολουθώντας τις ανάγκες της εποχής εξελίσσεται και παρουσιάζει ανάμεσα στα πολιτιστικά αγαθά μία κύρια παράμετρο του πολιτισμού, την υγιεινή. Το μουσείο προς το τέλος του 20^{ου} αιώνα αναπτύσσει κυρίως τον εκπαιδευτικό του ρόλο. Στην προσπάθεια του να αντεπεξέλθει στα νέα ζητούμενα της εποχής και να διδάξει το ευρύ κοινό, προσαρμόζει τα εκθέματά του και επιλέγει εξειδικευμένο προσωπικό⁴⁰.

Το κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό πλαίσιο του 20^{ου} αιώνα, ειδικότερα μετά το 1950, προσδίδει στο μουσείο μία νέα προσέγγιση του κοινού μέσω των εκθεμάτων του. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η εκπαίδευση και η ψυχαγωγία, δύο χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν πλέον τον κύριο στόχο των μουσείων. Τα αξιόλογα αρχαιολογικά ευρήματα δεν παραμερίζονται αλλά περιορίζονται διότι τα νέα μουσεία εκθέτουν αντικείμενα καθημερινής χρήσης. Το νέο πλαίσιο των εκθέσεων παρέχει πληροφορίες σύγχρονες, αναγνωρίσιμες από τους μεγαλύτερους σε ηλικία επισκέπτες και διευκρινίζει τη σύγχρονη ζωή στους νεώτερους επισκέπτες. Τα εκθέματα παρουσιάζονται κατά θεματικές ενότητες βοηθώντας τους επισκέπτες να αντιληφθούν τα βαθύτερα νοήματα και να τα ερμηνεύσουν. Το μουσείο στα τέλη του 20^{ου} αιώνα αποκτά ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, οι επισκέπτες δεν αποτελούν ένα ομοιόμορφο κοινό, μια πραγματικότητα η οποία γίνεται αντιληπτή με αποτέλεσμα το μετανεωτερικό μουσείο να προσεγγίζει ως ξεχωριστές προσωπικότητες τους επισκέπτες⁴¹.

Η μετάβαση από τον 19^ο στον 20^ο αιώνα παρουσιάζεται κυρίως από την αλλαγή στον χαρακτήρα του μουσείου από αντικειμενοκεντρικό μετατρέπεται σε ανθρωποκεντρικό αυτή η αλλαγή παρουσιάζεται στο είδος αντικειμένων που εκθέτουν αλλά και στον τρόπο έκθεσης. Η παραδοσιακή γραμμική παράθεση μετατρέπεται σε θεματική προβολή και ο χώρος στέγασης δεν απωθεί τους επισκέπτες. Τα νέα κτίρια που στεγάζουν τις εκθέσεις υπόσχονται στους επισκέπτες μία ευχάριστη εκπαιδευτική και ταυτόχρονα ψυχαγωγική ολιγόωρη παραμονή σε οικείου χώρους. Τα εκλεπτυσμένα

³⁹ Πασχαλίδης, 2001, σελ.212-220.

⁴⁰ Hein, 1998, σελ.4 ; Hooper-Greenhill, 1994, σελ.1-9.

⁴¹ Κόκκινος, Αλεξάκη, 2002, σελ.15.

κτίρια με την εντυπωσιακή αρχιτεκτονική που έχουν σκοπό να προσδώσουν κύρος στο κράτος, εφόσον τα περισσότερα ανήκουν στο δημόσιο, αντικαθίστανται από νέα μοντέρνα και αξιοπερίεργα οικοδομήματα, τα οποία προκαλούν τον επισκέπτη να περιεργαστεί και το εσωτερικό τους. Αυτή η μετάβαση στη νέα μορφή του μουσείου επηρεάζει κάθε μουσειακή λειτουργία του επαναπροσδιορίζει τους στόχους του, την εκθεσιακή και διοικητική οργάνωσή του και εμπλέκει άμεσα τον επισκέπτη με τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις δραστηριότητες που υιοθετεί το εκάστοτε μουσείο. Η νέα φιλοσοφία προσδίδει στο μουσείο ένα κοινωνικό και εκπαιδευτικό σκοπό⁴².

1.2.1 Η μετάβαση της Μούσας σε σύγχρονο μουσείο

Κατά τον 21^ο αιώνα το μουσείο εισχωρεί στην κοινωνία και αποκτά διεπιστημονικό χαρακτήρα. Το νέο πλαίσιο του σύγχρονου μουσείου διαμορφώνεται από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα με τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις οι οποίες προσδιορίζουν τον σύγχρονο κόσμο⁴³. Οι νέες τεχνολογίες προκαλούν την πληθώρα των πληροφοριών, την ταχύτητα στη διάδοσή τους και τη δημιουργία ενός παράλληλου ηλεκτρονικού κόσμου. Το μουσείο ενταγμένο στο κοινωνικό γίνεσθαι επηρεάζεται και διαμορφώνεται σύμφωνα με τις νέες επιταγές. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η άσκηση της πολιτιστικής πολιτικής, η οποία επιφέρει πολιτιστική επικοινωνία, μία επικοινωνία που έχει στόχο το ευρύ κοινό χωρίς να θέτει κοινωνικούς αποκλεισμούς. Το αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής αναδύει την ανάγκη για ερμηνεία των πολύπλοκων νοημάτων των εκθεμάτων μέσα από το πρίσμα των σχέσεων όπως αυτές διαμορφώνονται από την ανθρώπινη πραγματικότητα⁴⁴.

Το σύγχρονο μουσείο διαμορφώνεται από τα νέα αναδυόμενα επιστημονικά πεδία όπως είναι η μουσειολογία, η μουσειοπαιδαγωγική και η μουσειογραφία. Οι σύγχρονες μουσειολογικές απόψεις αποζητούν τη συμμετοχή ενεργών, δημιουργικών πολιτών για αυτό θέτουν την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία ως πρώτο στόχο της αποστολής των μουσείων. Σε δεύτερη ανάγνωση η μουσειολογία τοποθετεί τη συλλογή των πολιτισμικών αγαθών, η οποία ενταγμένη στη σύγχρονη κοινωνία χρησιμοποιείται ως μέσο για την επικοινωνία, την εκπαίδευση και τη ψυχαγωγία του κοινού⁴⁵.

⁴² Γκαζή, 1999, σελ.39-46.

⁴³ Μπούνια, Μούλου, 1999, σελ.40.

⁴⁴ Νάκου, 2001, σελ. 125.

⁴⁵ Νάκου, 1998, σελ.46.

Το σύγχρονο μουσείο ακολουθεί μία ανθρωποκεντρική πολιτική όπου οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν βιωματικά ψυχαγωγικά εργαστήρια, ημερίδες, συνέδρια, ντοκιμαντέρ σχετικά με την ανασκαφή των αρχαιολογικών ευρημάτων, να σχολιάσουν την έκθεση και να προτείνουν δραστηριότητες⁴⁶. Οι εξελίξεις στα επιστημονικά πεδία, στην οικονομία, στην πολιτική και στην κοινωνία τοποθετούν το μουσείο σε νέο επίπεδο διαπραγμάτευσης με το μουσειακό έκθεμα, το κοινό και κυρίως με την αποστολή του.

Οι νέες απαιτήσεις του σύγχρονου μουσείου παρουσιάζονται και με τη διαφορετικότητα των εκθεμάτων και στον τρόπο παρουσίασης. Αρκετά μουσεία ακολουθούν τις επιταγές του σύγχρονου κοινού και ανοίγουν τα εργαστήρια συντήρησης είτε για συγκεκριμένη χρονική περίοδο όπως το Βυζαντινό μουσείο Θεσσαλονίκης είτε για εξειδικευμένους επισκέπτες όπως το Αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετά μουσεία στο εξωτερικό δέχονται επισκέψεις στα εργαστήρια συντήρησης όπως το Μουσείο Τεχνολογίας στο Βερολίνο και το Μουσείο Vasa. Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι το Κέντρο Βυζαντινού πολιτισμού «Ιουστινιανός» παρουσιάζει κάποιες εργασίες συντήρησης τις οποίες οι επισκέπτες τις παρακολουθούν δεν συμμετέχουν ούτε έχουν δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τους συντηρητές.

Το σύγχρονο μουσείο διαμορφώνει σύμφωνα με τις συμβάσεις της εποχής, την οργάνωση, τη λειτουργία, τη μορφή και τους ρόλους που αναλαμβάνει με στόχο να είναι κοντά στο κοινό του και στις νέες αντιλήψεις. Το αποτέλεσμα της συνταύτισης με την εποχή είναι τα περισσότερα μουσεία να τοποθετούνται σε κατηγορίες ανάλογα με την επικοινωνία του εκάστοτε μουσείου με το κοινό. Οπότε υπάρχουν μουσεία που ψυχαγωγούν, που εκπαιδεύουν ή που μεταφέρουν τις ιδεολογικές λειτουργίες του πολιτισμού. Ωστόσο αυτές οι κατηγορίες δεν είναι περιοριστικές, το κάθε μουσείο μπορεί να αποκτήσει χαρακτηριστικά, τα οποία να το εντάξουν και στις τρεις κατηγορίες⁴⁷. Επίσης, υιοθετεί τακτικές του μάρκετινγκ αποσκοπώντας στην αναγνωρισιμότητα του με στόχο την επιβίωσή και την υλοποίηση της αποστολής του.

⁴⁶ Παπαϊωάννου, Στεργιάκη, 2013, σελ.34.

⁴⁷ Gregg, 1960, σελ.332.

1.3 Η μουσειολογία

Η μελέτη των μουσείων πραγματοποιείται από έναν ιδιαίτερο επιστημονικό κλάδο, τη μουσειολογία. Σύμφωνα με το ICOM η μουσειολογία είναι η επιστήμη των μουσείων η οποία διαπραγματεύεται την ιστορία και τους θεσμούς στους οποίους δημιουργείται το περιεχόμενο του μουσείου, καθώς και τον ρόλο, τον οποίο κατέχει στην κοινωνία. Το περιεχόμενο του μουσείου δεν αποτελείται μόνο από τον εκθεσιακό χώρο τον οποίο επισκέπτεται το κοινό αλλά έχει μία υποδομή η οποία δομείται πάνω στην έρευνα, στην συντήρηση, στην εκπαίδευση και στις σχέσεις που αναπτύσσονται με το φυσικό περιβάλλον και με τα άλλα είδη μουσείων. Σε αυτή την υποδομή κτίζεται το οικοδόμημα, το οποίο παρουσιάζει τα μουσειακά αντικείμενα στο κοινό, διαπραγματεύεται με τον άνθρωπο και επικοινωνεί με κάθε πολιτισμό. Συμπερασματικά «η μουσειολογία είναι ο κλάδος της γνώσης που ασχολείται με τη μελέτη των στόχων και την οργάνωση των μουσείων»⁴⁸.

Η μουσειολογία χαρακτηρίζεται από τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της και συλλειτουργεί ή εμπεριέχει ή επηρεάζεται από ένα σύνολο επιστημών όπως είναι η ιστορία, η ιστορία της τέχνης, η πολιτική, η κοινωνιολογία, η αρχαιολογία, η γλωσσολογία, οι περιβαλλοντικοί παράμετροι, η αρχιτεκτονική διευθέτηση χώρων, η διοίκηση επιχειρήσεων και το μάρκετινγκ των τεχνών. Αυτή η πληθώρα των επιστημών που συνδιαλέγονται με τη μουσειολογία αποτελεί απόδειξη για τον σημαντικό ρόλο που κατέχει η επιστήμη της μουσειολογίας στην οργάνωση και λειτουργία ενός μουσείου⁴⁹. Κατ'επέκταση αναδεικνύει τον σημαντικό ρόλο του μουσείου στην κοινωνία, την οποία δύναται να επηρεάσει μέσω της εμπνευσμένης ή μη λειτουργίας της μουσειολογίας σε αυτό. Συμπερασματικά η μουσειολογία προσδιορίζει την πολυπολιτισμικότητα, και προβάλλει προβληματισμούς για τον εκδημοκρατισμό του μουσείου είτε ως οργάνωση, η οποία προσδιορίζεται από την πολιτιστική πολιτική της εκάστοτε χώρας είτε ως χώρος έκθεσης, ο οποίος οφείλει να ικανοποιεί και να αντιπροσωπεύει τον κάθε «άλλο» πολιτισμό και άνθρωπο.

⁴⁸ ICOM,1972, χ.σ.

⁴⁹ Οικονόμου,2003, σελ.27.

1.4 Η μουσειακή έκθεση

Οι μουσειακές εκθέσεις ορίζονται ως «συστήματα αναπαράστασης, χρησιμοποιούν αντικείμενα και κείμενα και κάθε άλλη σημειωτική μέθοδο για να δημιουργήσουν σύνολα, ολότητες που παράγουν νόημα, σημασία είναι ότι επιτρέπουν να διακρίνουμε αυτό που δεν είναι εκεί το σημασιοδοτικό πεδίο που δημιουργεί η αναπαράσταση με τη χρήση της μετωνυμίας και της μεταφοράς»⁵⁰.

Το μουσείο κατά τον 21^ο αιώνα αλλάζει μορφή δεν χρησιμοποιεί προϋπάρχοντα κτίρια, αλλά επιδιώκει να δημιουργεί χώρους όπως το νέο Μουσείο της Ακρόπολης των Αθηνών, το Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης, κ.ά., οι οποίοι προδιαγράφουν την νοοτροπία του, που προσδιορίζεται από την πολιτιστική πολιτική της εκάστοτε χώρας. Επίσης, το σύγχρονο μουσείο αντιπροσωπεύει, ως σύμβολο ενότητας πολιτισμών, την διαφορετικότητα, ενταγμένη στην «κανονικότητα». Για να επιτύχει η λειτουργία του μουσείου απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συλλογή και η κάθε έκθεση που δημιουργείται από την προϋπάρχουσα συλλογή να αντικατοπτρίζει τις πραγματικές διαστάσεις του εκάστοτε πολιτισμού, δηλαδή να τεκμηριώνεται κάθε μουσειακό αντικείμενο⁵¹.

Ο σημαντικός ρόλος της τεκμηρίωσης παρουσιάζεται σε κάθε έκθεση είτε με την συνάφεια που παρουσιάζονται τα μουσειακά αντικείμενα είτε με την ακρίβεια της χρονολογικής, της κοινωνικής, της ιστορικής, της οικονομικής, και της πολιτικής κατάθεσης στοιχείων από το κάθε ένα από αυτά. Η μουσειακή έκθεση σύμφωνα με το ICOM είναι «το αποτέλεσμα της τοποθέτησης ενός αντικειμένου σε κοινή θέα αλλά και το σύνολο των αντικειμένων που εκτίθενται καθώς και στον τόπο όπου εκτίθενται»⁵². Κυρίαρχο ρόλο για την δημιουργία μίας έκθεσης έχει το κοινό γιατί όπως τονίζει η Σαλή «Μουσείο χωρίς κοινό δεν νοείται. Αυτή είναι η αρχή - αφορισμός πάνω στην οποία εδράζεται το σύγχρονο μουσειακό “γίγνεσθαι”»⁵³. Η αφήγηση της έκθεσης δημιουργείται για να επικοινωνήσει το κοινό με το μουσειακό αντικείμενο, δηλαδή να μπορεί ο επισκέπτης να αντιληφθεί τη «νοσηματοδότηση του έργου»⁵⁴ διότι αυτός είναι ο σκοπός ο οποίος εάν δεν επιτευχθεί τότε η έκθεση δεν έχει λόγο ύπαρξης.

⁵⁰ Τζωρτζάκη, Νικηφορίδου, 1999, σελ.59.

⁵¹ Παπαϊωάννου, Στεργιάκη, 2013, σελ.56.

⁵² Desvallees, Mairesse, 2014, σελ.44.

⁵³ Σαλή, 2006, σελ. 11.

⁵⁴ Τζώνος, 2013, σελ. 141.

1.5 Το μάρκετινγκ των μουσείων

Το μάρκετινγκ των μουσείων ορίζεται ως το σύνολο των ενεργειών, οι οποίες επικοινωνούν στο ευρύτερο κοινό τις δραστηριότητες της πολιτιστικής δημιουργικής κοινότητας, μουσείου, αίθουσα τέχνης, υπαίθριες πολιτιστικές εκδηλώσεις, κ.ά. με στόχο την ενημέρωση και την προσέλκυση του κοινού και με σκοπό την επιβίωση της πολιτιστικής μονάδας, η οποία προβαίνει σε μία από τις προαναφερθείσες εκδηλώσεις. Όπως παρατηρείται ο ρόλος του μάρκετινγκ των μουσείων συνεισφέρει με ουσιαστικό τρόπο στην ολοκλήρωση των μελλοντικών ενεργειών, δηλαδή στην ολοκλήρωση της αποστολής της πολιτιστικής μονάδας και ουσιαστικά στην επιβίωσή της⁵⁵.

Σημαντικότερο ρόλο στην εφαρμογή του μάρκετινγκ των μουσείων κατέχει η μεγάλη χρονική διάρκεια που θα τεθεί σε εφαρμογή όπως συμβαίνει με το μουσείο σύγχρονης τέχνης της MoMA⁵⁶. Η εφαρμογή του σε βάθος χρόνου είναι ικανό να αποδώσει θετικά αποτελέσματα διότι το σχεσιακό μάρκετινγκ ανάμεσα στην πολιτιστική μονάδα και το κοινό εκμεταλλεύεται την παλαιότερη γνώση του κοινού και μέσω αυτής αποκτά την απαραίτητη εμπιστοσύνη για να προβεί σε πιο σύγχρονες ενέργειες. Οι βασικότερες διαδικασίες για την επιτυχή εφαρμογή του μάρκετινγκ των μουσείων είναι η «έρευνα αγοράς, ο ορισμός αποστολής και στρατηγικής, ο ορισμός κοινού και η συμβολική ταυτότητα του οργανισμού, η προσέλκυση του κοινού και του μη κοινού και για την επίτευξη όλων των προαναφερόμενων ο οικονομικός σχεδιασμός και η προσέλκυση κεφαλαίων»⁵⁷. Ο κάθε οργανισμός για να διαμορφώσει έναν επιτυχή στρατηγικό σχεδιασμό ερευνά το εξωτερικό μακροπεριβάλλον (πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικοπολιτισμικό και τεχνολογικό) και το εξωτερικό μικροπεριβάλλον (stakeholders analysis). Επίσης, η πολιτιστική μονάδα επιβάλλεται να ερευνά τα θετικά και αρνητικά σημεία της όπως και τα πλεονεκτήματα και τις ευκαιρίες που μπορεί να εκμεταλλευτεί για μία επιτυχημένη επιβίωση. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης PEST και της SWOT διαμορφώνουν τους στόχους της πολιτιστικής μονάδας και καθορίζουν τον στρατηγικό σχεδιασμό και τη στρατηγική διαχείρισή της⁵⁸.

1.6 Η πολιτιστική πολιτική

⁵⁵ Diggle, 1994, σελ. 1. & Hill, O'Sullivan, O'Sullivan, 2003, σελ. 3.

⁵⁶ MoMA, http://www.moma.org/?gclid=CMCp4_WzzsgCFSrpgod_mCLiQ&gclid=aw.ds (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).

⁵⁷ Μπαντιμαρούδης, 2011, σελ. 42.

⁵⁸ Varbanova, 2013, σελ. 29,38, Kotler, 2001, σελ. 179.

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή της μουσειολογίας στο περιεχόμενο του μουσείου αποτελεί η πολιτιστική πολιτική που ακολουθεί η εκάστοτε χώρα κατά την οποία εφαρμόζονται οι καλές πρακτικές για την εδραίωση και επιβίωση μίας πολιτιστικής μονάδας. Η πολιτιστική πολιτική αποτελεί «το σύνολο των θέσεων και των πρακτικών που αφορούν τη θέση των τεχνών και των καλλιτεχνών στη νεωτερικότητα όπως κυρίως αυτή εκδηλώνεται στα κράτη και στις αγορές»⁵⁹. Στην προσπάθεια της οργάνωσης και της διαχείρισης παρεμβαίνουν τρεις δρώντες, οι οποίοι είναι η κρατική πολιτιστική πολιτική, οι συντεχνίες των καλλιτεχνών και των διανοούμενων και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας⁶⁰.

Η Ευρώπη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ανασυγκροτείται και ανάμεσα στις ενέργειες που προβαίνει διαφαίνεται και η προσπάθεια για ανάπτυξη μίας πολιτιστικής πολιτικής, η οποία έχει στόχο την ανάπτυξη πολιτιστικής πολιτικής⁶¹. Ένας από τους σημαντικότερους οργανισμούς που ιδρύονται το 1946 στην Ευρώπη με σκοπό την ανάπτυξη της πολιτιστικής πολιτικής είναι η UNESCO, η οποία το 1969 την προσδιορίζει ως «ένα σύνολο κοινωνικών πρακτικών, συνειδητών και διακριβωμένων, παρεμβάσεων ή μη παρεμβάσεων που έχουν στόχο την ικανοποίηση κάποιων πολιτιστικών αναγκών με την υπέρτατη δυνατή χρήση όλων των υλικών και ανθρώπινων πόρων, που μια δεδομένη κοινωνία διαθέτει, σε μια ορισμένη στιγμή. Η πολιτική αυτή πρέπει να καθορίζει κάποια κριτήρια της πολιτιστικής ανάπτυξης και να συνδέει τον πολιτισμό με τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη»⁶². Κατά τη διάρκεια των ετών η πολιτιστική πολιτική ανάλογα με τον τρόπο που την διαχειρίζονται τα κράτη διαμορφώνεται σε μοντέλα. Η Γαλλία ακολουθεί το μοντέλο «Αρχιτέκτονας» τονίζοντας την εξουσία του υπουργείου πολιτισμού, οι Η.Π.Α πιστεύουν στον φιλελευθερισμό και καθιερώνουν το μοντέλο του «Διευκολυντή» προωθώντας τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Επίσης, η Αγγλία αναπτύσσει το μοντέλο «Πάτρωνας» που υποστηρίζει τους ανεξάρτητους φορείς διαχείρισης ενώ στην Ρωσία επειδή όλοι οι θεσμοί υπόκεινται στην κρατική εξουσία δημιουργείται το μοντέλο «Μηχανικός»⁶³.

Στην Ελλάδα οι πολιτικές και οικονομικοκοινωνικές εξελίξεις περιορίζουν την πολιτιστική ανάπτυξη της αν και από το 1830 παρουσιάζει μία χαρακτηριστική εμμονή

⁵⁹ O'Brien, 2014, σελ.8.

⁶⁰ Ζορμπά, 2014, σελ.105,165 & Κόνσολα, 2006, σελ.121-122.

⁶¹ Dallas, Magkou, 2007, <http://www.culturalpolicies.net/web/greece.php> (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016).

⁶² Κόνσολα, 2006, σελ.27.

⁶³ Ζορμπά, 2014, σελ.56 & Keane, Weihong, 2008, σελ.4-6.

στην αρχαιολογική πολιτιστική κληρονομιά⁶⁴ εξαιτίας της προσπάθειας επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς της⁶⁵. Κατά τη διάρκεια της Χούντας και για εθνικιστικούς λόγους ιδρύεται το 1971 το Υπουργείο Πολιτισμού και το 1974 με την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος το Υπουργείο Πολιτισμού⁶⁶ καθιερώνεται ως ο κεντρικός πολιτιστικός φορέας στην Ελλάδα⁶⁷. Αυτή η εξέλιξη προσδιορίζει την μετέπειτα πορεία της πολιτιστικής πολιτικής στη χώρα. Το Υπουργείο Πολιτισμού αν και έχει αναλάβει το σημαντικότερο τομέα της Ελλάδας βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις της κρατικής χρηματοδότησης με ποσοστό 0,4%⁶⁸.

Η πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα ακολουθεί το μοντέλο «Αρχιτέκτονας» έχοντας ως κύριο φορέα πολιτιστικής πολιτικής το Υπουργείο Πολιτισμού, ωστόσο υιοθετεί και χαρακτηριστικά από τα άλλα τρία μοντέλα εξαιτίας της παρεμβατικής κρατικής πολιτικής στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην οικονομική εκμετάλλευση των τεχνών⁶⁹. Επίσης, νομοθετεί την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με το άρθρο 24 του Συντάγματος⁷⁰.

Η συντηρητική πολιτιστική πολιτική που ασκεί το Υπουργείο πολιτισμού κατά τον 21^ο αιώνα παρουσιάζει τάσεις βελτιώσεις καθώς επηρεάζεται από την πολιτιστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι ενέργειες στις οποίες προβαίνει αποδείδουν θετικά αποτελέσματα με αποτέλεσμα αργά αλλά σταθερά να αποδέχεται την πρόοδο και να ανοίγει τις πύλες του στο ευρύτερο κοινό, το οποίο το είναι απαραίτητο για την εξέλιξη των πολιτιστικών γεγονότων, όπως η «αυγουστιάτικη πανσέληνος» στους αρχαιολογικούς χώρους⁷¹.

Ο θεσμός του μουσείου στην Ελλάδα προσπαθεί να συμβαδίσει με τις εξελίξεις και προβαίνει σε ενέργειες ώστε να αναλάβει το ρόλο του ενδιάμεσου πομπού ανάμεσα στις

⁶⁴ Αυδίκος, 2014, σελ. 176.

⁶⁵ Βακαλόπουλος, 2003, σελ.221-222.

⁶⁶ Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, 2016, http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=841 (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016).

⁶⁷ Κόνσολα, 2006, σελ.196-197.

⁶⁸ Οικονομικό επιμελητήριο της Ελλάδας, 2016, <http://www.oe-e.gr/publ/ecocr/ecocr.pdf> (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).

⁶⁹ Dallas, Magkou, 2007, <http://www.culturalpolicies.net/web/greece.php> (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016) & Dallas, 2013, http://www.culturalpolicies.net/down/greece_102013.pdf (τελευταία προσπέλαση 28/11/2016).

⁷⁰ Βουδούρη, 2003, σελ.83.

⁷¹ Πρώτο Θέμα, Πολιτισμός, 2016, <http://www.protothema.gr/culture/article/603497/analutika-oi-ekdiloseis-gia-tin-augoustiatiki-panselino/> (τελευταία προσπέλαση 26/11/2016).

κοινωνικοπολιτικές και ανθρωπογεωγραφικές εξελίξεις του παρελθόντος και του παρόντος με τα διαφορετικά είδη κοινού των μουσείων. Το σύγχρονο μουσείο επιδιώκει να εκπαιδεύσει, να ψυχαγωγήσει και πάνω από όλα να προσελκύσει όλες τις ηλικιακές και πολιτισμικές ομάδες του κοινού. Εν τούτοις η ελληνική συντηρητική πολιτιστική πολιτική με την χαμηλή κρατική χρηματοδότηση και με την μηδενική αξιοποίηση εξειδικευμένου προσωπικού αποτελεί το σημαντικότερο εμπόδιο στην πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας. Ωστόσο η μουσειολογία, παρά τις αντιξοότητες, εξελίσσεται ακολουθώντας τα ευρωπαϊκά πρότυπα και καταβάλλει προσπάθειες όπου της δίνεται η δυνατότητα να αποδείξει τη σημαντικότητα του επιστημονικού πεδίου που εκπροσωπεί.

Συμπερασματικά μπορεί να λεχθεί ότι η πολιτιστική πολιτική η οποία ακολουθείται στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τον κρατικό συντηρητισμό, την ελάχιστη χρηματοδότηση προς τα έργα του πολιτισμού και ειδικότερα στα αρχαιολογικά έργα και την υποβάθμιση του ίδιου του Υπουργείου Πολιτισμού το οποίο λαμβάνει το κατώτατο ποσοστό από τον προϋπολογισμό του κράτους. Η πολιτιστική πολιτική ουσιαστικά διαμορφώνει τις εξελίξεις στον χώρο του πολιτισμού και από αυτήν εξαρτάται τόσο η λειτουργία των υπάρχοντων αρχαιολογικών έργων, των μουσείων, των μνημείων, των ιστορικών πόλεων όσο και κάθε ενέργεια για νέες προτάσεις πολιτιστικών δρώμενων, πρωτοποριακών δημιουργικών πολιτιστικών βιομηχανιών και νέων μουσείων. Η πολιτιστική πολιτική που ακολουθείται μέχρι σήμερα δεν κατάφερε να αναβαθμίσει τον σημαντικότερο τομέα της Ελλάδας, τον πολιτισμό εκθέτοντας και υποβαθμίζοντας το έργο του αρχαιολογικού τομέα. Οι ανολοκλήρωτες ανασκαφές, οι διακοπές στις εργασίες συντήρησης, η υποτίμηση και μη αξιοποίηση του κάθε είδους μνημείου κινητού ή μη κινητού αποδεικνύουν τις αδυναμίες, οι οποίες χαρακτηρίζουν την ελληνική πολιτιστική πολιτική. Ωστόσο υπάρχουν ψηφίδες θετικών ενεργειών στις αρνητικές και παγιωμένες πρακτικές που ακολουθεί η πολιτιστική πολιτική και σε αυτές αποβλέπει και η παρούσα διπλωματική διατριβή καταθέτοντας μία προμελέτη, μία προκαταρκτική αξιολόγηση, για τη δημιουργία ενός συμμετοχικού μουσείου με νέο περιεχόμενο.

Κεφάλαιο 2

Η Συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων

2.1 Ο ορισμός της Συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων

Στο μουσείο λαμβάνουν χώρα δύο είδη λειτουργιών, αυτές που πραγματοποιούνται στα παρασκήνια και αυτές που παρουσιάζονται στο ευρύτερο κοινό. Μία από τις σημαντικότερες εσωτερικές λειτουργίες, στην οποία δεν έχει πρόσβαση το κοινό είναι η συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων και πραγματοποιείται από το επαγγελματικό και το επιστημονικό προσωπικό της πολιτιστικής μονάδας. Η συντήρηση έργων τέχνης συνίσταται από τρεις λειτουργίες, την τεχνική εξέταση, την συντήρηση και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ειδικότερα «η εξέταση είναι η προκαταρκτική διαδικασία που απαιτείται για να προσδιοριστούν και να αποδειχθούν η σπουδαιότητα ενός αντικειμένου, η πρωταρχική δομή του και τα υλικά του, η έκταση της φθοράς του, η αλλοίωση του και οι απώλειες του, καθώς και η τεκμηρίωση αυτών των διαπιστώσεων. Διατήρηση είναι τα μέτρα που λαμβάνονται για την επιβράδυνση ή πρόληψη της φθοράς ή της καταστροφής των πολιτιστικών αγαθών

με τον έλεγχο του περιβάλλοντος και την επέμβαση (θεραπεία) στη δομή τους, έχοντας ως σκοπό να διατηρηθούν, όσο είναι δυνατό, σε μια αμετάβλητη κατάσταση. Αποκατάσταση είναι τα μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν, ώστε να γίνει ένα αντικείμενο που έχει υποστεί φθορά ή βλάβη αντιληπτό με την ελάχιστη δυνατή θυσία της αισθητικής και της ιστορικής ακεραιότητάς του»⁷².

2.2 Η μάχη με το χρόνο

Η συντήρηση έχει σκοπό να διασώσει κάθε είδους κατάλοιπο της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτόχρονα να το καταστήσει αναγνώσιμο από τους ερευνητές-αρχαιολόγους και από το ευρύ κοινό των μουσείων. Οι εργασίες συντήρησης περιλαμβάνουν την συντήρηση *in situ* και τη συντήρηση στο εργαστήριο. Επίσης, η τέχνη της συντήρησης, όπως και η τεκμηρίωσή της, για να εφαρμοστεί στα αγαθά της πολιτιστικής κληρονομιάς θα πρέπει να έχει αντλήσει όλες τις πληροφορίες, οι οποίες αφορούν το εκάστοτε προς συντήρηση αντικείμενο. Οι πληροφορίες που συλλέγονται περιλαμβάνουν τη γνώση για το υλικό από το οποίο δημιουργήθηκε, τη διαδικασία κατασκευής του αντικειμένου, την αρχική του αισθητική μορφή και διακόσμηση, την ιστορική του αξία σε σχέση με άλλα παρόμοια αντικείμενα, τη θέση του στην πολιτιστική κληρονομιά, την τοποθεσία από όπου πραγματοποιήθηκε η ανασκαφή του, δηλαδή τις περιβαλλοντικές παραμέτρους στις οποίες βρισκόταν, τα είδη διάβρωσης που έχει αναπτύξει, την αλλοίωση και την παραμόρφωση που έχει υποστεί τα αποτελέσματα των εξετάσεων στα οποία θα υποβληθεί και τα υλικά με τα οποία θα προχωρήσει στις διαδικασίες επέμβασης⁷³. Ανάμεσα στις εργασίες συντήρησης εντάσσεται και η αποκατάσταση της μορφής είτε ως συμπλήρωση της λακούνας είτε ως αισθητική αποκατάσταση δηλαδή χρωματική συμπλήρωση των κενών όταν υπάρχει υπόστρωμα.

⁷² Ορισμός του επαγγέλματος συντήρησης, Ελληνικό τμήμα ICOM, International Council of Museums 1985, <http://pesa.com.gr/files/orismosepaggelmatos.pdf> (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016).

⁷³ Τεκμηρίωση Συντήρησης, χ.χ., http://www.ics.forth.gr/isl/CULTUREstandards/paradotea/paradotea_final/K10_syntirsisiV01.pdf (τελευταία προσπέλαση 30/11/2016).

2.2.1 Το αντικείμενο της τέχνης της συντήρησης

Τα αντικείμενα τα οποία θα συντηρηθούν πρέπει αρχικά να εξεταστούν για την αντοχή τους στις διεργασίες της συντήρησης διότι είναι προτιμότερο να μην υποστούν καμία επέμβαση εάν υπάρχει ο κίνδυνος να καταστραφούν ολοσχερώς. Εάν υπάρχει η πιθανότητα της ολικής καταστροφής τότε ο συντηρητής οφείλει να προβεί μόνο στα πρώτα σωστικά μέτρα συντήρησης ή να προχωρήσει στη διαδικασία της στερέωσης και της αποθήκευσης, η οποία θα πληροί όλες τις περιβαλλοντικές παραμέτρους για να διατηρηθεί το αντικείμενο. Ουσιαστικά ο κανόνας που ισχύει είναι ότι ο συντηρητής προχωράει στην συντήρηση μόνο όταν το αντικείμενο μπορεί να δεχθεί επέμβαση.

Εφόσον έχει διαπιστωθεί η δυνατότητα επέμβασης ο συντηρητής προχωράει στις εργασίες συντήρησης έχοντας υπόψη τις εξετάσεις στις οποίες έχει υποβληθεί το αντικείμενο. Ως αντικείμενο προς συντήρηση μπορεί να χαρακτηριστεί οποιοδήποτε ανθρώπινο δημιούργημα, όπως διακοσμητικά ή χρηστικά αντικείμενα, τμήμα ή ολόκληρο οικοδόμημα, συστήματα ύδρευσης ή αποχέτευσης, οδοποιίες, ταφικά μνημεία, αλλά και αντικείμενα της φυσικής ιστορίας. Επίσης, συντήρηση επιδέχονται τα ανθρώπινα και ζωικά οστά. Τα αντικείμενα τα οποία συντηρούνται είναι δυνατό να ταξινομηθούν ανάλογα το υλικό τους και την χρονολόγησή τους. Συνήθως η κατηγοριοποίηση των αντικειμένων γίνεται με το είδος του υλικού από το οποίο δημιουργείται το προς συντήρηση αντικείμενο για αυτό το λόγο τα αντικείμενα διαχωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες στα ζωγραφικά και στα ανασκαφικά ευρήματα. Στην κατηγορία με τον γενικότερο τίτλο ζωγραφικά έργα ανήκουν η τοιχογραφία, η ελαιογραφία, η φορητή εικόνα, το ξύλο, το ξυλόγλυπτο, το ύφασμα και το χαρτί. Στην κατηγορία των ανασκαφικών ευρημάτων ανήκουν τα κεραμικά, τα μέταλλα, ο λίθος, ο ύαλος, το ψηφιδωτό και τα οστά⁷⁴. Ωστόσο τα προς συντήρηση αντικείμενα επιδέχονται και άλλου είδους ταξινομήσεις οι οποίες προσδιορίζονται από τη χημική τους σύσταση, από τη χρήση τους, από το περιβάλλον από το οποίο πραγματοποιήθηκε η ανασκαφή όπως τα ενάλια αρχαιολογικά ευρήματα. Οι κατηγοριοποιήσεις είναι πολλών ειδών και μία από αυτές είναι ο διαχωρισμός σε κινητά και ακίνητα με αποτέλεσμα αυτός ο διαχωρισμός να περιλαμβάνει τον μεγαλύτερο

⁷⁴Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, 2016, <http://www.teiath.gr/sgtks/saet/articles.php?id=12643&lang=el> (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).

αριθμό των προς συντήρηση αντικειμένων και να εμπεριέχει και την συντήρηση-αναστύλωση των ιστορικών και παραδοσιακών κτιρίων.

2.3 Η διαδικασία της συντήρησης και της τεκμηρίωσης

Τα στάδια της συντήρησης εξαρτώνται απόλυτα από το είδος του υλικού, την χρήση του και τον σκοπό για τον οποίο συντηρείται. Βασικός κανόνας κατά τη διάρκεια της συντήρησης είναι το προς συντήρηση αντικείμενο να δεχθεί την λιγότερη δυνατή επέμβαση, ο επόμενος σημαντικός κανόνας που οφείλεται να τηρείται είναι να συντηρηθεί με υλικά τα οποία είναι αντιστρέψιμα. Ουσιαστικά η επέμβαση πρέπει να σέβεται το αντικείμενο και να διατηρεί με κάθε θυσία τη μορφή του και την ιστορική του ακεραιότητα⁷⁵.

Σύμφωνα με τους διεθνείς οργανισμούς IIC⁷⁶, AIC⁷⁷, οι κυριότερες εργασίες της συντήρησης είναι η τεχνική εξέταση, η συντήρηση και η αποκατάσταση. Εντούτοις οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσα στα πλαίσια της συντήρησης είναι περισσότερες και διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τόπο της ανασκαφής του ευρήματος, το είδος του ευρήματος και την τελική θέση που θα έχει στην συλλογή της πολιτισμικής μονάδας δηλαδή εάν είναι για αποθήκευση ή για έκθεση. Οι γενικές εργασίες συντήρησης όταν το αντικείμενο παραδίδεται στο εργαστήριο είναι η φωτογράφιση, η καταγραφή των στοιχείων του, η έναρξη συμπλήρωσης του δελτίου συντήρησης με τα κυριότερα στοιχεία του, οι εξετάσεις που προσδιορίζουν τη δομή, τα υλικά του, το είδος των διαβρώσεων που έχει υποστεί, όπως και τις απώλειες που ενδεχομένως να έχει υποστεί κατά τη μεταφορά του από τον χώρο της ανασκαφής. Οι μέθοδοι εξέτασης αφορούν είτε το εσωτερικό είτε το εξωτερικό του αντικειμένου και πραγματοποιούνται συνήθως και οι δύο τύποι εξετάσεων. Οι μέθοδοι εξετάσεις έχουν αυξηθεί με τις εξελίξεις στην τεχνολογία και ενδεικτικά αναφέρονται, η φωτογράφιση με εφαπτομενικό φωτισμό, η χρήση ακτινογραφιών, η υπεριώδης φωτογράφιση, η ηλεκτρονική μικροσκοπία σάρωσης. Επίσης, ως μέθοδοι ανάλυσης είναι δυνατό να

⁷⁵ ICOM, <http://icom.museum/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

⁷⁶ International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, <https://www.iiconservation.org/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

⁷⁷ American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, <http://www.conservation-us.org/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

αναφερθούν ενδεικτικά η φυσικοχημική διαδικασία ανάλυσης, η περιθλασιμετρία ακτίνων X και η φασματοσκοπία μάζας.

Εφόσον έχουν πραγματοποιηθεί τα παραπάνω στάδια ο συντηρητής λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία που συνοδεύουν το αντικείμενο και προχωρεί στη συντήρηση με τα ανάλογα υλικά. Σε αυτό το στάδιο έχει συλλέξει κάθε πληροφορία οπότε αποφασίζει ποιες μεθόδους θα εφαρμόσει δηλαδή αν η συντήρηση είναι προληπτική, ή επεμβατική ή θα προχωρήσει σε μεθόδους αποκατάστασης. Όταν ολοκληρωθεί η συντήρηση τότε εάν πρόκειται το αντικείμενο να αποθηκευτεί πρέπει ο συντηρητής να προτείνει τις κατάλληλες συνθήκες, δηλαδή τις περιβαλλοντικές παραμέτρους που πρέπει να ισχύουν στο χώρο αποθήκευσης και το συσκευάζει με τα κατάλληλα υλικά τα οποία δεν θα προκαλέσουν επιπλέον καταπονήσεις στο αντικείμενο. Στην περίπτωση που το αντικείμενο θα εκτεθεί θα προτείνει τις κατάλληλες συνθήκες έκθεσής του και θα φροντίσει για την ασφαλή μεταφορά και τοποθέτηση στον εκθεσιακό χώρο. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι κατά τη διάρκεια και μέχρι την ολοκλήρωση της συντήρησης ο συντηρητής φωτογραφίζει το αντικείμενο και καταγράφει τις ενέργειές του στο δελτίο συντήρησης και στο ημερολόγιο συντήρησης. Οι πληροφορίες που συλλέγονται αρχειοθετούνται για να χρησιμοποιηθούν κατά την επόμενη συντήρηση του αντικειμένου διότι η διαδικασία της διάβρωσης δεν σταματάει ακόμη και όταν το αντικείμενο έχει συντηρηθεί. Εξάλλου για αυτό το λόγο υπάρχει τακτικός έλεγχος των συντηρημένων αντικειμένων και η καταγραφή των πληροφοριών που συλλέγονται από κάθε έλεγχο. Οπότε ο επόμενος συντηρητής που θα αναλάβει να συντηρήσει το αντικείμενο το οποίο θα έχει και πάλι παρουσιάσει διαβρώσεις θα γνωρίζει όλες τις πληροφορίες και θα χρησιμοποιήσει ή θα αποφύγει υλικά συντήρησης ανάλογα με την κατάσταση που θα παρουσιάσει το αντικείμενο.

Στην περίπτωση που ο συντηρητής καλείται σε *in situ* συντήρηση οφείλει να επιλέξει την κατάλληλη μέθοδο απόσπασης και τα κατάλληλα υλικά για τον εγκιβωτισμό ή την απλή απόσπαση του αντικειμένου από τον χώρο της ανασκαφής καθώς και για την ασφαλή μεταφορά στο εργαστήριο. Πρέπει να τονιστεί ότι οποιαδήποτε εργασία πρέπει να καταγράφεται στο ημερολόγιο, στο δελτίο συντήρησης και να φωτογραφίζεται.

Συμπερασματικά οι εργασίες συντήρησης εφαρμόζονται για να επιβραδύνουν τη διάβρωση η οποία εξακολουθεί να λειτουργεί και μετά τη συντήρηση διότι το αντικείμενο επιδιώκει να επανέλθει στην αρχική του κατάσταση δηλαδή να αποκτήσει και πάλι τις διαβρώσεις τις οποίες ανέπτυξε στο χώρο που βρισκόταν πριν την

ανασκαφή του και το προστατεύουν από τον νέο περιβάλλοντα χώρο με την ύπαρξη του οξυγόνου. Επίσης, η συντήρηση πραγματοποιείται για να παρατείνει τη ζωή των αντικειμένων ώστε να έχουν μεγαλύτερη χρηστική αξία είτε για έρευνα είτε για έκθεση και να είναι διαθέσιμα στη συλλογή της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Όπως παρατηρείται σε κάθε ενέργεια που προβαίνει ο συντηρητής η τεκμηρίωση της κατάστασης του αντικείμενου είναι επιβεβλημένη και επαναλαμβανόμενη και συνοδεύει πάντα το αντικείμενο εάν αυτό μεταφερθεί ή δανειστεί⁷⁸.

2.4 Η σπουδαιότητα της τέχνης συντήρησης

Ο πρώτος νόμος που αφορά τη διαδικασία της συντήρησης τέθηκε σε ισχύ στις 24 Μαρτίου του 2000 σχεδόν δεκαπέντε χρόνια μετά την ίδρυση της σχολής Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης το 1985 στο ΤΕΙ ΑΘΗΝΩΝ⁷⁹. Ο νόμος δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ και τονίζει τη σπουδαιότητα της συντήρησης αλλά και την απαραίτητη εξειδίκευση που πρέπει να χαρακτηρίζει τον συντηρητή έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων. Το άρθρο 9 τονίζει ότι «ο Συντηρητής πρέπει να λαμβάνει υπόψη του όλες τις αρχές της προληπτικής συντήρησης και να εφαρμόζει τα αναγκαία προληπτικά μέτρα, προσαρμόζοντας το περιβάλλον στις ειδικές απαιτήσεις του έργου, πριν την εκτέλεση των κυρίως εργασιών συντήρησης αλλά και μετά από αυτήν. Οι επεμβάσεις συντήρησης πρέπει να περιορίζονται στην ελάχιστη αναγκαία αγωγή, η οποία πρέπει να εντάσσεται σε τεκμηριωμένο μεθοδολογικό πλαίσιο»⁸⁰.

Ο συντηρητής είναι άμεσα υπεύθυνος για το αντικείμενο το οποίο έχει αναλάβει να συντηρήσει και είναι συνήθως ο πρώτος που ανακαλύπτει την πραγματική όψη του αντικείμενου κάτω από τα στρώματα της διάβρωσης. Κάθε αντικείμενο είναι αναντικατάστατο και μοναδικό και είναι ιδιαίτερη η ευθύνη για την αποκατάστασή του και για τη μέθοδο που θα επιλέξει για τη συντήρησή του. Ο συντηρητής είναι ο μοναδικός που έρχεται για μεγάλο χρονικό διάστημα σε επαφή με αντικείμενα υψηλής ιστορικής, καλλιτεχνικής, πολιτιστικής, οικονομικής, κοινωνικής, θρησκευτικής αξίας και

⁷⁸ Χάρτης της Βενετίας, Αρχιτεκτονική και Συντήρηση Μνημείων <http://www.charta-von-venedig.de.html> (τελευταία πρόσβαση 3/12/2016).

⁷⁹ Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, <http://www.teiath.gr/sgtks/saet/articles.php?id=12643&lang=el> (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).

⁸⁰ ΦΕΚ Β382 20000324, τέθηκε σε ισχύ στις 24/03/2000. Κώδικας Δεοντολογίας Συντηρητή Αρχαιοτήτων, http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/_/tabid/238/language/el-GR/Default.aspx (τελευταία προσπέλαση 1/12/2016).

η επιβίωση του αντικειμένου εξαρτάται απόλυτα από τις μεθόδους συντήρησης που θα χρησιμοποιήσει.

Η ευθύνη για την αποκατάσταση και τη συντήρηση ενός πολιτισμικού αγαθού αντικατοπτρίζει την αναγκαιότητα της διεπιστημονικής συνεργασίας και της συνεργασίας όλων των συντηρητών της ομάδας ή του τμήματος στο οποίο εργάζονται. Η συχνή επαφή με τον υπεύθυνο αρχαιολόγο κατά τη διάρκεια της συντήρησης επιβάλλεται όπως και η διατύπωση τυχόν αποριών για την μέθοδο συντήρησης που έχει επιλέξει και προφυλάσσει από λάθος ενέργειες το μοναδικό έργο τέχνης το οποίο έχει αναλάβει. Η συνεργασία επιβάλλεται για την αποφυγή της επανάληψης λαθών των παλαιότερων ετών που είχαν καταστροφικές συνέπειες για τα μοναδικά αντικείμενα της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Κεφάλαιο 3

Η έρευνα για την προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας μουσείου

3.1 Η Έρευνα

Η καταγραφή της προμελέτης για τη δημιουργία μουσείου συντήρησης προήλθε από τις απαντήσεις των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν εξαιτίας της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής διατριβής και είναι τα εξής:

- Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος του μουσείου;
- Ποια είναι η δυναμική της συντήρησης;
- Συμβάλλει η τέχνη της συντήρησης στην ύπαρξη και στην επικοινωνιακή πολιτική των μουσείων;
- Κατά πόσο η τέχνη της συντήρησης διαμορφώνει την πολιτιστική ιστορία και την κοινή γνώμη για τα μουσεία;
- Είναι αναγκαία η έκθεση της τέχνης της συντήρησης μέσω του μουσείου;
- Ποιος είναι ο καλύτερος δυνατός τρόπος προβολής της τέχνης της συντήρησης μέσω του μουσείου;

Πρωταρχικό ρόλο στην πρόταση δημιουργίας του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση διαδραμάτισε το σύνολο των μεθόδων και η έρευνα⁸¹ ανάμεσα στους επαγγελματίες του χώρου. Σκοπός της έρευνας είναι να ανακαλυφθεί ένας νέος τρόπος επικοινωνίας της τέχνης της συντήρησης με το κοινό και να θέσει έμμεσα την έναρξη μίας παραίνεσης προς το Υπουργείο Πολιτισμού με στόχο την καλύτερη αντιμετώπιση των ιδιαίτερων εργασιών της συντήρησης⁸². Η έρευνα παρουσιάζει μία νέα πρόταση ως προς την αφήγηση ενός μουσείου, το οποίο δεν υφίσταται μέχρι τη συγγραφή της παρούσας πρότασης στον ελληνικό⁸³ αλλά και στο παγκόσμιο μουσειακό τομέα, αν και σε ορισμένα μουσεία αποτελεί μέρος των εκθέσεων τους η επίσκεψη στα εργαστήρια συντήρησης όπως στο Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστινιανός», χωρίς ωστόσο να επιτρέπεται τη συμμετοχή του κοινού⁸⁴. Επίσης, κατά των 21^ο αιώνα τα μουσεία διοργανώνουν προγράμματα, σεμινάρια και εκδηλώσεις όπου οι συμμετέχοντες κατά κύριο λόγο δημιουργούν σύγχρονα αντικείμενα των οποίων η χρήση και η μορφή κατάγεται από τον αρχαίο πολιτισμό. Ουσιαστικά προσεγγίζουν ένα μέρος της συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων διότι δημιουργώντας π.χ. ένα σύγχρονο ψηφιδωτό γίνεται γνωστός και ο τρόπος συντήρησής του, διότι ο συντηρητής γνωρίζοντας τη δομή του έργου μπορεί να το συντηρήσει αναδομώντας το, για αυτό το λόγο η δημιουργία αποτελεί βασική εκπαιδευτική κατάρτιση του συντηρητή.

Η παρούσα μελέτη βασίζεται στην συμμετοχική παρατήρηση εντάσσεται στην ποιοτική μέθοδο και συνδυάζεται με άλλες μεθόδους έρευνας όπως οι συνεντεύξεις και η συγκέντρωση αρχειακού υλικού με βασική προϋπόθεση η έρευνα να πραγματοποιηθεί στο φυσικό περιβάλλον⁸⁵. Ακόμη ένα χαρακτηριστικό της συμμετοχικής παρατήρησης είναι η επικέντρωση σε λίγες περιπτώσεις, η ανακάλυψη κοινών στοιχείων καθώς και η μελέτη των καταστάσεων που ωθούν τους ανθρώπους σε συγκεκριμένες συμπεριφορές. Για την εφαρμογή της παρατήρησης η ερευνήτρια ακολούθησε την κυριότερη προϋπόθεση της συμμετοχικής παρατήρησης δηλαδή είναι ήδη ενταγμένη

⁸¹ Καραγεώργος, 2002, σελ.15-16.

⁸² Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεώτερων Μνημείων, http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=2594 (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

⁸³ Θεματικός Κατάλογος Μουσείων (Ελλάδας), <http://odysseus.culture.gr/h/1/gh110.jsp> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

⁸⁴ Κέντρο Βυζαντινού πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστινιανός», <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=297608> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

⁸⁵ Κυριαζή, 2011, σελ.243-244.

στην ομάδα και μπορεί να καταγράψει από τη «σκοπιά των υποκειμένων... και να διατυπώσει τη σημασία και το νόημα που δίνουν σε συγκεκριμένες καταστάσεις και γεγονότα»⁸⁶. Όπως τονίζεται στα χαρακτηριστικά αυτού του είδους της έρευνας είναι σημαντική η αντίδραση με τους συνεντευξιαζόμενους⁸⁷.

Μέρος των στοιχείων της έρευνας προέκυψαν από τις συνεντεύξεις αρχαιολόγων, μουσειολόγων και συντηρητών έργων τέχνης και από τη συμμετοχική παρατήρηση της ερευνήτριας κατά την εικοσαετή εργασία της στο χώρο του πολιτισμού με την ειδικότητα συντηρήτρια έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων. Στην παρούσα έρευνα η επιλογή των αρχαιολόγων, των μουσειολόγων και των συντηρητών έργων τέχνης πραγματοποιήθηκε στο νομό Θεσσαλονίκης. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους στελεχώνουν το αρχαιολογικό τμήμα της κατασκευαστικής εταιρείας ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ⁸⁸ και βρίσκονται υπό την επίβλεψη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης⁸⁹. Οι υπόλοιποι εργάζονται ή εργάστηκαν στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης. Ακόμη ένα κοινό στοιχείο το οποίο τους χαρακτηρίζει είναι η πολυετή εμπειρία τους στο Υπουργείο Πολιτισμού καθώς και η ενεργή συμμετοχή τους στο πολυετές έργο της κατασκευής του μετρό, είτε άμεσα είτε έμμεσα στο νομό Θεσσαλονίκης⁹⁰. Επίσης, το κυριότερο κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι καθημερινά έρχονται αντιμέτωποι με τις χρονικές προθεσμίες για την ολοκλήρωση των έργων τους, διότι όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι εργάζονται στο τελικό στάδιο του αρχαιολογικού τομέα, δηλαδή στη διαδικασία καταγραφής – συντήρησης – ταύτισης είτε για έκθεση είτε για αποθήκευση των αρχαιολογικών ευρημάτων.

Η άσκηση χρονικής πίεσης από την εκάστοτε ιδιωτική εταιρεία σε αντιδιαστολή με τους αργούς ρυθμούς ολοκλήρωσης των έργων από τον δημόσιο φορέα αποτελεί μία ένδειξη για την σύγχυση που προσδιορίζει την πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα. Αντίθετα στην περίπτωση της Αμφίπολης ο δημόσιος φορέας λειτούργησε με εντατικούς ρυθμούς οι οποίοι προκάλεσαν προβλήματα στα αρχαιολογικά ευρήματα. Τα προβλήματα που δημιουργούνται εξαιτίας των στενών χρονικών ορίων του εκάστοτε

⁸⁶ Κυριαζή, 2011, σελ.244.

⁸⁷ Holy, 1984, σελ.29.

⁸⁸ Αττικό Μετρό Α.Ε., <http://www.ametro.gr/> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

⁸⁹ Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης, http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=98129 (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

⁹⁰ Ypodomes.com, <http://www.ypodomes.com/index.php/statheri-troxia/metro/thessalonikis> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

ιδιωτικού φορέα ή των μακροχρόνιων ορίων του δημόσιου φορέα το αρχαιολογικό τμήμα προσπαθεί καθημερινά να τα εξομαλύνει για να προστατεύσει τις μοναδικές ιστορικές αποδείξεις και κατ'επέκταση την πολιτιστική κληρονομιά. Σε κάθε περίπτωση η ίδια η πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας θέτει ως μόνιμο πρόβλημα τον αρχαιολογικό τομέα με άμεσο αντίκτυπο στα αρχαιολογικά ευρήματα. Αυτή η χρόνια επικρατούσα κατάσταση που έχει δημιουργηθεί αποτελεί απόδειξη της πολιτιστική πολιτικής που ακολουθεί - ή την ανυπαρξία αυτής- η Ελλάδα⁹¹ αν και υποστηρίζει ότι ο πολιτισμός της αποτελεί την ταυτότητά της⁹². Αυτές οι συνθήκες, οι οποίες τίθενται σε άμεση αντίθεση με το κύριο έργο της πολιτιστικής πολιτικής δηλαδή τη διάσωση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς⁹³ αποτελούν κοινό τόπο των συνεντευξιαζόμενων και για αυτό το λόγο η έρευνα επικεντρώθηκε στα συγκεκριμένα άτομα.

Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι τα στοιχεία για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εκτός από τη συμμετοχική παρατήρηση και τις συνεντεύξεις, προέκυψαν από τη βιβλιογραφική μελέτη και ανασκόπηση για τη διαμόρφωση των ορισμών όπως αυτοί έχουν καθιερωθεί σε παγκόσμιο και ελληνικό επίπεδο και για την σύνταξη μουσειολογικής και μουσειογραφικής προμελέτης βάσει των καλών πρακτικών και των κανόνων που έχει εφαρμοστεί στο τομέα της μουσειολογίας. Τέλος τα στοιχεία της έρευνας εμπλουτίστηκαν από τις ηλεκτρονικές πηγές, οι οποίες πρόσφεραν τη δυνατότητα της εικονικής επίσκεψης στα μουσεία από όπου αντλήθηκαν καλές πρακτικές για την πρώτη προσέγγιση της πρότασης στη δημιουργία μουσειολογικού προγραμματισμού και σχεδιασμού του μουσείου «Αναγέννηση Έργων – Δημιουργική Συντήρηση».

⁹¹ Κόνσολα, 2006, σελ.196-197, Ζορμπά, 2014, σελ.105,165.

⁹² Αυδίκος, 2014, σελ. 176, Βακαλόπουλος, 2003, σελ.221-222.

⁹³ Ζορμπά, 2014, σελ.31-38.

3.1.1 Το πρωτογενές υλικό: οι συνεντεύξεις

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 25 άτομα (Πίνακας 1) με τη χρήση της ημιδομημένης συνέντευξης⁹⁴ η οποία προσαρμόστηκε ανάλογα με την ειδικότητα και με τις τοποθετήσεις των συνεντευξιαζόμενων. Επίσης, μέσω της συνέντευξης οι συμμετέχοντες είχαν την ελευθερία να αναπτύξουν διάφορους προβληματισμούς και να επεκταθούν στις τοποθετήσεις τους για τη δημιουργία μουσείου. Η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία δεν θέτει περιορισμούς, έδωσε τη δυνατότητα στην ερευνήτρια να καταγράψει ιδέες, σκέψεις καθώς και τοποθετήσεις για τον χώρο του πολιτισμού, για το περιεχόμενο του μουσείου και να αντλήσει ακόμη και λεπτομέρειες για την εργασία που ο κάθε ένας από τους συμμετέχοντες στην έρευνα είναι υπεύθυνος. Επομένως η έρευνα έθιξε ζητήματα τα οποία τους προβλημάτιζαν κατά την πολυετή εμπειρία τους στο χώρο του πολιτισμού, και ενώ επικεντρώθηκε στην άποψή τους για τη δημιουργία του μουσείου που έχει ως περιεχόμενο τη συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων κατάφερε να αντλήσει και καλές πρακτικές για το έμπυχο δυναμικό που θα στελεχώνει το μουσείο. Επίσης, ακόμη ένα χαρακτηριστικό της ημιδομημένης συνέντευξης είναι οι διαφορετικές κατευθύνσεις που έχει τη δυνατότητα να πάρει η συνέντευξη, ανάλογα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων. Ακόμη ένα στοιχείο είναι ότι ανάλογα με τους ερωτώμενους οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια από σαράντα λεπτά έως εβδομήντα λεπτά. Η έρευνα τερματίστηκε όταν επήλθε θεωρητικός κορεσμός⁹⁵ δηλαδή όταν άρχισαν να επαναλαμβάνονται και να μην εμπλουτίζονται τα προϋπάρχοντα στοιχεία.

Τα άτομα που αποδέχθηκαν να αναφερθούν ονομαστικά είναι έντεκα ενώ οι υπόλοιποι δεκατρείς δεν θέλησαν να ανακοινωθούν τα προσωπικά τους στοιχεία και αναφέρονται ως ανώνυμοι. Ο χαρακτηρισμός «ανώνυμος/η» συνοδεύεται από αύξοντα αριθμό για να αποφευχθεί η σύγχυση των απαντήσεων. Από τους εικοσιπέντε συνεντευξιαζόμενους οι δεκαέξι είναι συντηρητές και οι εννέα είναι αρχαιολόγοι. Από τους αρχαιολόγους, οι τέσσερις έχουν μεταπτυχιακή μόρφωση και ένας από αυτούς στη μουσειολογία επίσης, ένας είναι Διδάκτορας. Από τους Συντηρητές, τρεις έχουν μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, εννέα έχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση τρεις μεταπτυχιακή μόρφωση, δύο από αυτούς στη μουσειολογία, επίσης, ένας είναι Διδάκτορας.

⁹⁴ Ημιδομημένη συνέντευξη, <http://skillsacademic.weebly.com/etamuioadeltaomicronmuetau941nueta-sigmaupsilonnu941nutauepsilonupsilonxieta.html> (τελευταία προσπέλαση 2/11/2016).

⁹⁵ Glaser, Strauss, 1967, σελ.61-62,111-112.

Οι σημαντικότερες ερωτήσεις και οι απαντήσεις καθώς και στοιχεία των συνεντευξιαζόμενων παρατίθενται στο παράρτημα Α. Οι εμπειρίες των είκοσι πέντε συνεντευξιαζόμενων που καταγράφηκαν για τις ανάγκες της παρούσης έρευνας αποκαλύπτουν τις δύσκολες συνθήκες κάτω από τις οποίες είναι υποχρεωμένοι να ανταπεξέλθουν με επιστημονικότητα οι εργαζόμενοι, την ανυπαρξία της πολιτιστικής πολιτικής, τον πρωτεύοντα ρόλο του πολιτισμού στην καθημερινή ζωή και την αναγκαιότητα της συντήρησης κατά τη διαδρομή του αρχαιολογικού ευρήματος, από την ανασκαφή στην έκθεση ή στην αποθήκη του μουσείου

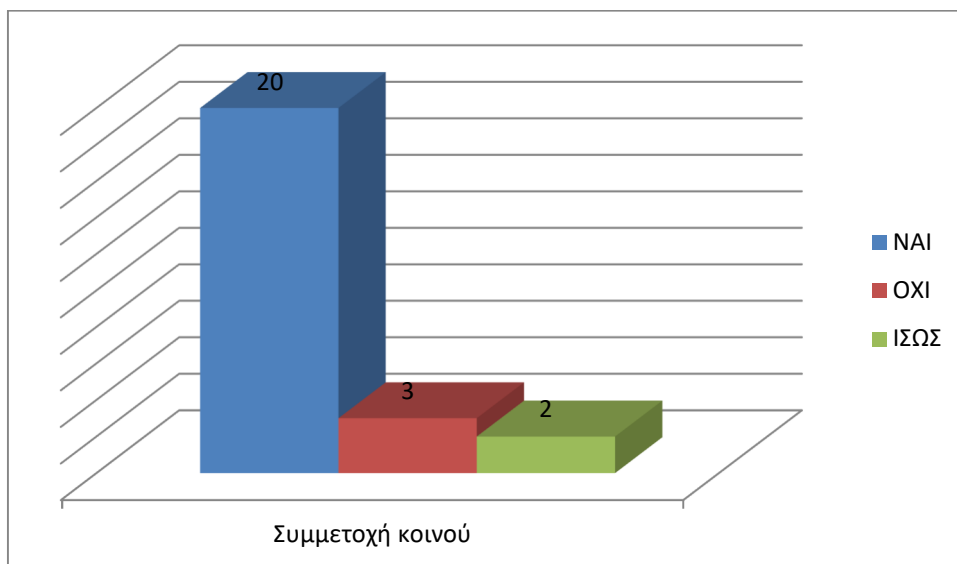
Πίνακας 1 Συνοπτικά οι σημαντικότερες τοποθετήσεις των 25 συνεντευξιαζόμενων ⁹⁶								
ΟΝΟΜΑ	Μορφωτικό επίπεδο / Επάγγελμα	Υπάρχουν μουσεία με παρόμοιο περιεχόμενο	Υπάρχουν μουσεία με αναφορά στη συντήρηση	Είναι εφικτή η δημιουργία μουσείου συντήρησης	Συμφωνώ με τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση	Πιστεύω ότι θα γίνει αποδεκτή από το ΥΠΠΟ η συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση	Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση	Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης
1.Ιγνατάκη Ελένη	Μεταπτυχιακό/ Συντηρήτρια-Μουσειολόγος	Κανένα	Μουσείο της Ακρόπολης	Ναι	Ναι	Ίσως	Ναι	Ναι
2.Καλαβαβερίδου Κυριακή	Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση/ Συντηρήτρια	Μελέτη από Εφορεία Αρχαιοτήτων Αθηνών χωρίς συμμετοχή κοινού	Βυζαντινό Θες/νίκης/ Αρχαιολογικό Θες/νίκης/ Βρετανικό Μουσείο/ Μουσείο Τεχνο-λογίας στο Βερολίνο	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
3.Μαλαδάκης Βαγγέλης	Διδακτορικό / Αρχαιολόγος	Ανοιχτά Εργαστήρια Συντήρησης Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστινιανός χωρίς συμμετοχή κοινού	Βυζαντινό Θες/νίκης	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι
4.Μίχου Ευαγγελία	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντηρήτρια	Κανένα	Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης	Ναι	Ναι	Ίσως	Ναι	Ναι
5.Παγκάλου Ματίνα	Μεταπτυχιακό/ Συντηρήτρια	Κανένα	Νέο Μουσείο Ακρόπολης (για μια συγκεκριμένη περίοδο στο παρελθόν)	Ίσως	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
6.Σπαθοπούλου Βασιλική	Μεταπτυχιακό/ Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος/ Μουσειοπαιδαγωγός Ξεναγός	Κανένα	Van Gogh Amsterdam/Μουσείο Ακρόπολης/ Έκθεση συντήρησης στο μουσείο βυζαντινού πολιτισμού	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
7.Σιμισή Όλγα	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση /Συντηρήτρια	Κανένα	The J.Paul Getty Museum	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
8.Τιλελή Μαργαρίτα	Μεταπτυχιακό /Αρχαιολόγος-Συντηρήτρια	Κανένα	Μουσείο Βυζαντινού	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι

⁹⁶ Η ένδειξη του πίνακα επαναλαμβάνεται επειδή καταλαμβάνει δύο σελίδες.

			Πολιτισμού, Αρχαιολογικό Μουσείο Θες/νίκης, το παλιό Μουσείο Ακροπόλεως					
9.Τσακμάκη Έφη	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση /Αρχαιολόγος	Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστι- νιανός» χωρίς συμ- μετοχή	Κανένα	Όχι	Ίσως	Όχι	Ναι	Ναι
10.Τσίποτας Δημήτριος	Διδακτορικό/ Συντηρητής	Κανένα	Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ίσως
11.Φερενίδης Φώτης	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντηρητής	κανένα	κανένα	Όχι	Ίσως	Ίσως	Ναι	Ναι
12.Ανώνυ- μος/η_ 1	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Αρχαιολογία	κανένα	κανένα	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
13.Ανώνυ- μος/η_ 2	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντήρηση	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
14.Ανώνυ- μος/η_ 3	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντήρηση	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Ίσως	Ναι	Ναι
15.Ανώνυ- μος/η_ 4	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντήρηση	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Ίσως	Ναι	Ναι
16.Ανώνυ- μος/η_ 5	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Αρχαιολογία	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
17.Ανώνυ- μος/η_ 6	Μεταπτυχιακό/ Συντήρηση- Μουσειολογία	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Ίσως	Ναι	Ναι
18.Ανώνυ- μος/η_ 7	Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση Συντήρηση	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
19.Ανώνυ- μος/η_ 8	Μεταπτυχιακό Αρχαιολόγος	κανένα	Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού/ Discover Greek Culture θεματικές ξεναγήσεις	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
20.Ανώνυ- μος/η_ 9	Μεταπτυχιακό Αρχαιολόγος	κανένα	<i>Field Museum, British Museum, Tate Modern</i>	Όχι	Ναι	Ίσως	Ναι	Ναι
21.Ανώνυ- μος/η_ 10	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση Αρχαιολόγος	Ανοιχτά Εργαστήρια Συντήρησης Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστι- νιανός» χωρίς συμ- μετοχή κοινού	Ανοιχτά Εργαστήρια Συντήρησης Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστινιανός» χωρίς συμ- μετοχή κοινού	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
22.Ανώνυ- μος/η_ 11	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντήρηση	κανένα	Περιοδική έκθεση Βυζαντινό Θες/νίκης	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
23.Ανώνυ- μος/η_ 12	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντήρηση	κανένα	Μουσείο Ακρόπολης για μία συγκεκριμένη περίοδο	Ίσως	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
24.Ανώνυ- μος/η_ 13	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση/ Συντήρηση	κανένα	κανένα	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
25.Ανώνυ- μος/η_ 14	Μεταδευτε- ροβάθμια εκπαίδευση Συντήρηση	κανένα	Ελάχιστες περιοδικές εκθέσεις	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι

Πίνακας 1. Συνοπτικά οι σημαντικότερες τοποθετήσεις των 25 συνεντευξιαζόμενων

Η προκαταρκτική αξιολόγηση για τη δημιουργία του μουσείου «Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση» χαρακτηρίστηκε ως πρωτότυπη από την πλειοψηφία των συνεντευξιζόμενων. Ωστόσο τρία άτομα διαφωνούν και δύο αν και δεν διαφωνούν παρουσιάζουν ενδοιασμούς (Γράφημα 1) ως προς την έκθεση και τη συμμετοχή των εργασιών συντήρησης στο κοινό, υποστηρίζοντας ότι:

Γράφημα 1. Οι απόψεις για τη συμμετοχή κοινού

Είμαι κάθετα αντίθετος στην παρακολούθηση οποιασδήποτε επιστημονικής ή τεχνικής εργασίας (ανασκαφή ή συντήρηση αρχαιοτήτων, αναστήλωση) από το κοινό κατά τη διαδικασία της εξέλιξης της σε ζωντανό χρόνο, διότι πρόκειται για εξειδικευμένη επιστημονική ή τεχνική εργασία, που απαιτεί αφοσίωση, ηρεμία και συγκέντρωση. Στην αντίθετη περίπτωση, υπονομεύεται η σοβαρότητα του έργου, εκπίπτει σε θέαμα που μπορεί να σκηνοθετηθεί, να ωραιοποιηθεί και να γίνει εντυπωσιοθηρικό, για να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού. Επιπροσθέτως, λόγω άγνοιας ή στερεοτυπικής αντίληψης για την αρχαιολογία και τη συντήρηση των αρχαιοτήτων, η συμμετοχή μπορεί να προκαλέσει αρνητικούς σχολιασμούς (π.χ. ειρωνικά σχόλια) και να πετύχει το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που επιδιώκεται⁹⁷.

Σε αυτή τη τοποθέτηση έρχονται οι θετικές απαντήσεις από τους υπόλοιπους είκοσι από τις απαντήσεις παρατίθενται οι εξής:

A. Πιστεύω ότι θα έχει μεγάλη ανταπόκριση από το κοινό και τάσσομαι υπέρ της διαδραστικότητας και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα μουσεία. Είναι σημαντικό να έρχεται ο επισκέπτης σε επαφή με αυθεντικά ευρήματα κι όταν πρόκειται για αντικείμενα προς

⁹⁷ Βαγγέλης Μαλαδάκης, Διδακτορικό Αρχαιολογία, (Παράρτημα Α).

κατάχωση δεν θεωρώ ότι τίθεται θέμα 'καταστροφής' αυτών (από άποψη δεοντολογίας) δεδομένου πάντα της ποσότητας (και των συχνά ακατάλληλων συνθηκών) που αυτά βρίσκονται στις περισσότερες αποθήκες των ελληνικών μουσείων ή/και αρχαιολογικών χώρων⁹⁸.

Β. Η δημιουργία μουσείου συντήρησης θα πρόσθετε κυρίως ηθικό συναίσθημα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς⁹⁹.

Γ. Η παρουσίαση της συντήρησης θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό, θα το βοηθούσε να αντιληφθεί στη σπουδαιότητα και την αναγκαιότητά της, επιπροσθέτως είναι πολύ σημαντική η συμμετοχική διαδικασία¹⁰⁰.

Δ. Η εφαρμογή των ανοικτών εργαστηρίων στο Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ προκάλεσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στους επισκέπτες και προκάλεσε την επιθυμία για συμμετοχή στη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς με αποτέλεσμα ορισμένοι κάτοικοι της Χαλκιδικής να επιστρέψουν αρχαιολογικά ευρήματα τα οποία είχαν χρησιμοποιηθεί ως διακοσμητικά στους κήπους τους¹⁰¹.

Ε. «Πρώτα απ' όλα θα την έκανε αισθητή σε μια χώρα που αν έχει κάτι να επιδείξει είναι ο αρχαιολογικός πλούτος της. Η σπουδαιότητα κρίνεται πάντα εκ του αποτελέσματος δηλαδή πόσα και πώς σώθηκαν και πόσα και γιατί χάθηκαν εξαιτίας των συντηρητών. Σε πρώτο επίπεδο βέβαια είναι σημαντικό να αναζητηθεί πόσο σημαντικά είναι όλα αυτά για να θέλουμε να τα διατηρήσουμε στο χρόνο. Η σπουδαιότητά της συντήρησης λοιπόν είναι συνάρτηση της ευαισθησίας και των προτεραιοτήτων μιας κοινωνίας. Αν και η ίδια η συντήρηση πρέπει να απαντήσει μαζί με την αρχαιολογία σε ερωτήματα όπως τι σώζουμε και τί όχι (π.χ. σύληση τάφων). Επιπροσθέτως ο επισκέπτης μέσα από τη διαδραστικότητα θα μάθαινε πως να φέρεται σ' ένα μουσείο κατά την επόμενη επίσκεψή του τόσο στο αντικείμενο έκθεσης όσο και στο χώρο. Επίσης, θα βελτιώνε και τις προσωπικές του γνώσεις για την χρήση υλικών και αντικειμένων μια και όλοι συντηρούμε τα προσωπικά μας αντικείμενα»¹⁰².

⁹⁸ Ματίνα Παγκάλου, Μεταπτυχιακό Συντήρηση Έργων Τέχνης (Παράρτημα Α).

⁹⁹ Δημήτρης Τσίποτας, Διδακτορικό Συντήρηση Έργων Τέχνης (Παράρτημα Α).

¹⁰⁰ Βασιλική Σπαθοπούλου, Αρχαιολογία, Μεταπτυχιακό Μουσειολογία (Παράρτημα Α).

¹⁰¹ «Ανώνυμος/η 10», Αρχαιολογία (Παράρτημα Α).

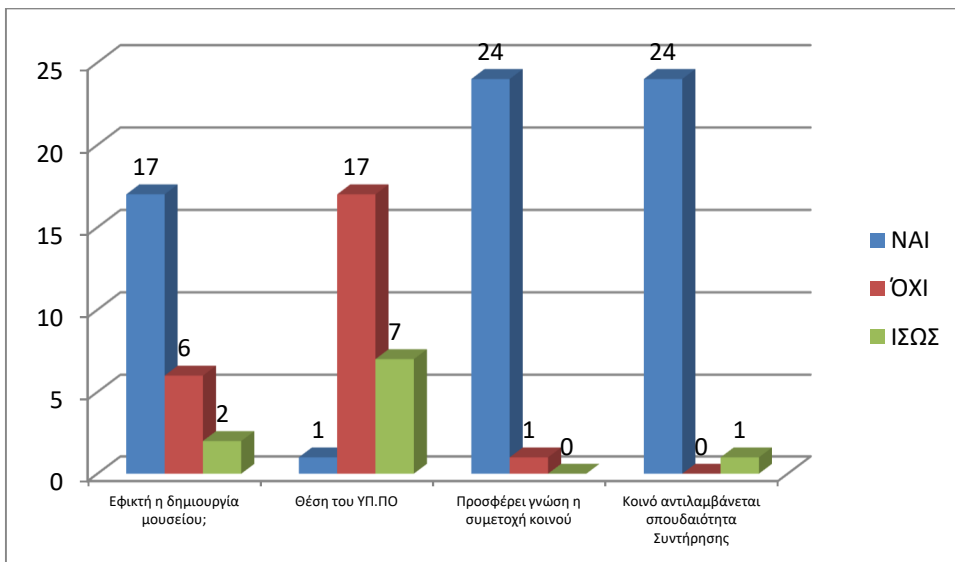
¹⁰² Φώτης Φερενίδης, Συντηρητής έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων (Παράρτημα Α).

3.1.2 Τα συμπεράσματα της έρευνας και η χρήση τους στην προκαταρκτική αξιολόγηση

Οι συνεντευξιζόμενοι εργάζονται για αρκετά χρόνια στον αρχαιολογικό τομέα της εκάστοτε υπηρεσία που είτε ανήκει στο δημόσιο είτε στο ιδιωτικό τομέα και έχει ως αντικείμενο της τον πολιτισμό. Οι περισσότεροι από αυτούς έχουν μετακινηθεί σε διάφορες εφορείες οπότε έχουν και σφαιρική άποψη για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τομέας του πολιτισμού στην Ελλάδα. Επίσης, όλοι ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό και ενθουσιάζονται που ακολούθησαν τον συγκεκριμένο επαγγελματικό τομέα. Ωστόσο αναγνωρίζουν ότι η πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα είναι σχεδόν ανύπαρκτη και υποστηρίζουν την άποψή τους παρουσιάζοντας τα προβλήματα που έχουν αντιμετωπίσει μέχρι σήμερα στον εργασιακό χώρο τους.

Με βάση τις εμπειρίες τους υποστηρίζουν ότι είναι ανέφικτη η πρόταση (Γράφημα 2) για τη δημιουργία μουσείου συντήρησης διότι το Υπουργείο Πολιτισμού δεν θα το χρηματοδοτήσει είτε γιατί είναι αντίθετο με το «νέο» είτε επειδή δεν έχει τους ανάλογους οικονομικούς πόρους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι περισσότεροι τόνισαν ότι έχουν χρησιμοποιήσει κατά καιρούς χρήματα από το μισθό τους για να αγοράσουν υλικά επειδή η υπηρεσία δεν προμήθευε τα απαραίτητα υλικά για την ολοκλήρωση των εργασιών συντήρησης.

Όλοι τόνισαν ότι αν και ο πολιτισμός αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για κάθε έθνος στην Ελλάδα δεν βρίσκεται στην πρώτη γραμμή ενδιαφέροντος. Κατ'επέκταση η αδιαφορία κυριαρχεί τόσο για την αρχαιολογία όσο και για τη συντήρηση. Ιδιαίτερα πιστεύουν ότι η τέχνη της συντήρησης έχει υποτιμηθεί σε ύψιστο βαθμό και θεωρούν ότι ένα μουσείο που θα την προβάλλει, επιβάλλεται. Όλοι θεωρούν ότι η συντήρηση είναι σημαντική για την προβολή του πολιτισμού και πιστεύουν ότι εάν το κοινό γνωρίσει τα παρασκήνια των μουσείων θα αναπτύξει πολιτισμική συνείδηση και γνώση για τις διαδικασίες επαναφοράς των αρχαιολογικών ευρημάτων.

Γράφημα 2 Οι τοποθετήσεις των συνεντευξιζόμενων στα πιο σημαντικά ερωτήματα

Επιπροσθέτως τονίζουν ότι το συγκεκριμένο μουσείο προσφέρει μία συνολική εικόνα του πολιτισμού διότι παρουσιάζει τον κύκλο ζωής των αρχαιολογικών ευρημάτων ενεργοποιώντας την ευαισθησία των πολιτών ως προς τα μουσειακά αντικείμενα αλλά και ως προς τα μνημεία του πολιτισμού. Οι ίδιοι πολλές φορές έχουν παρατηρήσει ανάρμοστες συμπεριφορές μέσα σε μουσεία και θεωρούν ότι η συμμετοχή στη συντήρηση των αρχαιολογικών ευρημάτων θα ενεργοποιήσει στο κοινό των μουσείων τον σεβασμό και τη διαφορετική ματιά (Γράφημα 2) με την οποία θα αντικρίζουν ένα μουσειακό αντικείμενο μετά την ενεργή συμμετοχή του στην επιβίωσή του.

Η παρούσα προκαταρκτική αξιολόγηση χρησιμοποιώντας τα στοιχεία τα οποία συγκεντρώθηκαν κατά την έρευνα παρουσιάζει πρόταση για τη δημιουργία ενός πρωτότυπου μουσείου και εκμεταλλευόμενη πλήρως τον περιορισμό του κανονισμού ο οποίος διέπει μία διπλωματική εργασία αναπτύσσει με κάθε λεπτομέρεια την υποενοότητα του μετάλλου παρουσιάζοντας τις εργασίες συντήρησης ενός νομίσματος το οποίο είναι μικρό σε μέγεθος, οπότε μεταφέρεται χωρίς προβλήματα και συντηρείται σε περιορισμένο χώρο. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα παρουσίασης των διαβρωτικών στρωμάτων του σε παρόμοια νομίσματα και κυρίως εξαιτίας της πληθώρας των νομισμάτων που έχουν πλήρως διαβρωθεί και δεν παρουσιάζουν αρχαιολογική αξία να παραχωρηθούν για την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων των επισκεπτών.

Η ανάπτυξη της πρότασης πραγματοποιείται με μία γενική κάτοψη του κτιρίου (Παράρτημα Β.Β.1) όπου θα στεγαστεί το μουσείο κατόπιν παρουσιάζει ως πρώτη

θεματική την αρχαιολογία (Παράρτημα Γ) την επιστήμη που πρωτοστάτησε όλων των υπολοίπων και όσο αφορά τη παρούσα μελέτη δημιούργησε την τέχνη της συντήρησης. Επίσης, η αρχαιολογία ερευνά και αποκαλύπτει τα ευρήματα και κατόπιν αναλαμβάνει η συντήρηση. Για αυτό το λόγο παρουσιάζεται η πρώτη θεματική της Αρχαιολογίας με τις δυνατότητες που θα μπορούσε να προσφέρει στη συμμετοχή του κοινού. Η δεύτερη θεματική επικεντρώνεται στη συντήρηση του νομίσματος (Παράρτημα Δ) για να καταδείξει το μουσειολογικό σχεδιασμό και των υπόλοιπων θεματικών ενότητων. Ενώ στην τρίτη θεματική του μουσείου (Παράρτημα Ε) παρουσιάζονται ενδεικτικοί τρόποι έκθεσης των συντηρημένων αρχαιολογικών ευρημάτων και καταγράφονται οι καταστροφές τις οποίες έχει προκαλέσει ο ανθρώπινος παράγοντας όπως οι ατυχείς επεμβάσεις στην συντήρηση της Ακρόπολης αλλά και η καταστροφή της Παλμύρας από βομβαρδισμούς.

Συμπερασματικά η παρούσα έρευνα και η προμελέτη της υποενότητα Συντήρηση Μετάλλου – Νομίσματος αποτελούν την κατάθεση μίας προκαταρκτικής αξιολόγησης για τη δημιουργία του μουσείου της συντήρησης. Στην περίπτωση που αυτή η κατάθεση της ιχνογράφησης της αρχικής ιδέας γίνει αποδεκτή τότε ακολουθεί το προκαταρκτικό στάδιο, το οποίο περιλαμβάνει ανάμεσα στις πολλές ενέργειες και την εξεύρεση πόρων. Ακολούθως στο στάδιο της προετοιμασίας η έρευνα εμβαθύνει και προτείνεται η διαμόρφωση ασφαλών εγκαταστάσεων, προθηκών, οι διαδραστικότητες του μουσείου κ.ά. Επόμενο είναι το στάδιο της ολοκλήρωσης, το οποίο περιλαμβάνει την επιλογή των αρχαιολογικών ευρημάτων, τον τρόπο συνεργασίας των συντηρητών με το κοινό, την επικοινωνιακή πολιτική του μουσείου κ.ά. Τέλος στο στάδιο της παραγωγής το περιεχόμενο του μουσείου παίρνει μορφή¹⁰³.

¹⁰³ Konstantios, et al., 2005, σελ.34 & Vitkauskaitė, 2015, σελ.9 & Παπαϊωάννου, Στεργιάκη 2013, σελ.64.

Κεφάλαιο 4

Η προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας μουσείου:

Συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων

4.1 Μουσειολογικός προγραμματισμός

Η παρούσα διπλωματική λαμβάνοντας τα στοιχεία από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και τα στοιχεία τα οποία προέκυψαν από τις τοποθετήσεις-απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα παρουσιάζει μία προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση.

4.1.1 Ο σκοπός της δημιουργίας του μουσείου

Η δημιουργία του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση έχει σκοπό να επικοινωνήσει την τέχνη της συντήρησης στο ευρύ κοινό.

4.1.2 Αποστολή και στόχοι

Η αποστολή του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση πλαισιώνεται από τρία συστατικά την εκπαίδευση, την ψυχαγωγία και την επικοινωνία, τα οποία προσδιορίζουν τον χαρακτήρα του¹⁰⁴. Ο στόχος του είναι η ανάδειξη πρωτοποριακών και πειραματικών τρόπων επικοινωνίας του μουσείου και του περιεχομένου του μουσείου και η προαγωγή της πολιτιστικής καλλιέργειας του κοινού όπως και η ανάπτυξη της αναγκαιότητας για ακόμη περισσότερο πολιτισμό.

4.1.3 Κοινό σε σχέση με τους στόχους

Το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση, αν και απευθύνεται σε όλες τις κατηγορίες κοινού, επιδιώκει να γίνει προσιτό κυρίως σε όσους δεν έχουν καμία γνώση για τη σημαντική παρουσία της τέχνης της συντήρησης στη ζωή των έργων τέχνης και των αρχαιολογικών ευρημάτων. Το περιεχόμενο του μουσείου προσφέρει πολλαπλά επίπεδα ενημέρωσης, αναπτύσσει κυρίως τον συνδυασμό ψυχαγωγίας και επιμόρφωσης, δίνει την αίσθηση ότι κάθε επισκέπτης είναι ευπρόσδεκτος δημιουργώντας φιλική ατμόσφαιρα που απορρέει από το ίδιο το περιεχόμενο του μουσείου. Οι επισκέπτες δεν παρατηρούν μόνο, συμμετέχουν στα δρώμενα, τα οποία είναι ταυτόχρονα τα εκθέματα του μουσείου, χρησιμοποιούν τα εργαλεία των συντηρητών, συνομιλούν με αυτούς, συζητούν με τον ξεναγό για τις επόμενες ενέργειές τους, παρακολουθούν σε κανονικό χρόνο ένα εύρημα να απαλλάσσεται από τις διαβρώσεις και να λαμβάνει μία αναγνωρισμένη καθημερινή μορφή, όπως ένα νόμισμα. Το μουσείο προσφέρει μία βιωματική εμπειρία και δίνει τη δυνατότητα να αναπτυχθούν τα κατάλληλα ερεθίσματα, τα οποία θα ωθήσουν τους επισκέπτες σε περαιτέρω αναζήτηση γνώσης.

¹⁰⁴ Hill, Jones, 2004, σελ.13.

Το περιεχόμενο του μουσείου, δηλαδή η δεδομένη συμμετοχή στις εργασίες συντήρησης των επισκεπτών, θα μπορούσε να περιορίσει το κοινό, να αποκλείσει είτε την τρίτη ηλικία είτε τα άτομα με τις ιδιαίτερες ικανότητες. Ωστόσο το εξειδικευμένο προσωπικό των μουσειολόγων και μουσειοπαιδαγωγών σε συνεργασία με τους συντηρητές που συμμετέχουν στα «εκθέματα» και έχουν παρακολουθήσει εξειδικευμένα σεμινάρια, ενεργοποιούν αυτές τις ομάδες δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αναλύσουν μέσω μεγεθυντικού φακού τις διαβρώσεις του μετάλλου ή προσφέροντας την ικανοποίηση της αφής των ευρημάτων όπως παραλαμβάνονται από την ανασκαφή. Το σημαντικότερο είναι το προσωπικό που συμμετέχει να εμπνέεται από τον πολιτισμό που εκπροσωπεί και να λειτουργεί μέσω αυτού, δίνοντας τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση στη συγκεκριμένη γνώση όσοι επιθυμούν απλώς να καταλάβουν ή να γνωρίσουν σε βάθος τις διαδικασίες που φέρουν τα ευρήματα στις προθήκες των μουσείων.

Το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση υιοθετεί τις καλές πρακτικές δημιουργώντας χώρους όπου είναι δυνατή η πρόσβαση σε όλους και παρέχει υπηρεσίες από πολιτισμένο προσωπικό ικανό να εξυπηρετήσει σε αυτή την εκπαιδευτική και ταυτόχρονα ψυχαγωγική πορεία όποιον το επιθυμεί. Το μουσείο σε κάθε θεματική παρέχει έντυπο εκτός από την ελληνική γλώσσα σε πέντε διεθνείς γλώσσες, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά και ρωσικά. Επίσης, παρέχει Stick-USB, δηλαδή μικροσυσκευή αποθήκευσης, με τις προβολές των θεματικών ενότητων στις πέντε γλώσσες και στη νοηματική των αντίστοιχων γλωσσών καθώς και έντυπο σε γραφή Braille. Ωστόσο λόγω του ειδικού περιεχομένου το μουσείο διαθέτει εξειδικευμένο ξεναγό, ο οποίος καλύπτει τις ανάγκες της ολιγομελούς ομάδας που ξεναγεί διότι είναι απαραίτητο όλοι οι επισκέπτες να αποκτήσουν βιωματική εμπειρία. Επομένως σε έκτακτες περιπτώσεις θα παρέχονται δύο ξεναγοί και ο επιτρεπόμενος αριθμός επισκεπτών που διαμορφώνει την προς ξενάγηση ομάδα θα μειώνεται από 6 σε 4 άτομα. Ο σκοπός του μουσείου ουσιαστικά είναι η προώθηση του πολιτισμού στην ανθρώπινη διάσταση και κατόπιν στον τρόπο που τα μέσα, δηλαδή στη συντήρηση έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων που την προωθεί στο ευρύ κοινό.

Ολοκληρώνοντας πρέπει να τονιστεί σε ό,τι αφορά αρχικά το κοινό και κατόπιν τα ιδιαίτερα εκθέματα, τα οποία περιλαμβάνουν έμφυλο υλικό, το μουσείο κατά το πρώτο έτος θα λειτουργήσει πιλοτικά, περίοδο κατά την οποία όλοι όσοι συμμετέχουν θα

καταθέτουν ανά είκοσι ημέρες τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν με σκοπό να τα περιορίσουν και κατόπιν στο επόμενο έτος να τα εξαλείψουν. Ένας από τους στόχους του μουσείου είναι να λειτουργήσει σύμφωνα με τις ανάγκες που θα επιδείξει το κοινό κατά τις επισκέψεις του για αυτό και θα αναπροσαρμόζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα γιατί πρωτίστως το μουσείο είναι ανθρωποκεντρικό.

4.1.4 Κανόνες του Μουσειολογικού προγραμματισμού

Η δημιουργία του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση για να χαρακτηρίζεται εύρυθμη πρέπει να διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες οι οποίοι προσδιορίζουν επακριβώς με τι θα έρθει αντιμέτωπος ο επισκέπτης πριν την επίσκεψη και με τη δράση στην οποία συμμετείχε μετά την επίσκεψή του. Το σημαντικότερο και πρωταρχικό στοιχείο του μουσείου είναι να προσδιορίσει το περιεχόμενο και τον στόχο του με ευκολονόητη πολλαπλών επιπέδων πληροφόρηση κατά τη σαφή εξελικτική διαδρομή, την οποία θα ακολουθήσει ο κάθε επισκέπτης. Για να καταστεί σαφή η διαδρομή το μουσείο οφείλει να είναι προσβάσιμο από όλους, να δίνει τη δυνατότητα της αλληλοδιάδρασης σε όλους και να έχει επιτύχει την άρτια διαρρύθμιση των εκθεμάτων ώστε να επιτευχθεί ουσιαστική βιωματική προσέγγιση του περιεχομένου και του σκοπού του. Η επιλογή των εκθεμάτων και η παρουσίασή τους αποτελεί το δεύτερο κανόνα για μουσειολογικό προγραμματισμό. Τα μουσειακά εκθέματα πρέπει να λειτουργούν δημιουργικά στον επισκέπτη, να εξιτάρουν τη φαντασία του και να μην προκαλούν είτε δυσαρέσκεια είτε ανία. Ο τρίτος κανόνας είναι η απόλυτη εκμετάλλευση του χρόνου που θα διαθέσει ο κάθε επισκέπτης και αυτό σημαίνει ότι κάθε επισκέπτης πρέπει να συλλειτουργήσει με το έκθεμα οπότε η διαδρομή οφείλει να πραγματοποιείται από τον ξεναγό σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια και η κάθε ομάδα η οποία ξεναγείται θα αποτελείται από έξι άτομα.

Η πορεία του επισκέπτη στο μουσείο καθορίζεται από τον ξεναγό και από τη διάταξη των συγκεκριμένων εκθεμάτων, τα οποία θα παρουσιάζονται από το προσωπικό που θα τα εκθέτει σε συνεργασία πάντα με το ξεναγό. Η κάθε αίθουσα θα είναι διαμορφωμένη σε κύκλο και καθώς η ομάδα των έξι επισκεπτών θα εισέρχεται σε αυτή θα υπάρχει μία μικρή εισαγωγή για την πορεία του νομίσματος στις εργασίες συντήρησης και η ομάδα θα κινείται ακολουθώντας αυτή την πορεία. Αντίθετα από τα καθιερωμένα μουσεία όπως το Pompidou, ή το Tate Modern που παρέχουν πολλές αίθουσες το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση πρέπει να ακολουθεί

την συγκεκριμένη πορεία που καθορίζει ο ξεναγός ο οποίος θα καθοδηγεί έξι άτομα και θα μπορεί να τους προκαλέσει την προσοχή εφόσον θα είναι δυνατό, εξαιτίας του μικρού αριθμού, να τους αντιμετωπίσει ως ξεχωριστές προσωπικότητες¹⁰⁵. Ο χώρος θα είναι διαμορφωμένος σε κυκλικό σχήμα για να δίνει την αίσθηση ότι οι επισκέπτες καθορίζουν τα εκθέματα, δηλαδή ότι αυτοί είναι το επίκεντρο της έκθεσης με αποτέλεσμα να είναι ο άξονας της ροτόντας που θα ενεργήσει σε όσα διαδραματίζονται μπροστά του¹⁰⁶.

4.1.5 Το κτίριο του μουσείου

Η πρόταση παρουσιάζει ως χώρο στέγασης και χρήσης ένα νέο κτίριο το οποίο είναι δυνατό να κατασκευαστεί είτε στην περιοχή της παραλίας της νέας Κρήνης όπου δημιουργείται στάση του μετρό και παρέχει χώρο στάθμευσης. Επίσης, ο χώρος έχει θέα στη θάλασσα και βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από το αεροδρόμιο. Η περιοχή με την ανέγερση του μουσείου θα αναβαθμιστεί και ο επισκέπτης θα έχει πολλαπλά οφέλη. Το μουσείο πραγματοποιείται μέσα από τη συνεύρεση ανθρώπου και φύσης. Γενικότερα σε ένα μουσείο εκτός από το περιεχόμενό του, σπουδαίο πολιτισμικό ρόλο του εξασφαλίζει και ο περιβάλλοντας χώρος. Ο πολιτισμός ως κύρια συστατικά του δεν έχει μόνο τον ανθρώπινο παράγοντα αλλά και το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ο άνθρωπος επιβιώνει.

Η μελέτη προτείνει το κτίριο του μουσείου να κατασκευαστεί σε αναπαράσταση του φ (Παράρτημα Β Εικόνα Β.1.1) το οποίο στον κόσμο των μαθηματικών είναι η συνάρτηση του Euler¹⁰⁷. Η επιλογή πραγματοποιείται με σκοπό να αναδείξει τη συνάρτηση – συνάντηση επιστημών άρα τη διεπιστημονικότητα. Ταυτόχρονα το μουσείο αποτελεί και μία συνάρτηση των πολιτισμών και των ανθρώπων άρα διαμορφώνει πολυπολιτισμικότητα. Επομένως η συνάρτηση αποτελείται από τους ανθρώπους, το περιεχόμενο του μουσείου, το κτίριο αλλά και το περιβάλλον για να αναδείξει την μουσειακή αξία του συνόλου, το οποίο δημιουργεί αλλά και για να προβληθεί

¹⁰⁵ Δαλακούρα, 2008, σελ.11

¹⁰⁶ Tzortzi, 2014, σελ.336-339

¹⁰⁷ «Η συνάρτηση Euler, συμβολίζεται με το ελληνικό γράμμα φ, είναι μία αριθμοθεωρητική συνάρτηση» Βλάμος, Ράππος, 2016, <http://www.hdml.gr/pdfs/books/27.pdf> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

$\varphi(1) = 1$ ως ένας ενιαίος οργανισμός¹⁰⁸ του οποίου τα όργανα όπως υποστηρίζει ο Εμίλ Ντυρκχάιμ (1858-1917) αλληλοϋποστηρίζονται, διατηρούν τη συλλογική συνείδηση¹⁰⁹ και δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την επιβίωση του πολιτισμού.

4.1.6 Οι εκθεσιακοί και βοηθητικοί χώροι

Το μουσείο Αναγέννηση έργων-Δημιουργική συντήρηση αποτελείται από τρεις θεματικές ενότητες. Επίσης, απαραίτητη είναι η ύπαρξη υποστηρικτικών χώρων οι οποίοι θα στεγάσουν τα εργαστήρια συντήρησης, τα γραφεία, τις αποθήκες των συντηρημένων ευρημάτων, τις αποθήκες των προς συντήρηση ευρημάτων, τους χώρους του προσωπικού φύλαξης, προσωπικό χώρο για το προσωπικό τους χώρους υγιεινής, ματιοθήκη, τη βιβλιοθήκη. Απαραίτητοι είναι και οι χώροι οι οποίοι θα εξυπηρετούν το κοινό, όπως εκδοτήριο εισιτηρίων, πωλητήριο, αίθουσα για συνέδρια και εκδηλώσεις, αίθουσα σεμιναρίων, χώρος εστίασης και χώροι μελέτης οι οποίοι θα μπορούσαν να ενταχθούν στη βιβλιοθήκη.

4.2 Μουσειολογικός σχεδιασμός

Ο επισκέπτης κατά την είσοδό του στο μουσείο προμηθεύεται έντυπο το οποίο περιλαμβάνει χάρτη διαδρομής που ενημερώνει για τα εκθέματα και εμπεριέχει επιπλέον πληροφορίες για κάθε έκθεμα. Ακόμη το έντυπο προτείνει συγκεκριμένη βιβλιογραφία, παρουσιάζει σχετικές ιστοσελίδες, ενημερώνει για τις Σχολές της Συντήρησης Έργων τέχνης και Αρχαιολογικών ευρημάτων, συμβουλές για συντήρηση σύγχρονων αντικειμένων, διότι εν δυνάμει κάθε άνθρωπος είναι συντηρητής και προτείνει την εγγραφή στους φίλους του μουσείου για να ενημερώνονται για τις εκδηλώσεις και τις δραστηριότητές του. Επίσης, προσφέρει στους επισκέπτες το γνήσιο όστρακο¹¹⁰ που θα συντηρήσουν, του οποίου η κατάληξη θα ήταν η κατάχωση, από την υποενότητα συντήρηση κεραμικών-αγγείων, και ένα εκμαγείο νομίσματος από την υποενότητα συντήρηση νομίσματος ως αναμνηστικά για την επίσκεψή τους. Επίσης,

¹⁰⁸ Αναφέρεται στο Αντωνοπούλου, 2008, σελ.164-165, 168-170.

¹⁰⁹ Αναφέρεται στο Αντωνοπούλου, 2008, σελ.164-165, 168-170.

¹¹⁰ Τμήμα κεραμικού, μέρος από οποιοδήποτε αγγείο, Oddy,1992, σελ. 10-11.

κάθε επισκέπτης με το εισιτήριο λαμβάνει το Logo του μουσείου το «φ» σε μορφή μπρελόκ κατασκευασμένο από μέταλλο (Παράρτημα Β, Εικόνα Β.2.1). Κατόπιν το προσωπικό στην είσοδο παρέχει μία ποδιά και μίας χρήσεως γάντια και μάσκα για να συμμετέχουν με προστασία στις βασικές εργασίες συντήρησης και τους ενημερώνει για τις υποθεματικές ενότητες της δεύτερης θεματικής ενότητας. Η ενημέρωση ολοκληρώνεται με την αναφορά στην τρίτη θεματική ενότητα όπου θα παρακολουθήσουν κυρίως τα αποτελέσματα των ανθρώπινων επεμβάσεων στον υλικό και άυλο πολιτισμό. Τέλος, ο ξεναγός τους εισάγει στην πρώτη θεματική αίθουσα τονίζοντας ότι θα παρακολουθήσουν το πως ένα εύρημα έρχεται στο σήμερα, δηλαδή θα εισχωρήσουν στο χώρο της ανασκαφής.

4.2.1 Πρώτη θεματική ενότητα: Πορεία επαναφοράς-Ανασκαφή

“Το «παρελθόν» δε βγαίνει τόσο εύκολα μέσα από το χώμα!... Η αρχαιολογική ανασκαφή δεν είναι ένα κυνήγι χαμένου θησαυρού. Είναι η προσπάθεια των αρχαιολόγων να μετατρέψουν το χώμα σε ιστορικό λόγο....”

Γιώργος Χουρμουζιάδης, 1999

Λόγια από Χώμα

Η αρχαιολογία είναι μία επιστήμη η οποία έχει ως σκοπό να φέρει στο σήμερα το χθες, με χειρουργική επιδεξιότητα καταφέρνει να αποκαλύψει ανάμεσα στις διαδοχικές επιχώσεις το ανθρώπινο παρελθόν. Τα κινητά και τα ακίνητα αρχαιολογικά ευρήματα ανασυγκροτούν τον πολιτισμό των περασμένων γενεών και διαμορφώνουν μετά από έρευνα και ενδελεχή μελέτη των αρχαιολόγων την ιστορία¹¹¹.

Το μουσείο Αναγέννηση έργων-Δημιουργική συντήρηση ενημερώνει για την προανασκαφική διαδικασία [επιτόπια έρευνα (survey), εντοπισμός θέσης], δοκιμαστική τομή, στρωματογραφία, για διάφορα είδη ανασκαφής. Η πιο συνηθισμένη για το κοινό ανασκαφή είναι η σωστική διότι τις περισσότερες φορές λαμβάνει χώρα μέσα στα όρια της πόλης με αποτέλεσμα οι περισσότεροι να γίνονται μάρτυρες των εργασιών. Μία από αυτές τις ανασκαφές η οποία πραγματοποιήθηκε στο κέντρο της πόλης της Θεσσαλονίκης εξαιτίας της ανέγερσης εμπορικού καταστήματος, παρουσιάζεται στο

¹¹¹ Renfrew, Bahn, 2001, σελ. 9-15.

Παράρτημα Γ (Εικόνες Γ.1.1- Γ.1.14) όπου παρουσιάζονται και κάποια από τα ευρήματα της ανασκαφής, καθώς και μέρος από το ημερολόγιο του αρχαιολόγου.

Ο επισκέπτης καθώς εισέρχεται στην πρώτη θεματική ενότητα παρακολουθεί προβολή με τη σωστική ανασκαφή και ενημερώνεται ότι η πορεία των αρχαιολογικών ευρημάτων από το παρελθόν στο παρόν έχει αρχίσει. Οι αρχαιολόγοι που λαμβάνουν μέρος στις ανασκαφές είναι εξειδικευμένοι στην έρευνα για την ανακάλυψη χώρων, οι οποίοι κρύβουν το παρελθόν της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συνήθως ερευνούν τόπους και χώρους μετά από μελέτη των γραπτών ιστορικών πηγών¹¹², οι οποίες προέρχονται από τον Πausανία, το Θουκυδίδη και άλλους αρχαίους συγγραφείς. Ακόμη μία πηγή πληροφοριών είναι οι λαϊκές παραδόσεις, τα τοπωνύμια, τα οποία υποδεικνύουν θέση με υψηλό αρχαιολογικό ενδιαφέρον όπως Παλιόκαστρο. Πολύ συχνά οι έρευνες αρχίζουν και εξαιτίας των μαρτυριών των σύγχρονων κατοίκων μιας περιοχής οι οποίοι ανακαλύπτουν αρχαιολογικά ευρήματα κατά τις εργασίες τους, π.χ. γεώτρηση¹¹³.

Οι αρχαιολόγοι όταν λαμβάνουν αυτού του είδους τις πληροφορίες προβαίνουν σε τρία είδη έρευνας, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν και συνδυαστικά. Η αρμόδια εφορεία της περιοχής που θα ερευνηθεί προγραμματίζει τον έλεγχο της από τον αέρα, από το έδαφος, ή από το υπέδαφος. Η έρευνα από τον αέρα και το διάστημα πραγματοποιείται με τη λήψη φωτογραφιών, την τηλεπισκόπηση από τα εναέρια ραντάρ και τους δορυφόρους. Σε αυτή τη περίπτωση οι επισκέπτες μπορούν να παρατηρήσουν φωτογραφίες από τις τούμπες στη Βεργίνα πριν πραγματοποιηθούν οι ανασκαφές.

Ο δεύτερος τρόπος έρευνα πραγματοποιείται στην επιφάνεια του εδάφους εφαρμόζεται δηλαδή η μέθοδος survey και ορίζονται τα όρια της περιοχής της έρευνας καθώς και η ένταση που θα διεξαχθεί η έρευνα. Οι επισκέπτες παρακολουθούν σε προβολή μία ομάδα ανθρώπων, η οποία εφόσον έχουν καθοριστεί τα όρια της έρευνας οι άνθρωποι που την αποτελούν σχηματίζουν σειρά και περπατούν σε απόσταση 10ή 20 μέτρα μεταξύ τους συλλέγοντας από την επιφάνεια του εδάφους ότι προκαλεί το αρχαιολογικό ενδιαφέρον τους. Τα ευρήματα που τους ενδιαφέρουν είναι όστρακα κεραμικής, κατεργασμένοι λίθοι, αρχιτεκτονικά μέλη, και οτιδήποτε που μπορεί να προσδιορίσει την ύπαρξη ανθρώπινης δραστηριότητας κατά το παρελθόν¹¹⁴.

¹¹² Renfrew, Bahn, 2001, σελ.69-72.

¹¹³ Συγκέντρωση στοιχείων από τη «συμμετοχική παρατήρηση», συνεντεύξεις αρχαιολόγων.

¹¹⁴ Ό.π.

Ο τρίτος τρόπος έρευνας γίνεται στο υπέδαφος με τη χρήση σύγχρονων μηχανημάτων και επιστημών, όπως είναι η γεωφυσική, η γεωτρητική, η ηχητική, η μαγνητική διασκόπηση. Τα ευρήματα από τις έρευνες εφόσον συγκεντρωθούν μελετώνται και οι αρχαιολόγοι ορίζουν τοποθεσίες για την ανασκαφή. Όπως παρατηρείται η Νέα Αρχαιολογία¹¹⁵ έχει επιστημολογικό προσανατολισμό¹¹⁶ και υιοθετεί μεθόδους σύμφωνες με τις τεχνολογικές εξελίξεις. Σε αυτό το στάδιο της έρευνας οι επισκέπτες καλούνται να ελέγξουν διάφορα ευρήματα υπό την καθοδήγηση των αρχαιολόγων. Η ξεναγός επαναλαμβάνει τις ιδιότητες των μελών της ομάδας που διερευνά τα συγκεντρωμένα αντικείμενα και μετά από συνεδρίες αποφασίζουν σε ποια περιοχή θα επικεντρωθούν οι έρευνες. Οι περιοχές χαρακτηρίζονται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες οι οποίες αφήνουν κατάλοιπα και αυτά αποκαλύπτουν τόπους όπως οι Δελφοί, οι Ακροπόλεις κ.ά¹¹⁷ και στοιχεία για το κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους¹¹⁸.

Εφόσον οι αρχαιολόγοι έχουν εντοπίσει τη θέση αρχίζει η ανασκαφή, η οποία αποτελεί τη βασική διαδικασία της αρχαιολογικής έρευνας. Η ανασκαφική διαδικασία πραγματοποιείται με ιδιαίτερη προσοχή καθώς αφαιρούνται τα επάλληλα στρώματα εδάφους ώστε να αποκαλυφθούν τα κατάλοιπα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα όπως ανακατατάξεις των στρωμάτων και των ευρημάτων κατά την αφαίρεση εδάφους. Οι επισκέπτες παρατηρούν σε παραλληλόγραμμη προθήκη ύψους 2 μέτρων και πλάτους 0,50 εκατοστών κατασκευασμένη από Plexiglas¹¹⁹ τη στρωματογραφία του εδάφους. Αυτή η παρουσίαση της τομής του εδάφους εμπεριέχει διάφορα ευρήματα ανά στρώματα οπότε γίνονται κατανοητές, εν μέρει, οι αντιξοότητες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι αρχαιολόγοι κατά την αφαίρεση των στρωμάτων και των ευρημάτων.

Η διαδικασία της ανασκαφικής έρευνας επεκτείνεται πέρα από το πεδίο, δηλαδή από τον χώρο ανασκαφής, στο εργαστήριο συντήρησης, στην καταγραφή και στην ταξινόμηση των αρχαιολογικών ευρημάτων, στη μελέτη στη βιβλιοθήκη και στα υπάρχοντα αρχεία παλαιότερων ετών από την περιοχή όπου διενεργείται η ανασκαφή. Αυτή η επιστημονική εργασία κοινοποιείται, δημοσιεύεται σε επιστημονικά περιοδικά

¹¹⁵ Holscher, 2005, σελ.42.

¹¹⁶ Κωστάκης, 1987, σελ.53.

¹¹⁷ Renfrew, Bahn, 2001, σελ. 12-15.

¹¹⁸ Ό.π., σελ.19-49.

¹¹⁹ Plexiglas, <http://www.roussosepigrafes.gr/plexiglassshop/89-prothikes-akrylikes> (τελευταία πρόσβαση 6/1/2017).

και στα ανοικτά προς το κοινό αρχαιολογικά συνέδρια¹²⁰. Για τη διεξαγωγή της σύγχρονης ανασκαφής συνεργάζεται πληθώρα επιστημών όπως η γεωλογία, η ανθρωπολογία, η φυσική, η οστεολογία, η βοτανολογία ακόμη η κοινωνιολογία, οι πολιτικές επιστήμες κ.ά. Αυτές οι επιστήμες παρέχουν τις υπηρεσίες τους είτε εφαρμόζοντας χημικές αναλύσεις¹²¹, ραδιοχρονολόγηση¹²² είτε προσδίδοντας στοιχεία για να ερμηνεύσουν οι αρχαιολόγοι το «πώς» το «γιατί» και το «τι», τα οποία ισχύουν σε κάθε κοινωνία¹²³. Αυτή η συνεργασία με τις άλλες επιστήμες και κυρίως με την ανθρωπολογία δίνουν τη δυνατότητα στην αρχαιολογία να ερμηνεύσει τα κατάλοιπα λαμβάνοντας υπόψη τους οικονομικούς, κοινωνικούς και ιδεολογικούς παράγοντες κατά την εποχή που δημιουργήθηκαν¹²⁴. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι η διαδικασία της ανασκαφής για να ολοκληρωθεί είναι απαραίτητη η συμμετοχή συντηρητών, τοπογράφων, αρχιτεκτόνων, σχεδιαστών, φωτογράφων, έμπειρων τεχνικών ανασκαφής και έμπειρο βοηθητικό εργατοτεχνικό προσωπικό.

Οι επισκέπτες ήδη με την είσοδό τους στην Θεματική ενότητα: Πορεία επαναφοράς-Ανασκαφή παρακολούθησαν προβολή με θέμα «Σωστική Ανασκαφή στο κέντρο της Θεσσαλονίκης» οπότε ενημερώθηκαν άμεσα για το θέμα που θα παρακολουθήσουν και ενεργά θα συμμετέχουν. Στη συνέχεια οι επισκέπτες ενημερώνονται για τις βασικές διαφορές ανάμεσα στις δύο κυριότερες κατηγορίες ανασκαφών, στις σωστικές και στις συστηματικές. Οι σωστικές ανασκαφές, διενεργούνται, όπως και αυτή που ήδη παρακολούθησαν, για να προστατευτούν οι τυχόν υπάρχουσες αρχαιότητες κατά την ανέγερση ιδιωτικού ή δημόσιου οικοδομήματος. Η αρχαιολογική υπηρεσία επεμβαίνει άμεσα και ελέγχει το έργο των εκσκαφών όταν πρόκειται για περιοχές οι οποίες είναι όμορες με αρχαιολογικές θέσεις ή όταν είναι ήδη γνωστό ή υπάρχουν ενδείξεις για την ύπαρξη αρχαιολογικών ευρημάτων κινητών ή ακινήτων. Παλαιότερα οι εκάστοτε εφορείες είχαν την αρμοδιότητα να αποφασίζουν για τη διεξαγωγή των σωστικών ανασκαφών, ωστόσο αυτή τη διαδικασία αναλαμβάνει η Εφορεία Πόλεων μετά από τη συνένωση όλων των εφορειών σε μία εφορεία. Επίσης η Εφορεία Πόλεων βρίσκεται υπό τις γενικές οδηγίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και κάτω από την

¹²⁰ ΑΕΜΘ, <http://www.amth.gr/pt/publicacoes/awmth/257-aemth30> (τελευταία πρόσβαση 6/1/2017).

¹²¹ Χημική χρονολόγηση ανάλογα με τα ποσοστά αζώτου, φθορίου και ουρανίου στα οστά. (Renfrew, Bahn, 2001, σελ.118).

¹²² Ο ραδιενεργός άνθρακας είναι για τα τελευταία 50.000 χρόνια το βασικότερο εργαλείο χρονολόγησης. (Renfrew, Bahn, 2001, σελ.142).

¹²³ Χουρμουζιάδης, 2002, σελ.18.

¹²⁴ Meskell, 2006, σελ.10.

κρατική καθοδήγηση επιβεβαιώνοντας το μοντέλο του αρχιτέκτονα που χαρακτηρίζει την πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας με αποτέλεσμα αρκετές σωστικές ανασκαφές να μπλοκάρουν τη σύγχρονη ανάπτυξη εξαιτίας της γραφειοκρατίας όπως συμβαίνει στη σωστική ανασκαφή των οδών Πλατεία Δημοκρατίας και Ειρήνης. Οι επισκέπτες αντιλαμβάνονται με τις ενημερώσεις του ξεναγού ότι πολλές φορές τα προβλήματα δεν προέρχονται από τον αρχαιολογικό τομέα, τοποθετώντας αυτά που βλέπουν στην καθημερινότητά τους, ενισχύεται η συναισθηματική και η θυμική συμμετοχή τους.

Στην περίπτωση που μία σωστική ανασκαφή αποκαλύψει μη κινητά ευρήματα τότε υπάρχουν τρεις δυνατότητες. Η πρώτη είναι να γίνει φωτογράφιση, καταγραφή, σχεδιαστική αποτύπωση και κατόπιν αποκόλληση και αποδόμηση των μη κινητών ευρημάτων. Η δεύτερη περίπτωση είναι η κατάχωση, δηλαδή να καλυφθούν τα ευρήματα και να συνεχίσει η οικοδόμηση ενώ στην τρίτη περίπτωση να γίνει φωτογράφιση, καταγραφή, και να παραμείνει ο χώρος ως έχει, δηλαδή να απαγορευτεί η οποιαδήποτε επέμβαση εξαιτίας της σημαντικότητας των αρχαιολογικών ευρημάτων.

«Οι συστηματικές ανασκαφές είναι οργανωμένες έρευνες με προκαθορισμένο πλάνο, οι οποίες συνήθως διαρκούν μέχρι την ολοκληρωμένη αποκάλυψη των αρχαίων καταλοίπων, με παράλληλη δημοσίευση των σχετικών αποτελεσμάτων. Προϋποθέτουν χρόνο για ανασκαφή και πολύ περισσότερο χρόνο για τη συντήρηση και τη μελέτη του υλικού. Επίσης για την πλήρη διεξαγωγή της έρευνας απαραίτητοι είναι οι οικονομικοί πόροι»¹²⁵. Οι συστηματικές ανασκαφές χρειάζονται συνεχή χρηματοδότηση διότι οι εργασίες συντήρησης, αποκατάστασης ή και αναστύλωσης επαναλαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα εξαιτίας των καταστροφών που προέρχονται από τις περιβαλλοντικές παραμέτρους. Ακόμη στις συστηματικές ανασκαφές είναι απαραίτητος ο συνεχής έλεγχος των προστατευτικών μέσων, και η αντικατάσταση αυτών σε περίπτωση καταστροφής τους, όπως η αλλαγή στα γαιοϋφάσματα και στα προστατευτικά καλύμματα. Ωστόσο συχνά εξαιτίας της ελλιπούς χρηματοδότησης οι ανασκαφές παραμένουν απροστάτευτες και τα αρχαιολογικά ευρήματα καταστρέφονται, όπως συμβαίνει και στους εξωτερικούς χώρους όπου συγκεντρώνονται συνήθως τα λίθινα ευρήματα. Επομένως δεν προκαλεί έκπληξη ξένα πανεπιστήμια και Αρχαιολογικές Σχολές των διαφόρων κρατών να αναλαμβάνουν είτε τις έρευνες είτε εξ αρχής μία συστηματική ανασκαφή.

¹²⁵ «Ανώνυμος/η 5», Αρχαιολόγος (Παράρτημα Α).

Για τον σκοπό της ανασκαφής, για την αναγκαιότητά της και για τα αποτελέσματα που επιφέρει, οι επισκέπτες παρακολουθούν την κατάθεση άποψης σε συνέντευξη που παραχώρησε η αρχαιολόγος Ελισάβετ Σαμπανοπούλου:

-Τι είναι για εσάς η ανασκαφή;

- Η ανασκαφή είναι μια καταστρεπτική διαδικασία, η οποία διαταράσσει τα στρώματα που έχουν επικαθίσει «στην ησυχία τους». Προκαλεί οικολογική καταστροφή και καταστροφή των αρχαίων. Όμως γίνεται για δύο λόγους: Πρώτον, είναι «συστηματική» είτε για την πληρότητα ενός χώρου είτε για την επισκεψιμότητα της είτε τέλος για την διευκόλυνση της έρευνας. Δεύτερον, είναι «σωστική» για να γνωρίζεις τι έχεις στο υπέδαφος πριν το χάσεις οριστικά.

-Ποιος είναι ο στόχος της ανασκαφής;

-Όταν ξεκινάς μια ανασκαφή έχεις έναν συγκεκριμένο στόχο ο οποίος σου υποβάλλεται από το αντικείμενο, από τη φύση της ίδιας της ανασκαφής. Εάν είναι «συστηματική», έχεις να «σκάψεις» τέσσερα τετραγωνικά μέτρα, για μία χρονιά. Εάν είναι «σωστική» έχεις ένα ολόκληρο οικόπεδο σε χρόνο πολύ μικρότερο από ότι στη «συστηματική» για να δεις τι έχει και αναλόγως τι ακριβώς θα γίνει.

-Κατά πόσο έχει συμβάλει η ανασκαφή στον ελληνικό πολιτισμό;

- Κατά πολύ. Οι Δελφοί ήταν ένα μικρό άγνωστο χωριό στο βουνό, η Επίδαυρος ήταν περίπου ακατοίκητη, η Έφεσος το ίδιο. Με τις ανασκαφές αναπτύχθηκε ο σύγχρονος πολιτισμός της Ελλάδας. «Ηρθε» κόσμος στα αρχαία και επίσης οι αρχαιολογικοί χώροι φιλοξενούν εκδηλώσεις που καθιστούν την Ελλάδα παγκοσμίως γνωστή. Ωστόσο, κατά την άποψή μου η ανασκαφή υποσκάπτει την παρατήρηση, σαν έννοια.

- Γιατί πιστεύεται ότι «υποσκάπτει την παρατήρηση»;

-Έχει συμβάλει στην απώλεια της ελληνικής ταυτότητας διότι ψάχνουμε τα αρχαία και δεν κοιτάξαμε να «σώσουμε το χτες». Γιατί τα ευρήματα της οικίας του 20^{ου} αιώνα, οι μεντεσέδες, τα οικιακά σκεύη όπως κουτάλια, πιάτα, οι στέγες και άλλα πολλά είναι ακριβώς τα ίδια με αυτά του παρελθόντος. Με αυτή την έννοια έχεις καταστρέψει την δυνατότητα έρευνας που θα σου έδινε η άμεση διαδοχή. Αυτό, δημιουργήθηκε στην Ελλάδα του 1950 με το σχέδιο Μάρσαλ.

- Θα μπορούσατε να αναπτύξετε περισσότερο αυτήν την τοποθέτησή σας;

-Από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα και μετά υπάρχει μια στροφή, επικίνδυνη, για την αρχαιότητα, την οποία μας την επιβάλλουν οι δυτικοί. Διότι αν δεις τι γράφει ένας περιηγητής του 17^{ου} αιώνα για την αιογραφία, θα δεις ότι αναρωτιέται: «γιατί οι Έλληνες κάνουν μαύρες τις εικόνες; Γιατί δεν έχουν ένα Μικελάντζελο;» Οι ξένοι δεν μπορούσαν να αντιληφθούν αυτή τη συνέχεια. Η

Ορθοδοξία είναι δισδιάστατη, δεν έχει ξεκάθαρα πρόσωπα. Ως αποτέλεσμα οι Παναγίες γίνονται «άσπρες και τροφαντές». Κάπως έτσι αρχίζουν τα διαζύγια με το παρελθόν.

- Κατά την άποψή σας πόσο απαραίτητη είναι η διαδικασία της ανασκαφής;

-Η ανασκαφή πρέπει να γίνεται όταν δεν υπάρχει άλλη λύση. Αλλά αν αποθησαυριστεί το σύνολο των ιστορικών στοιχείων για κάθε περίοδο και γίνουν ενδεικτικά ανασκαφές μία ή δύο σε κάθε τόπο για να βρουν ένα ή δύο «πράγματα», αυτό θα έχει αποκατασταθεί. Δεν χρειάζεται κάτι άλλο.

Το μουσείο Αναγέννηση Έργων – Δημιουργική Συντήρηση παρουσιάζει όλες τις απόψεις για την ανασκαφή αποδεικνύοντας ότι αποζητά τη συμμετοχή όλων των πολιτών.

Οι επισκέπτες έχοντας λάβει τις βασικές γνώσεις και έχοντας ακούσει τις απόψεις των αρχαιολόγων καλούνται να γνωρίσουν και να έρθουν σε επαφή με τα βασικά εργαλεία χερσαίας ανασκαφής. Τα βασικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται συνήθως σε μια χερσαία ανασκαφή, για την αφαίρεση, την απομάκρυνση και μεταφορά του χώματος και την αποκάλυψη των ευρημάτων είναι:

- Σκαπάνη και τσάπα που είναι απαραίτητα για την ανασκαφή του επιφανειακού στρώματος, το οποίο δεν περιέχει, συνήθως, αρχαιολογικά ευρήματα και μπορεί να αφαιρεθεί περισσότερο εντατικά.
- Σκαλιστήρι, μυστρί, σπάτουλα, τριγωνική ξύστρα αποτελούν τα κατεξοχήν εργαλεία ανασκαφής για λεπτή εργασία.
- Οδοντιατρικά εργαλεία, ξυλάκια από μπαμπού και λεπτά πινέλα για τη δημιουργία του καννάβου ανασκαφής.
- Οριοθέτηση σκάμματος με ράμμα, κάρναβος και μάρτυρες, αποκάλυψη ιδιαίτερα ευαίσθητων και ευπαθών αρχαιολογικών ευρημάτων.
- Σκούπα, σκουπάκι και πινέλο για καθαρισμό του χώρου της ανασκαφής και των ευρημάτων που αποκαλύπτονται.
- Φτυάρι, φαράσι και σέσουλα για την απομάκρυνση του χώματος που αφαιρείται.
- Ζεμπίλι, μεγάλος σάκος με μεγάλο στόμιο και δύο χερούλια συνήθως από δέρμα ή ελαστικό καουτσούκ και καρότσι για τη μεταφορά του χώματος.
- Κόσκινα (ξηροκόσκινο, νεροκόσκινο) για την προσεκτική διαλογή του χώματος, ώστε να μη χαθούν αντικείμενα πολύ μικρών διαστάσεων¹²⁶.

Οι επισκέπτες καλούνται να χρησιμοποιήσουν όποιο εργαλείο θεωρούν κατάλληλο για την ανεύρεση μικροαντικειμένων τα οποία είναι αντίγραφα νομισμάτων και μικροευρημάτων μέσα από τις ανοικτές προθήκες από την επάνω οριζόντια επιφάνεια και οι οποίες είναι γεμάτες με χώμα. Η εμπειρία της επαφής συνδυάζεται και πάλι με τις απλές εργασίες που μπορεί ο καθένας να ασχολείται στην οικία του και προκαλεί την συμμετοχή μέσω των αναμνήσεων που έχει ο καθένας από την παιδική του ηλικία. Αυτή

¹²⁶ Στοιχεία από συνεντεύξεις αρχαιολόγων, Νομίσματα Μέθοδος Ανασκαφής, 1980, σελ.1-10.

η συμμετοχή μπορεί να προκαλέσει αρνητικά ή ειρωνικά σχόλια ωστόσο υπάρχουν ειδικά πρακτορεία τουρισμού που κοστολογούν παρόμοιες εμπειρίες με 3.250 ευρώ¹²⁷.

Η έναρξη της ανασκαφής πραγματοποιείται με την εκπόνηση τοπογραφικού σχεδίου και την χάραξη «καννάβου¹²⁸» για την οριοθέτηση της περιοχής όπου θα πραγματοποιηθούν οι ανασκαφικές εργασίες. Για την καλύτερη οριοθέτηση των σκαμμάτων τοποθετούνται στις κορυφές τους μικροί πάσσαλοι και δένεται περιμετρικά ράμμα (σπάγκος). Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα να γίνει διαίρεση των σκαμμάτων σε μικρότερα τετράγωνα με τη χρήση καρφιών και ράμματος. Επίσης ανάμεσα στα σκάμματα παραμένουν άσκαφες λωρίδες, με πλάτος συνήθως ένα μέτρο, οι οποίες διευκολύνουν την μετακίνηση και την απομάκρυνση των χωμάτων. Εκτός από τη χρηστικότητα τους οι μάρτυρες αποτελούν και απόδειξη ή στοιχείο για τεκμηρίωση των πληροφοριών που συλλέγουν οι αρχαιολόγοι.

Οι επισκέπτες παρακολουθούν είτε στα μπάνερ είτε στην προβολή την κατασκευή κανάβου στο πεδίο και τη χρήση των μαρτύρων. Κατόπιν ενημερώνονται για τα στοιχεία που ένας αρχαιολόγος καταγράφει στο ημερολόγιο της ανασκαφής:

- σύντομη περιγραφή των εργασιών της ημέρας (περιοχή του σκάμματος όπου επικεντρώθηκε η ανασκαφή, τα άτομα που απασχολήθηκαν, στόχος των εργασιών, καιρικές συνθήκες κ.α.)
- λεπτομερή περιγραφή του χώματος και διάκριση των στρωμάτων (στρωματογραφία)
- αύξοντος αριθμός, περιγραφή και στοιχεία μετρήσεων (συντεταγμένες, βάθος εύρεσης, διαστάσεις) για όλα τα κινητά και μη κινητά ευρήματα και τα δείγματα.
- τυχόν επεμβάσεις συντήρησης¹²⁹
- πρώτες παρατηρήσεις και υποθέσεις σχετικά με τα ευρήματα

¹²⁷ Ανασκαφικός τουρισμός με το αζημίωτο, <http://www.imerodromos.gr/anaskafes-tourismos/> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).

¹²⁸«Ο κάνναβος είναι ένα πλέγμα τετραγώνων: ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο ορίζονται μικρότερα τετράγωνα προς ανασκαφή (σκάμματα ή ανασκαφικά τετράγωνα), διαστάσεων συνήθως 4 x 4 μ., σε επάλληλες οριζόντιες και κάθετες σειρές. Ο κάνναβος έχει πάντοτε προσανατολισμό στο βορρά και είναι εξαρτημένος από σταθερά σημεία, καθώς συνδέεται τοπογραφικά με το υπάρχον πολυγωνομετρικό δίκτυο αποτύπωσης της περιοχής»

¹²⁹ Λοβέρδου-Τσιγαρίδα, 2003, σελ.303-306.

- πρώτες προσπάθειες σύνδεσης των δεδομένων μεταξύ τους για να προκύψει η ανασκαφική εικόνα¹³⁰.

Μία ακόμη σημαντική εργασία που ο αρχαιολόγος έχει είναι η καταγραφεί σε ειδικό καρτελάκι των στοιχείων του κάθε ευρήματος και κυρίως τον κωδικό που αναλογεί στο κάθε αρχαιολογικό εύρημα. Αυτό το καρτελάκι συνοδεύει πάντα το εύρημα και από αυτό παίρνει στοιχεία ο συντηρητής όταν παραλαμβάνει το αντικείμενο και συμπληρώνει το Δελτίο Συντήρησης.

4.2.2 Δεύτερη θεματική ενότητα: Διαδικασίες Αναγέννησης-Συντήρηση

Το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση ουσιαστικά έχει ως κεντρικό σκοπό να αναδείξει την τέχνη της συντήρησης για αυτό το λόγο η δεύτερη θεματική καταλαμβάνει το μεγαλύτερο χώρο του μουσείου. Οι υποθεματικές ενότητες παρουσιάζουν την τέχνη της συντήρησης σε κάθε κατηγορία μουσειακού αντικειμένου όπως αυτές έχουν τυποποιηθεί από τις δύο γενικότερες κατηγορίες, οι οποίες είναι τα ανασκαφικά και τα ζωγραφικά έργα τέχνης και αρχαιολογικά ευρήματα. Επομένως οι υποθεματικές παρουσιάζουν σε αυτόνομες αίθουσες μαρμάρινα, οστέινα, κεραμικά, μεταλλικά, γυάλινα, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, υφασμάτινα, χάρτινα ευρήματα όπως και εικόνες αλλά και ενάλια ευρήματα. Κάθε εύρημα συνοδεύεται από φωτογραφική και σχεδιαστική αποτύπωση του χώρου όπου ανευρέθηκε. Επίσης, παρουσιάζεται σε αυτόνομη αίθουσα και η συντήρηση αναστήλωση παραδοσιακών κτιρίων.

Κάθε υποθεματική παρουσιάζει την ιστορική εξέλιξη του υλικού, τον τρόπο δημιουργίας του, τις μορφές που έχει αποκτήσει από τη γέννησή του. Κατόπιν περνάει στις διαδικασίες συντήρησης. Ο επισκέπτης παρακολουθεί τις μεθόδους εξέτασης και ανάλυσης του ευρήματος. Κατόπιν παρακολουθεί τη διαδικασία της συντήρησης, τη χρήση των υλικών και των μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται στις εργασίες συντήρησης. Ακολουθεί η διαδικασία της αποθήκευσης ή έκθεσής του. Κατά τη διάρκεια της συντήρησης ο επισκέπτης παρακολουθεί και τη διαδικασία τεκμηρίωσης, δηλαδή την καταγραφή στοιχείων και αποτελεσμάτων που προκύπτουν σε κάθε στάδιο της συντήρησης του ευρήματος καθώς και την παράλληλη διαδικασία της φωτογράφισης, η οποία αποτυπώνει τις μορφές που παίρνει το εύρημα κατά την αφαίρεση των διαβρώσεων και των επικαθίσεων.

¹³⁰ Στοιχεία από συνεντεύξεις αρχαιολόγων, εικόνες από ημερολόγιο αρχαιολόγου στο Παράρτημα Γ.

Οι εργασίες της συντήρησης ακολουθούν γενικούς κανόνες, αλλά εξειδικεύονται ανάλογα με το είδος του ευρήματος. Ως βασικό παράδειγμα αναφέρεται η χρήση του μηχανικού καθαρισμού στα χάλκινα ευρήματα ενώ απαγορεύεται στα χρυσά ευρήματα. Η υποθεματική ενότητα του μετάλλου θα μπορούσε να παρουσιάσει τη συντήρηση που λαμβάνει χώρα στο σίδηρο, στο χαλκό, στο μόλυβδο, στο ασήμι και στο χρυσό. Ωστόσο η παρούσα διπλωματική παρουσιάζει μία πρόταση για τη δημιουργία ενός μουσείου, το οποίο απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα με κύριο στόχο να κάνει προσιτή την τέχνη της συντήρησης. Επομένως ο στόχος της πρότασης είναι να διεγείρει το ενδιαφέρον των επισκεπτών παρουσιάζοντας τα βασικότερα στάδια της συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων και να τους προκαλέσει να ενδιαφερθούν για τον πολιτισμό, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και για τους πιο ένθερμους να δηλώσουν συμμετοχή στα σεμινάρια που πραγματοποιούνται στο ερευνητικό τμήμα του. Ωστόσο όσα παρουσιάζει καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό τις απορίες ακόμη και όσων δεν εκδηλώσουν ενδιαφέρον για εμβάθυνση στη συντήρηση. Με αυτό το σκεπτικό το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση επικεντρώνεται στην υποθεματική ενότητα της συντήρησης του χάλκινου νομίσματος επιλέγοντας υλικό και είδος αντικειμένου αναγνωρίσιμο στο ευρύ κοινό που επιδιώκει να κατακτήσει.

4.2.2.A Η υποθεματική ενότητα: Συντήρηση χάλκινου νομίσματος

Το μουσείο Αναγέννηση έργων-Δημιουργική συντήρηση παρουσιάζει την τέχνη της συντήρησης του χάλκινου νομίσματος μέσα από τις παρακάτω ενότητες:

- Ιστορία, χρήσεις και τεχνολογία κατασκευής του νομίσματος
- Επιστημονική διερεύνηση του υλικού και της διάβρωσής του
- Επεμβατική και προληπτική συντήρηση του νομίσματος

Μέσω αυτών των εννοιών δίνει μία σφαιρική προσέγγιση των επιστημών και των εργασιών που εμπεριέχονται στην τέχνη της συντήρησης. Οι ενότητες που εκθέτει αποτελούν και τη μόνιμη δομή των ημερίδων Συντήρησης του Αρχαιολογικού μουσείου Θεσσαλονίκης¹³¹ αλλά και των συνεδρίων που διοργανώνει η Π.Ε.Σ.Α., η Πανελλήνια Ένωση Συντηρητών Αρχαιοτήτων¹³².

¹³¹ Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, <http://www.amth.gr/> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

¹³² Πανελλήνια Ένωση Συντηρητών Αρχαιοτήτων, <http://pesa.com.gr/page.php?kodikas> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

4.2.2.B Η έκθεση της συντήρησης χάλκινου νομίσματος

Ο επισκέπτης έχει ήδη ενημερωθεί για τις διαδικασίες της ανασκαφής και εισέρχεται στην θεματική υποενότητα Συντήρηση Νομισμάτων. Η συγκέντρωση νομισμάτων όπως αυτή ανακαλύπτεται στον ανασκαφικό χώρο προκαλεί εντύπωση διότι αυτό που αντικρίζει δεν του φέρνει μνήμες από την καθημερινότητά του. Το μουσείο Αναγέννηση έργων-Δημιουργική συντήρηση παρουσιάζει σε προθήκη τα νομίσματα με τις διαβρώσεις τους ενώ τα περισσότερα βρίσκονται καλυμμένα με σκληρές επικαθήσεις χρώματος, όπως έχουν αποκαλυφθεί στο χώρο της ανασκαφής (Παράρτημα Δ, Εικόνες Δ.1.1 - Δ.1.6). Κατόπιν ο επισκέπτης παρατηρεί σε προβολή τους λεπτούς χειρισμούς που χαρακτηρίζουν την επέμβαση του συντηρητή να αποκολλήσει ένα - ένα τα νομίσματα (Παράρτημα Δ, Εικόνες Δ.1.7-Δ.1.11). Το πόσο σημαντικό είναι να αποκολληθεί κάθε ένα νόμισμα και να συντηρηθεί ώστε να δώσει στοιχεία τα οποία θα βοηθήσουν τον αρχαιολόγο να το ταυτίσει παρουσιάζεται μέσα από την ιστορία του νομίσματος και τις ερμηνευτικές δυνατότητες που δίνει κάθε στοιχείο που φέρει το αρχαιολογικό εύρημα.

Επομένως κρίνεται απαραίτητο πριν την επαφή του επισκέπτη με την τέχνη της συντήρησης και τη συμμετοχή του στις εργασίες να πραγματοποιηθεί σύντομη παρουσίαση της ιστορικής εξέλιξη του νομίσματος. Με τις γνώσεις που θα αποκτήσει ο επισκέπτης θα αντιληφθεί την σημαντικότητα αυτού του αρχαιολογικού ευρήματος, το οποίο μετά τη συντήρηση συμβάλλει στην καταγραφή, στον εμπλουτισμό και στην τεκμηρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η αναδρομή στην ιστορική εξέλιξη του νομίσματος πραγματοποιείται συνοπτικά με την έκθεση φωτογραφιών, με το συνοδευτικό κείμενο που παρουσιάζει το περιεχόμενο κάθε φωτογραφίας και με την προβολή - παρουσίαση, η οποία συνδυάζει σκίτσα, φωτογραφίες και βίντεο. Ουσιαστικά η επιλογή κάθε εικόνας που παρουσιάζεται στο κοινό πρέπει να είναι ικανή να αποδώσει απλά και σύντομα το περιεχόμενό της, χωρίς να είναι απαραίτητη η ανάγνωση των κειμένων που την συνοδεύουν διότι οι περισσότεροι επισκέπτες αποφεύγουν να αναγνώσουν τα μακροσκελή κείμενα που τις συνοδεύουν. Επιπροσθέτως το μουσείο παρέχει δωρεάν έντυπο σε κάθε ενότητα εκτός από το βασικό το οποίο δίνεται στην είσοδο οπότε ο κάθε επισκέπτης μπορεί να αποκομίσει

όσες και όποιες πληροφορίες επιθυμεί, διότι τον ενημερώνει για την ελεύθερη πρόσβαση στη βιβλιοθήκη του μουσείου, για τις ιστοσελίδες που διαθέτουν συγγενικό περιεχόμενο, και διάφορες πληροφορίες για τα ελληνικά και ξένα μουσεία.

4.2.2.Γ Ιστορία, χρήσεις και τεχνολογία κατασκευής του νομίσματος

Όπως είναι γνωστό ο ανθρώπινος πολιτισμός εξελίχθηκε εξαιτίας των υλικών που χρησιμοποίησε και από την εξέλιξη της τεχνολογίας την οποία ανέπτυξε. Ο άνθρωπος για να καταφέρει να επιβιώσει χρησιμοποίησε υλικά από τη φύση με αποτέλεσμα να ανακαλύψει τα ορυκτά μεταλλεύματα να τα επεξεργαστεί και να εξελιχθεί και ο ίδιος. Πολλούς αιώνες αργότερα ανακαλύπτει τις περισσότερες δυνατότητες των μετάλλων και μετά την τεχνολογική επανάσταση κατασκευάζει διάφορα χρηστικά αντικείμενα. Ωστόσο από τις αρχαιολογικές έρευνες αποδεικνύεται ότι τα μέταλλα που χρησιμοποιήθηκαν περισσότερο είναι ο χαλκός και ο σίδηρος με τα οποία κατασκευάστηκαν κυρίως αντικείμενα καθημερινής χρήσης ενώ με τον άργυρο και τον χρυσό δημιούργησαν διακοσμητικά αντικείμενα. Μια ακόμη ιδιότητα των ανασκαφών είναι να αποκαλύπτουν τις ιδιότητες των μετάλλων διότι φέρνουν στο φως τα αντικείμενα με τη διάβρωση τους, η μορφή της οποίας προσδιορίζει την ευπάθεια των υλικών.

Στην αρχή της δημιουργίας των κοινωνιών οι εμπορικές συναλλαγές πραγματοποιούνταν με ανταλλαγές προϊόντων, Κατόπιν χρησιμοποιήθηκαν για μικρό χρονικό διάστημα το τάλαντο το οποίο ήταν χάλκινο σε σχήμα δοράς βοδιού (Παράρτημα Δ. Εικόνες Δ.3.1 και Δ.3.2). Πολύ σύντομα η ανάγκη για υποδιαίρεση του τάλαντου προκάλεσε τη δημιουργία του οβελού ή οβολός, ο οποίος ήταν ράβδος από σίδηρο (Παράρτημα Δ. Εικόνα Δ.3.3)¹³³. Η λειτουργία τους ωστόσο δεν ήταν εύχρηστη με αποτέλεσμα στα τέλη του 7^{ου} με αρχές του 6^{ου} αιώνα να δημιουργηθούν τα πρώτα νομίσματα από ήλεκτρο, το οποίο ήταν φυσικό κράμα χρυσού και αργύρου, με ποσοστό 70-30%. Το ήλεκτρο ονομάστηκε λευκός χρυσός και χρησιμοποιήθηκε εξαιτίας της αφθονίας του στον ποταμό Πακτωλό, της δυτικής Μικράς Ασίας. Το πρώτο νόμισμα ονομάστηκε στατήρ (Παράρτημα Δ. Εικόνα Δ.3.4) από τον στατήρα που χρησιμοποιούνταν για να ισορροπεί τη ζυγαριά δηλαδή η ονομασία των νομισμάτων¹³⁴

¹³³ Alpha Bank Πολιτισμός, Η εφεύρεση του νομίσματος, <http://www.alphanumismatics.gr/coinknow.aspx?id=2> (τελευταία προσπέλαση 11/12/2016).

¹³⁴Picard, 2000, σελ.15.

προήλθε από τη διαδικασία του ζυγίσματος, όπως και η ονομασία τάλαντο προήλθε από την ταλάντωση κατά το ζύγισμα¹³⁵.

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, οι Λυδοί ήταν οι πρώτοι που επινόησαν τη νομισματοκοπία¹³⁶. Ωστόσο, και ο Πολυδεύκης βασιζόμενος στον Ξενοφάνη αναφέρεται στην πρώτη κοπή νομισμάτων και διερωτάται εάν είναι ο Φεΐδωνας από το Άργος, ή η Δημοδίκη της Κύμης, ή οι Αθηναίοι ή οι Λυδοί¹³⁷. Το ερώτημα της πρώτης κοπής τίθεται και από τους σύγχρονους ερευνητές. Ωστόσο αν και υπάρχουν αμφιβολίες για τον τόπο της πρώτης κοπής δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για την εξέλιξη του αρχαίου κόσμου εξαιτίας της δημιουργίας και της χρήσης των νομισμάτων.

Η οικονομική πολιτική των αρχαίων πόλεων καθιερώνοντας την νέα καινοτομία στις εμπορικές τους συναλλαγές εισέρχονται σε μία νέα εποχή, στην οργανωμένη κοινωνία¹³⁸. Η χρήση του νομίσματος διαδόθηκε κατά τον 6^ο αιώνα π.Χ. σε όλο τον ελληνικό κόσμο περίοδο κατά την οποία παίρνει μορφή η ελληνική πόλη. Η διάδοση της χρήσης του νομίσματος αποτελεί ανάγκη και σύμβαση για τις εμπορικές συναλλαγές και προσδιορίζει μία κοινωνία οργανωμένη με κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη¹³⁹.

Η ποικιλία των νομισμάτων ως προς τους εικονογραφικούς τύπους όπως το ελάφι στην Έφεσο (Παράρτημα Δ. Εικόνα Δ.3.5), προσδιορίζει την πληθώρα των νομισματοκοπειών, όπως της Μιλήτου, της Φώκαιας (Παράρτημα Δ. Εικόνα Δ.3.6) και η ποικιλία των υποδιαίρέσεων αποτελεί σημαντική απόδειξη της ανάπτυξης του λιανικού εμπορίου στις περιοχές της Μικράς Ασίας. Ταυτόχρονα για τον σύγχρονο κόσμο η ανασκαφή 93 νομισμάτων τα οποία χρονολογήθηκαν στην περίοδο του 7^{ου} -6^{ου} αιώνα, στα θεμέλια του ναού της Εφέσιας Αρτέμιδος το 1904/5 αποδεικνύει ότι ο ναός ανεγέρθηκε περίπου το 560 π.Χ.¹⁴⁰. Επίσης η ανασκαφή στη Σάμο της γερμανικής Αρχαιολογικής σχολής το 1956 έφερε στους μελετητές ένα στατήρα από ήλεκτρο

¹³⁵ Coinsmania, <http://coinsmania.gr/cm/ancient/ancient/ancient1b.htm> (τελευταία προσπέλαση 9/12/2016).

¹³⁶ Ηρόδοτος, Κεφ. Ι, 94, http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=17 (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

¹³⁷ Πολυδεύκης, 9,83: (είτε Φεΐδων πρώτος ὁ Ἀργεῖος <έκοψε νόμισμα> είτε Δημοδίκη ἢ Κυμαία συνοικήσασα Μίδα τῶι Φρυγί (παῖς δ' ἦν Ἀγαμέμνωνος Κυμαίων βασιλέως) είτε Ἀθηναίους Ἐριχθόνιος καὶ Λύκος, είτε Λυδοί, καθά φησι. Vgl. Herod. I 94 Λυδοὶ γὰρ δὴ καὶ πρῶτοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ κοψάμενοι ἐχρήσαντο).

¹³⁸ Howeego, 2009, σελ.7.

¹³⁹ Πέννα, 2006, σελ.6.

¹⁴⁰ Konuk, 2012, σελ.48, Πλάντζος, 2002, <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5580> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

(Παράρτημα Δ. εικόνα Δ.3.4), ο οποίος αν και είναι άτυπος με εσώγλυφες χαράξεις στον εμπροσθότυπο και με έγκοιλα ορθογώνια στον οπισθότυπο, προαναγγέλλει το σχήμα και το μέγεθος των μελλοντικών νομισμάτων αλλά και τη γενική χρήση του νομίσματος εξαιτίας της ευχρηστίας του¹⁴¹.

Ανάμεσα στους στατήρες ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Αιγινήτικος στατήρας (Παράρτημα Δ. Εικόνα Δ.3.7), με το σύμβολο της Αφροδίτης, τη χελώνα, η οποία είναι προστάτιδα των ναυτικών στο εμπροσθότυπο και μία σχηματική ανθρώπινη μορφή, η οποία βαδίζει και παρουσιάζει την υψηλή τέχνη που χαρακτηρίζει την αρχαία Ελλάδα. Επίσης η σημαντικότητα του νομίσματος είναι μεγάλη γιατί αποτελεί το πρώτο νόμισμα που εξαιτίας των εμπορικών θαλάσσιων δραστηριοτήτων των ναυτικών της Αίγινας διχοχετεύθηκε σε πολλές πόλεις της Μεσογείου¹⁴².

Οι αρχαίοι έλληνες για να κατασκευάσουν νομίσματα χρησιμοποίησαν ήλεκτρο, χρυσό, ασήμι, χαλκό και σίδηρο. Το μέταλλο που χρησιμοποιούσαν κυρίως ήταν το ασήμι αλλά από τα μέσα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. η ανάγκη για τη δημιουργία υποδιαίρέσεων τους ωθεί στην υψηλή χρήση του χαλκού¹⁴³. Η κατασκευή των αρχαίων νομισμάτων είτε με το κτύπημα ανάμεσα σε δύο μήτρες ενώ το μέταλλο ήταν ακόμη ζεστό είτε με τη χύτευση (Παράρτημα Δ. Εικόνες Δ.4.1 και Δ.4.2 και Δ.4.3)¹⁴⁴.

4.2.2.Δ Οι απεικονίσεις και οι επιγραφές των νομισμάτων

Κατά την περίοδο της δημιουργίας του νομίσματος (600-560 π.Χ.) χρησιμοποιούνται θέματα από το ζωικό βασίλειο και ελάχιστες επιγραφές. Ο στατήρας που φέρει την επιγραφή «ΦΑΕΝΟΣ ΕΜΙ ΣΗΜΑ» (Παράρτημα Δ. Εικόνα Δ.3.5) και ανήκει στη συλλογή του Βρετανικού Μουσείου παρουσιάζεται ως το πρώτο νόμισμα το οποίο έχει απεικόνιση ενός ελαφιού και φέρει επιγραφή. Μία από τις υποθέσεις των ερευνητών είναι ότι ο Φάνεος ήταν «τοπικός άρχοντας ή τύραννος, ο οποίος σφραγίζει το νόμισμα

¹⁴¹ Οικονόμου, 1996, σελ.203.

¹⁴² Τα διεθνή νομίσματα, 2000, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=129378> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

¹⁴³Coinsmania, <http://coinsmania.gr/cm/ancient/ancient/ancient1b.htm> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016), Τσαϊμου, 1997, σελ.40.

¹⁴⁴ Alpha Bank Πολιτισμός, Η εφεύρεση του νομίσματος, <http://www.alphanumismatics.gr/coinknow.aspx?id=2> (τελευταία προσπέλαση 11/12/2016), Wickens <https://www2.lawrence.edu/dept/art/BUERGER/ESSAYS/45FULL.HTML> (τελευταία προσπέλαση 11/12/2016),

του κράτους του με σκοπό να εγγυηθεί την αξία του»¹⁴⁵, μία άλλη σκέψη των ερευνητών είναι ότι ο Φάνεος ήταν «ένας πρωτοπόρος τραπεζίτης, ο οποίος μετατρέπει τα κεφάλαιά του σε «επώνυμο» νόμισμα»¹⁴⁶. Μία τρίτη εκδοχή υποστηρίζει ότι ο Φάνεος ήταν αξιωματούχος της πόλης ή ιερέας¹⁴⁷. Επίσης η χρήση της γλώσσας προσδιορίζει την καταγωγή του νομίσματος, και η λέξη «σήμα», δηλαδή έμβλημα καθορίζει τη χρήση του. Ακόμη ένα στοιχείο που δίνει ο εμπροσθότυπος είναι η απεικόνιση του ελαφιού, το οποίο ήταν το ιερό ζώο της Άρτεμης, και καθοδηγεί τους μελετητές σε δύο τρόπους πιθανής προέλευσης του νομισματοκοπείου είτε της Εφέσου είτε του Αρτεμισίου¹⁴⁸.

Μετά τα μέσα του 6^{ου} αιώνα π.Χ. με την εξέλιξη της μικρογλυπτικής και της σφραγιδολιθικής χάραξης¹⁴⁹ τα θέματα στις επιφάνειες των νομισμάτων εξελίσσονται, προσαρμόζονται στην μικρή στρογγυλή επιφάνεια και κάθε νομισματοκοπείο ακολουθεί συγκεκριμένη θεματογραφία, η οποία προέρχεται είτε από τη μυθολογία όπως μυθικά τέρατα, ζώα και ανθρώπινες μορφές, είτε από θέματα συμβολικά είτε από θέματα επηρεασμένα από την ελληνική παραδοσιακή εικονογραφία¹⁵⁰. Αν και η προσωπογραφία δεν χαρακτηρίζει την Αρχαϊκή και κλασική περίοδο κατά τον 5^ο αιώνα π.Χ. παρουσιάζονται πρόσωπα υπαρκτά και κυρίως στην Ιωνία, όπου εστιάζουν στο πορτραίτο ακολουθώντας τις επιθυμίες των παραγγελιοδοτών¹⁵¹.

Η μεγάλη αλλαγή στη νομισματοκοπεία πραγματοποιείται κατά τους ελληνιστικούς χρόνους εξαιτίας της κυριαρχίας του Μ. Αλεξάνδρου στην Μικρά Ασία¹⁵² και η νομισματοκοπεία χρησιμοποιείται «ως μέσο πολιτικής προπαγάνδας»¹⁵³. Η επόμενη μεγάλη αλλαγή παρουσιάζεται κατά τον 2^ο αιώνα π.Χ. με τη ρωμαϊκή κατάκτηση. Οι ρωμαίοι ακολουθώντας την ελληνική τεχνική χαράσσουν «εκτός από μήτρες νομισμάτων και πολύτιμους λίθους» και μεταφέρουν την τεχνική στη Ρώμη με αποτέλεσμα τη διάδοση της ελληνικής τέχνης και τη δημιουργία της ελληνορωμαϊκής

¹⁴⁵ Πλάντζος, 2002, <http://asiaminor.ehw.gr/forms/flLemma.aspx?lemmaId=5580> (τελευταία προσπέλαση 12/12/2016).

¹⁴⁶ Howegego, 1995, σελ.4.

¹⁴⁷ Robertson, 1975, σελ.149 & Οικονομίδου, 1996, σελ.19,203.

¹⁴⁸ Οικονομίδου, 1996, σελ.19,203.

¹⁴⁹ Untracht, 2004, σελ.141-143.

¹⁵⁰ Πλάντζος, 2002, <http://asiaminor.ehw.gr/forms/flLemma.aspx?lemmaId=5580> (τελευταία προσπέλαση 12/12/2016).

¹⁵¹ Boardman, J., 1985, σελ. 238-240.

¹⁵² Μέννεγκα, 2001, σελ.113-118.

¹⁵³ Πλάντζος, 2002, ό.π.

τεχνικής¹⁵⁴. Οι εικονιστικές παραστάσεις εκπληρώνουν έναν πολύ σημαντικό σκοπό, αποτελούν εγγύηση για την αξία του νομίσματος και επιβεβαιώνουν την ασφάλεια των μέσων συναλλαγής¹⁵⁵.

Όπως παρατηρείται η μελέτη των νομισμάτων προσθέτει στοιχεία της οικονομικοκοινωνικής και πολιτισμικής κατάστασης των παλαιότερων χρόνων και προσδίδουν γνώση και στοιχεία στην ιστορία του πολιτισμού στους ανθρώπους του σύγχρονου κόσμου. Επιπροσθέτως οι αρχαιολόγοι οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα τονίζουν τη σπουδαιότητα της ανάγνωσης των στοιχείων που φέρουν τα νομίσματα διότι μέσω αυτών των στοιχείων είναι δυνατή η χρονολόγηση αρχαιολογικών ευρημάτων τα οποία έχουν ανασκαφεί από τον ίδιο χώρο με τα νομίσματα. Επίσης οι αρχαιολόγοι προσθέτουν ότι με την ταύτιση των νομισμάτων οδηγούνται στη χρονολόγηση των στρωμάτων της ανασκαφής προσδιορίζοντας την εποχή αλλά και τις εξελίξεις της περιοχής στην εκάστοτε χρονική περίοδο.

4.2.2.Ε Επιστημονική διερεύνηση του υλικού και της διάβρωσής του-Τεκμηρίωση

Το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση επιδιώκει να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του σύγχρονου πολυπολιτισμικού κοινού και στην υποθεματική του μετάλλου επικεντρώνεται στη διαδικασία της συντήρησης του νομίσματος. Ταυτόχρονα επικοινωνεί μέσω του μουσειακού σχεδιασμού την εννοιολογική αφήγηση του μουσείου στο κοινό προκαλώντας τη συμμετοχή του. Για να επιτευχθεί η κατανόηση της εννοιολογικής αφήγησης απαιτείται ρεαλιστική αισθητική και τεχνική προσέγγιση. Σημαντικότερο ρόλο στην κατανόηση της αφήγησης και στην ερμηνεία της, μέσω των ρεαλιστικών αναπαραστάσεων, κατέχει η επιστημονικότητα της τεκμηρίωσης¹⁵⁶. Ωστόσο είναι απαραίτητο ο επισκέπτης να ενημερώνεται για τις δημιουργικές παρεμβάσεις οι οποίες είτε συνδέουν είτε ολοκληρώνουν την αφήγηση όπως η χρήση εκμαγείων για την μετάβαση στο επόμενο στάδιο της συντήρησης είτε για τη χρήση διαφορετικών αντικειμένων για να δοθούν όλες οι μορφές στις οποίες έχει περιέλθει το εύρημα κατά τη διάρκεια της συντήρησης.

¹⁵⁴ Plantzos, 1997, σελ. 197-207.

¹⁵⁵ Πλάντζος, 2002, ό.π.

¹⁵⁶ Quin, 1999, σελ.106.

Η διαδικασία της ενημέρωσης πραγματοποιείται μέσω γραπτών κειμένων, βιντεοπροβολής και ενημέρωσης είτε από τον ξεναγό είτε από τον συντηρητή που συμμετέχει στη παρουσίαση του συγκεκριμένου σταδίου συντήρησης. Η πληροφόρηση εξυπηρετεί το εκάστοτε κοινό διότι προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφορετικών κατηγοριών των επισκεπτών¹⁵⁷.

Στην αίθουσα αυτή πραγματοποιείται η έρευνα καταγράφονται τα στοιχεία από τις αρχαιομετρικές αναλύσεις (Παράρτημα Γ). Αυτή η αίθουσα παρουσιάζει τα μέσα ανάλυσης με τα οποία οι πληροφορίες ενός αντικειμένου γνωστοποιούνται στους συντηρητές (Παράρτημα Γ).

4.2.2.ΣΤ Επεμβατική και προληπτική συντήρηση του χάλκινου νομίσματος

Οι επισκέπτες για πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με τους συντηρητές από τους οποίους ο ένας μετακινείται από τους πάγκους εργασίας στα μέσα έρευνας, ένας συντηρεί και ένας φωτογραφίζει και καταγράφει το νόμισμα το οποίο θα συντηρήσει. Όλοι οι συντηρητές για δική τους προστασία φορούν ποδιά, μάσκα και γάντια. Τα γάντια προστατεύουν εκτός από το συντηρητή και το νόμισμα διότι το λίπος που παράγει ο ανθρώπινος οργανισμός δεν μεταφέρεται από τα χέρια των συντηρητών στο προς συντήρηση εύρημα. Οι επισκέπτες παρακολουθούν τους συντηρητές σε πραγματικό χρόνο να εργάζονται και φορούν ποδιά, γάντια και μάσκα. Η ιδιαίτερη ενδυμασία και η συμμετοχή έχει ήδη λειτουργήσει στο πρώτο μουσείο μοντέρνας τέχνης της Ευρώπης, το museum of Endangered Sounds¹⁵⁸, όπου οι επισκέπτες πραγματοποιούν κατάδυση για να επισκεφτούν τα εκθέματα αν και δεν επεμβαίνουν στη συντήρηση των εκθεμάτων ωστόσο εισέρχονται σε μία νέα διαδικασία-εμπειρία εντελώς ασυμβίβαστη με τις συνηθισμένες πρακτικές των μουσείων. Ο ξεναγός καθοδηγεί του επισκέπτες του μουσείου της συντήρησης στην προσέγγιση του κάθε πάγκου εργασίας ακολουθώντας την πορεία του νομίσματος από τη στιγμή που εισέρχεται στο εργαστήριο.

Ο συντηρητής παραλαμβάνει το αρχαιολογικό εύρημα και η πρώτη ενέργεια στην οποία προβαίνει είναι να το φωτογραφίσει από όλες τις όψεις, στην προκειμένη περίπτωση

¹⁵⁷ Νάκου, 2001, σελ.168-173.

¹⁵⁸ Museum of Endangered sounds, <http://savethesounds.info/> (τελευταία προσπέλαση 25/12/2016).

από τον εμπροσθότυπο και από τον οπισθότυπο¹⁵⁹. Η συντήρηση πραγματοποιείται ταυτόχρονα με την τεκμηρίωση. Κατόπιν αρχίζει να συμπληρώνει το δελτίο συντήρησης το οποίο από αυτή τη στιγμή αποτελεί την ταυτότητα του αντικειμένου, όπως και η αστυνομική ταυτότητα. Ο συντηρητής καταγράφει στο δελτίο συντήρησης τον κωδικό που το εύρημα έχει πάρει από τον χώρο της ανασκαφής. Ο κωδικός συνοδεύεται από επιπλέον στοιχεία όπως την ομάδα ευρημάτων, την τομή, τον τομέα, την ύλη από την οποία είναι κατασκευασμένο το αντικείμενο, το είδος του αντικειμένου¹⁶⁰, δηλαδή τη χρήση του, και επιπλέον ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία προσδιορίζουν την προτεραιότητά του για συντήρηση έναντι των άλλων αντικειμένων, όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν χαρακτηριστικά του ευρήματος και καταγράφονται και αυτά στο δελτίο συντήρησης.

Κατόπιν ο συντηρητής προχωρεί σε εξέταση του αρχαιολογικού ευρήματος. Επειδή τα περισσότερα ευρήματα και κυρίως τα χάλκινα νομίσματα καλύπτονται από διογκωμένες διαβρώσεις¹⁶¹ ο συντηρητής προσπαθεί βάσει των διαβρώσεων και των στοιχείων που είναι καταγεγραμμένα στο καρτελάκι, το οποίο συνοδεύει το εύρημα, να διακρίνει αρχικά το σχήμα το πάχος των προϊόντων διάβρωσης. Ανάλογα με το χρώμα των διαβρώσεων ο συντηρητής επιβεβαιώνεται για το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένο το αντικείμενο με το οποίο δεν έχει έρθει σε άμεση οπτική επαφή. Ένας από τους τρόπους εξέτασης είναι ο έλεγχος με μεγεθυντικό φακό και με στερεομικροσκόπιο μέσω των οποίων ο συντηρητής παίρνει πληροφορίες για τις μορφές διάβρωσης, για την ύπαρξη οργανικών υλικών και άλλων προϊόντων. Ωστόσο αυτή η εξέταση βασίζεται στις πιθανότητες και στην εμπειρία του συντηρητή. Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τον μεγεθυντικό φακό και το στερεομικροσκόπιο για να παρατηρήσουν τις διαβρώσεις όπως αυτές σχηματίζονται και καλύπτουν ολόκληρο το αντικείμενο (Παράρτημα Δ. Εικόνες Δ.1.12 –Δ.1.19).

Ο πιο σύγχρονος τρόπος εξέτασης με αποδειγμένα αποτελέσματα δίνει η εξέταση με τη ραδιογραφία ακτίνων X , η οποία στην περίπτωση του νομίσματος καταγράφει σε φιλμ ως μαύρες τις περιοχές όπου υπάρχει συγκέντρωση από ογκώδη προϊόντα διάβρωσης και ως λευκές τις περιοχές με ελάχιστη διάβρωση. Αυτή η καταγραφή παρουσιάζεται καλύτερα στην εξέταση του κανονιού που ήταν μέρος του πλοίου «Πανδώρα» το οποίο

¹⁵⁹ Καμπάς, 2003, σελ.79-89.

¹⁶⁰ Καλκάνη, Χατήρη, 1992, σελ. 16-20.

¹⁶¹ Αργυροπούλου, 2005, σελ.12-14.

βυθίστηκε το 1971 σε απόσταση 110 χιλιομέτρων ανατολικά του Cape York στην Peninsula και τμήματα του βρέθηκαν και προχώρησαν στη διαδικασία της συντήρησης το 1983 (παράρτημα Δ, Εικόνα Δ.2.1.). Η ραδιογραφία ακτίνων Χ καταγράφει τις διάφορες φθορές που έχει το αντικείμενο και δεν είναι ορατές εξαιτίας των διαβρώσεων που το καλύπτουν. Επομένως τα αποτελέσματα της ραδιογραφίας θα καταστήσουν γνωστή μία πιθανή βαθιά ρηγμάτωση στον πυρήνα του ευρήματος, οπότε ο συντηρητής θα προχωρεί στην αφαίρεση της διάβρωσης είτε με περισσότερη προσοχή είτε θα αφήσει περισσότερα χιλιοστά διάβρωσης με αποτέλεσμα να σχηματίζεται η μορφή του αντικειμένου αλλά και να συγκρατεί ενωμένα τα τμήματα που τα χωρίζει η ρηγμάτωση. Επίσης η ραδιογραφία ακτίνων Χ θα εμφανίσει την επιμετάλλωση ή την συγκόλληση που έχουν υποστεί τα μέταλλα κατά την κατασκευή τους.

Οι μέθοδοι ανάλυσης για όλα τα αρχαιολογικά ευρήματα και τα έργα τέχνης με την εξέλιξη της τεχνολογίας έχουν λάβει νέες διαστάσεις, ο συντηρητής από την χρήση του μεγεθυντικού φακού το 1990, εν δυνάμει, έχει στη διάθεσή του υπερσύγχρονα όργανα και μηχανήματα με τα οποία μπορεί να ερευνήσει τη παθολογία του προς συντήρηση αντικειμένου (Παράρτημα Δ, Εικόνες ενότητας Δ.2). Ωστόσο αυτή η εξελιγμένη τεχνολογία λόγω του οικονομικού κόστους είναι διαθέσιμη σε ελάχιστα εργαστήρια συντήρησης, τα οποία κυρίως είναι ιδιωτικά. Επίσης η χρήση τους είναι υπερβολικά δαπανηρή με αποτέλεσμα ακόμη και στα δημόσια ερευνητικά εργαστήρια να πραγματοποιούνται αναλύσεις για ελάχιστα ευρήματα, τα οποία χαρακτηρίζονται είτε ως σπάνια είτε ως σημαντικά. Ανάμεσα στα ελάχιστα εργαστήρια στα οποία διενεργούνται έρευνες και αναλύσεις, τα σημαντικότερα είναι το Διαγνωστικό Κέντρο Έργων Τέχνης¹⁶² στην Ορμύλια της Χαλκιδικής και το Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»¹⁶³ στην Αθήνα. Ωστόσο αρκετές φορές υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στις εφορείες του Υπουργείου Πολιτισμού και των ερευνητικών

¹⁶² Διαγνωστικό Κέντρο Έργων Τέχνης. «Το Ίδρυμα ΟΡΜΥΛΙΑ ιδρύθηκε το 1982 στην Ορμύλια Χαλκιδικής, αποτελεί έκφραση της βούλησης της Ιεράς Σύμμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους και του Ιερού Κοινοβίου «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου», να προσφέρουν στον άνθρωπο και στον πολιτισμό του ορθόδοξου μοναχισμού», www.artdiagnosis.gr/el/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE/ (τελευταία προσπέλαση 29/11/2016).

¹⁶³ Δημόκριτος. «Η λειτουργία του Εθνικού Κέντρου Φυσικών Επιστημών ΕΚΕΦΕ Δ ξεκίνησε το 1950...Το 1985...έγινε αυτοδιοικούμενο ΝΠΔΔ, υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης». Ανάμεσα στους τομείς τους οποίους το Κέντρο έχει συνεισφέρει εντάσσεται και η υποστήριξη που παρέχει για την ανάλυση και την κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, <http://www.demokritos.gr/Contents.aspx?CatId=51> (τελευταία προσπέλαση 29/11/2016).

τιμημάτων των πανεπιστημίων όπως η ανάλυση κονιαμάτων που διενέργησε το εργαστήριο του Πολυτεχνείου της Θεσσαλονίκης για τις ανάγκες της συντήρησης στον αρχαιολογικό χώρο της Ολύνθου το 1999. Το μουσείο της συντήρησης θα παρουσιάσει σε προβολή τη διαδικασία έρευνας και σε μπάνερ θα υπάρχουν τα κυριότερα μέσα έρευνας και ανάλυσης για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι το μουσείο θέλει να εκπαιδεύσει αλλά κυρίως να ψυχαγωγήσει τους επισκέπτες η επιπλέον πληροφόρηση θα καταφέρει να δημιουργήσει προβληματισμό και ίσως την άρνηση να αντιληφθούν περίπλοκες έννοιες. Ωστόσο όσοι από αυτούς θα ήθελαν να εμβαθύνουν υπάρχει το ενημερωτικό έντυπο το οποίο θα προσφέρει πηγές ενημέρωσης και γνώσης καθώς και τα επιμορφωτικά προγράμματα που θα πραγματοποιούνται στους χώρους του μουσείου. Ο δεύτερος λόγος είναι οικονομικός και εντάσσεται στην προσπάθεια της προμελέτης να πληροφορηθεί το κοινό με όσο το δυνατό λιγότερα έξοδα με στόχο βέβαια τα μπάνερ να αντικατασταθούν στο μέλλον με τα πραγματικά μηχανήματα.

Καθώς η ξενάγηση συνεχίζεται οι επισκέπτες αντιλαμβάνονται ότι η συντήρηση δεν πραγματοποιείται μία φορά αλλά τα αντικείμενα ανάλογα με τις ανάγκες τους επιδέχονται συντήρηση σε τακτά χρονικά διαστήματα. Αυτή τη διαδικασία τη διαπιστώνουν παρακολουθώντας τις εργασίες συντήρησης σε αντικείμενο το οποίο ήρθε στο εργαστήριο από τον εκθεσιακό χώρο αλλά και από το Δελτίο Συντήρησης (Παράρτημα Δ ενότητα Δ.5) όπου υπάρχει η ένδειξη «προηγούμενες επεμβάσεις». Ο συντηρητής που ασχολείται με το συγκεκριμένο αντικείμενο εξηγεί στους επισκέπτες ότι κάθε εύρημα είναι εν δυνάμει ένας ζωντανός οργανισμός ο οποίος συνεχίζει να λειτουργεί δηλαδή να προκαλεί διαβρώσεις ακόμη και μετά τη συντήρησή του. Το εύρημα προσπαθεί να επιστρέψει στην αρχική κατάστασή του, δηλαδή με τη διάβρωση όπως βρέθηκε στην ανασκαφή διότι η διάβρωση το προστατεύει από τα υλικά που το περιβάλλουν για αιώνες. Ένας άλλος παράγοντας που το επηρεάζει είναι οι περιβαλλοντικοί παράμετροι οι οποίοι το περιβάλλουν από τη στιγμή της ανασκαφής οπότε η επιρροή τους του προκαλούν χημικές αντιδράσεις και δημιουργούν διαβρώσεις. Ακόμη ένας παράγοντας που ωθεί το αντικείμενο να παρουσιάσει διαβρώσεις είναι τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν κατά την προηγούμενη συντήρηση δεν ήταν κατάλληλα είτε επειδή δεν υπήρχαν τα ενδεδειγμένα υλικά είτε εξαιτίας της κακής εκτίμησης του συντηρητή. Αυτές οι πληροφορίες αποδεικνύουν ότι το αρχαιολογικό εύρημα είναι ευαίσθητο και χρειάζεται συνεχώς επιτήρηση και ενίοτε τις σωστικές επεμβάσεις του συντηρητή. Αυτή η συνεχής αναγκαία σχέση του συντηρητή με το αντικείμενο αποτελεί

μία από τις αποδείξεις για τη σημαντική θέση της συντήρησης στη διατήρηση του αντικειμένου και μετά τη διαδικασία της βασικής συντήρησης.

Καθώς οι επισκέπτες ενημερώνονται για τη διαρκή συντήρηση των αντικειμένων αντιλαμβάνονται ότι η συντήρηση η οποία θα ακολουθήσει μετά την ανασκαφή θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική και με σεβασμό προς το αντικείμενο, διότι το αντικείμενο «αντιδρά» δυστυχώς όχι κατά τη διάρκεια της συντήρησης αλλά μετά από απροσδιόριστη χρονική περίοδο. Ο χρόνος αντίδρασης όπως έχουν ήδη αντιληφθεί οι επισκέπτες εξαρτάται από όλους τους προαναφερόμενους παράγοντες. Επίσης είναι σημαντικό να διατηρηθεί όσο το δυνατό περισσότερο διότι αποτελεί μέρος του πολιτισμού και στοιχείο τεκμηρίωσης της ιστορίας όπως την καταγράφουν οι ερευνητές.

Μετά από αυτές τις εισαγωγικές επεξηγήσεις και επαφές των επισκεπτών με τους συντηρητές και με τα μέσα έρευνας και ανάλυσης προχωρούν στους πάγκους όπου πραγματοποιείται η βασική εργασία της συντήρησης¹⁶⁴. Ο συντηρητής που τους υποδέχεται τους παρουσιάζει τα εργαλεία με τα οποία θα προχωρήσει στην αφαίρεση των διαβρώσεων και των επικαθίσεων. Ο βασικός κανόνας της συντήρησης είναι όσο το δυνατό λιγότερη επέμβαση οπότε η συντήρηση αρχίζει με έναν ήπιο μηχανικό καθαρισμό με νυστέρι, βελόνα ανατομίας και πινέλο για απομάκρυνση των προϊόντων διάβρωσης που αφαιρούνται με τη χρήση του νυστεριού και τις βελόνας. Επίσης αντί για πινέλο ο συντηρητής χρησιμοποιεί αυτοσχέδιες μπατονέτες οι οποίες δημιουργούνται με ξυλάκια από μπαμπού και στη μυτερή άκρη τοποθετείται βαμβάκι. Αυτό το αυτοσχέδιο εργαλείο χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με ακετόνη για να παρασύρει τα προϊόντα διάβρωσης. Ο συντηρητής το περνάει στην επιφάνεια που έχουν αφαιρεθεί αλλά δεν έχουν απομακρυνθεί τα υπολείμματα των διαβρώσεων για να τα απομακρύνει.

Η διαδικασία του καθαρισμού αποτελεί μία από τις σημαντικές εργασίες του συντηρητή διότι ανάλογα με το βάθος που θα προχωρήσει θα αποκαλύψει την αρχική επιφάνεια του αντικειμένου ή θα την καταστρέψει. Η αφαίρεση των διαβρώσεων πραγματοποιείται οριζόντια κατά στρώσεις και όχι κάθετα στην προσπάθεια να ελέγχει συνεχώς την κατάσταση του αντικειμένου, το οποίο μπορεί να διαμελιστεί ή να καταστραφούν σημαντικά ιστορικά στοιχεία. Επίσης ανάλογα με τις διαβρώσεις, το

¹⁶⁴ Λαμπρόπουλος, Νταλούκα, Παπαθανασίου, Χατζηδάκη, 1999, σελ.77-153.

είδος του ευρήματος, και την αντοχή του, ο συντηρητής χρησιμοποιεί οδοντιατρικό τροχό, ηλεκτρικό μικροδομητή όπως και άλλα μηχανήματα για την αφαίρεση των σκληρών επικαθίσεων και των διαβρώσεων¹⁶⁵. Οι εργασίες αφαίρεσης των διαβρώσεων πραγματοποιούνται με ιδιαίτερη προσοχή και θυμίζουν μικρογλυπτική καθώς η άκρη της ακίδας του οδοντιατρικού τροχού ή άκρη από το νυστέρι αφαιρεί τις διαβρώσεις ανάμεσα από τα γράμματα ή μέσα από τις εσώγλυφες πτυχές των ρούχων ή της κόμης της παράστασης. Εκτός από τον μηχανικό καθαρισμό υπάρχει και ο χημικός καθαρισμός με τον οποίο υπάρχει ο κίνδυνος τα χημικά υλικά να εισχωρήσουν στο σώμα του αντικειμένου και την διάρκεια του καθαρισμού να μην απομακρυνθούν πλήρως.

Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις πραγματοποιείται ο συνδυασμός και των δύο μεθόδων αλλά στην περίπτωση που το νόμισμα φέρει επιμετάλλωση π.χ. θειούχου αργύρου τότε ακολουθεί χημικός καθαρισμός αντί μηχανικού. Αναλόγως την περίπτωση αυξομειώνονται τα ποσοστά ενός διαλύματος (όξινου π.χ. κιτρικού ή μυρμηκικού ή αλκαλικού πχ γλυκερόλη). Μετά τη χρήση του χημικού πραγματοποιείται καλό πλύσιμο του αντικειμένου με 1% ουδέτερου σάπωνα και πραγματοποιείται εμβαπτισμός σε νερό για τη πλήρη απομάκρυνση των χημικών διότι μελλοντικά μπορούν να συμπλοκοποιηθούν και να δημιουργήσουν περαιτέρω διάβρωση στο αντικείμενο. Σε περίπτωση που το νόμισμα διαγνώστηκε σε έντονο βαθμό υποχλωριούχου χαλκού και δεν φέρει πυρήνα, τότε δεν πραγματοποιείται το στάδιο του μηχανικού καθαρισμού και εμβαπτίζεται απευθείας σε Βενζοτρίαζόλη το λιγότερο επί 24 ώρες.

Οι επισκέπτες έχοντας ενημερωθεί για τις διαδικασίες και εφόσον έχουν παρακολουθήσει τη χρήση των εργαλείων παίρνουν θέση στο πάγκο εργασίας και μαθαίνουν να τοποθετούν την λεπίδα στη λαβή. Συνήθως μετά την τρίτη -τέταρτη προσπάθεια οι επισκέπτες μαθαίνουν να τοποθετούν και να αλλάζουν τη λεπίδα οπότε μπορούν να χρησιμοποιήσουν νυστέρι με διαφορετικά νούμερα άρα και σχήματα λεπίδων. Ο συντηρητής κάθεται δίπλα τους και όλοι μαζί αρχίζουν να συντηρούν κάτω από τη συνεχή επίβλεψη του συντηρητή νομίσματα τα οποία δεν έχουν ιστορικά στοιχεία. Τα νομίσματα αυτά ήδη έχουν ελεγχθεί από τους συντηρητές οπότε αν και δεν έχουν να προσφέρουν επιπλέον ιστορικά στοιχεία έχουν την εξαιρετική ικανότητα να προσφέρουν τον ενθουσιασμό της πρώτης επαφής και την ικανοποίηση της συντήρησης στους επισκέπτες. Παρόμοια συναισθήματα και εκδήλωση αυτών

¹⁶⁵ Σκουλικίδης, Βασιλείου, 1994, σελ. 39-44.

παρατηρούνται στις αίθουσες των μαθημάτων συντήρησης όταν οι εκπαιδευόμενοι μετά από τη θεωρία αδημονούν να αναλάβουν έργο¹⁶⁶. Επίσης αυτό συμβαίνει και κατά την επίσκεψη εκπαιδευομένων από διαφορετικές βαθμίδες στο εργαστήριο συντήρησης έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων¹⁶⁷.

Κατόπιν οι επισκέπτες εγκαταλείπουν τους πάγκους συντήρησης και παρακολουθούν στους συντηρητές καθώς ολοκληρώνουν τις εργασίες συντήρησης. Το συντηρημένο νόμισμα τοποθετείται στον κλίβανος για περίπου 5 ώρες σε θερμοκρασία άνω των 65°C για να αποβάλλει κάθε υγρασία και για να μπορεί να δεχθεί σε κάθε εκατοστό του τη Βενζοτρίαζόλη. Το στάδιο της σταθεροποίησης ακολουθεί αμέσως μετά. Ο συντηρητής για να συνεχίσει χωρίς καθυστέρηση παίρνει ένα νόμισμα το οποίο βρίσκεται ήδη για πέντε ώρες στον κλίβανο και το εμβαπτίζει στην Βενζοτρίαζόλη, Στη συνέχεια βγάζει ένα νόμισμα το οποίο βρισκόταν στην Βενζοτρίαζόλη για 24 ώρες και το τοποθετεί στον κλίβανο για 8 με 14 ώρες για να εισχωρήσει και να στεγνώσει στο εσωτερικό του όλη η ποσότητα της Βενζοτρίαζόλης που απορροφήθηκε. Κατά τη διάρκεια αυτών των εργασιών τονίζει στους επισκέπτες τις ώρες παραμονής του νομίσματος στον κλίβανο και στο σταθεροποιητικό υγρό και εξηγεί ότι για την οικονομία του χρόνου κάθε στάδιο συνεχίζεται με διαφορετικό νόμισμα για να τους δώσει τη συνολική εικόνα των σταδίων της συντήρησης. Οι επισκέπτες συμμετέχουν σε όλη αυτή τη διαδικασία ακολουθώντας τις οδηγίες του συντηρητή και μεταφέροντας τα διάφορα νομίσματα με λαβίδες στα διάφορα στάδια συντήρησης.

Η διαδικασία συνεχίζεται παίρνοντας ένα νόμισμα από τον κλίβανο για να προχωρήσει στην εφαρμογή του προστατευτικού βερνικιού. Το βερνίκωμα του νομίσματος πραγματοποιείται με Incralac 4-8% σε Τολουόλη, αυτό το υλικό λειτουργεί ως αναστολέας της διάβρωσης. Εκτός από την προστασία σημαντική είναι και η αισθητική εμφάνιση οπότε για να αποφευχθεί η γυαλιστερή επιφάνεια προστίθεται στο διάλυμα 1-2% aerosil, το οποίο δίνει ματ εμφάνιση στο νόμισμα. Συνήθως για καλύτερα αποτελέσματα πραγματοποιείται η μέθοδος με εμβαπτισμό του νομίσματος και όχι με πινέλο. Σε αυτό το στάδιο οι επισκέπτες εμβαπτίζουν τα νομίσματα κατόπιν τα αποσύρουν από το υγρό και τα τοποθετούν σε αντιόξινο χαρτί για να ολοκληρωθεί η συντήρηση με τη διαδικασία ξήρανσης σε θερμοκρασία περιβάλλοντος καλύπτοντάς τα με αντιόξινο χαρτί.

¹⁶⁶ Πολιτιστικό ΙΕΚ Θεσσαλονίκης, ΙΕΚ Νεάπολης, Ι.ΙΕΚ ΠΑΣΤΕΡ.

¹⁶⁷ Εργαστήριο Συντήρησης στο Επταπύργιο, Εργαστήριο Συντήρησης Λουτρά Φοίνιξ.

Το τελικό στάδιο της βασικής συντήρησης ολοκληρώνεται με τη φωτογράφιση και των δύο όψεων του νομίσματος, με την συμπλήρωση του Δελτίου Συντήρησης και με την καταγραφή παρατηρήσεων στο ημερολόγιο. Ολοκληρώνοντας τη διαδικασία της συντήρησης ο επισκέπτης ενημερώνεται ότι εκτός από τον καθιερωμένο τρόπο συντήρησης η νέα τεχνολογία προσφέρει και νέους τρόπους συντήρησης, ένας από αυτούς πραγματοποιείται στο Ινστιτούτο Ηλεκτρονικής Δομής και Λέιζερ ΙΗΔΛ του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης¹⁶⁸. Η διαδικασία με Λέιζερ προκαλεί ακόμη και σήμερα διάσταση στις απόψεις των συντηρητών για το κατά πόσο μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ασφάλεια στα ευπαθή αντικείμενα. Ωστόσο μόνο η δοκιμή και το πέρασμα του χρόνου θα αποδείξει αν οι θετικά ή οι αρνητικά προσκείμενοι σε αυτή τη μέθοδο έχουν σωστά τοποθετηθεί. Επίσης θα πρέπει να τονιστεί ότι είναι μια απαγορευτική οικονομικά μέθοδος, οπότε είναι σχεδόν αδύνατο μέχρι σήμερα τουλάχιστον να προμηθευτούν τα εργαστήρια συντήρησης με την ανάλογη μέθοδο συντήρησης.

Στην συντήρηση επικρατεί η άποψη ότι μόνο αν περάσουν πενήντα χρόνια από την εφαρμογή ενός νέου υλικού ή μιας νέας μεθόδου και ελεγχθούν τα αποτελέσματα που θα δώσουν μπορεί να εισαχθούν στο εργαστήριο και να χρησιμοποιηθούν. Αυτή η αντιμετώπιση των νέων προϊόντων και τεχνολογιών επιφέρει καθυστέρηση στην εξέλιξη της συντήρησης αλλά, και την προστασία προς τη μοναδικότητα των αποδείξεων που φέρουν τα ευρήματα τα οποία συντηρούνται. Για ακόμη μία φορά αποδεικνύεται η σημαντικότητα της συντήρησης η οποία επεμβαίνει στη «ζωή» των ευρημάτων, τα οποία εξαρτώνται απόλυτα από τις μεθόδους της για την επιβίωσή τους και κατ'επέκταση αν θα είναι δυνατό να προσφέρουν στην αρχαιολογία τα στοιχεία που αναμένει όταν τα πρωτοαντικρίξει στην ανασκαφή.

Η πορεία του νομίσματος μετά τις εργασίες συντήρησης συνεχίζεται διότι το νόμισμα μετά την συντήρηση και πριν μεταβεί είτε στην αποθήκευση είτε στον χώρο της έκθεσης το παραλαμβάνει ο αρχαιολόγος για να ερευνήσει την εκδοθείσα αρχή, την υποδιαίρεση, την χρονολόγηση, το νομισματοκοπέιο και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο μπορεί να εκμαιεύσει από το εύρημα. Μετά την καταγραφεί των στοιχείων και την ταύτιση του νομίσματος αλλά και του εκάστοτε ευρήματος, ο συντηρητής το μεταφέρει είτε για αποθήκευση είτε για έκθεση ερευνώντας τις περιβαλλοντικές παραμέτρους και

¹⁶⁸ Ινστιτούτο Ηλεκτρονικής Δομής και Λέιζερ ΙΗΔΛ, http://www.forth.gr/index_main.php?c=51&l=g (τελευταία προσπέλαση 29/12/2016).

τη συμβατότητά τους με το μουσειακό αντικείμενο. Κατά την αποθήκευση, θα πρέπει να χρησιμοποιείται silica gel¹⁶⁹, το οποίο διορθώνει την οξύτητα του περιβάλλοντος χωρίς να έρχεται σε άμεση επαφή με το αντικείμενο αποθήκευσης. Η συντήρηση αν και έχει ολοκληρωθεί η ευθύνη του συντηρητή συνεχίζεται. Η συσκευασία του ευρήματος πραγματοποιείται από τον ίδιο τον συντηρητή διότι γνωρίζει τις ευαισθησίες που παρουσιάζει το αντικείμενο. Το νόμισμα τοποθετείται σε ειδικό αντιόξινο φάκελο, ο οποίος έχει διαστάσεις ικανές να υποδεχθούν το νόμισμα αλλά και για να τοποθετηθούν κατά τομέα και κατά αύξοντα αριθμό στις αποθηκευτικές υποδοχές.

Κατόπιν καταγράφονται οι προτεινόμενες συνθήκες αποθήκευσης ή έκθεσης του αντικειμένου. Η αποθήκευση και η έκθεση αποτελούν ευθύνη του συντηρητή και εντάσσονται στις διαδικασίες συντήρησης διότι διατηρούν το αντικείμενο για μεγάλο χρονικό διάστημα στη μορφή που έλαβε κατά την αφαίρεση των διαβρώσεων. Επομένως καθορίζεται η σχετική υγρασία του χώρου αποθήκευσης, καθώς και η θερμοκρασία, να είναι σταθερές. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση κλιματιστικού και αφυγραντήρα και με συχνούς ελέγχους του θερμοϋγρογράφου. Η επιθυμητή μέση θερμοκρασία είναι 20°C, η οποία πρέπει να είναι σταθερή όλο το χρόνο με διακύμανση $\pm 1.5^{\circ}\text{C}$, η Σχετική Υγρασία να μη ξεπερνά το 35-40% επίσης μέχρι 200Lux¹⁷⁰.

Η συνεχή παρακολούθηση των περιβαλλοντικών παραμέτρων πραγματοποιείται και κατά τη διάρκεια της έκθεσης του αντικειμένου όπου επιβάλλεται οι έλεγχοι να γίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα διότι τα μουσειακά αντικείμενα είμαι εκτεθειμένα σε περισσότερα προβλήματα από ότι στο χώρο της αποθήκευσης. Επίσης είναι σημαντικό να τονιστεί στους επισκέπτες ότι κάθε εύρημα τόσο για την αποθήκευση όσο και για την έκθεση έχει διαφορετικές ανάγκες προστασίας. Αυτή η επισήμανση μπορεί να γίνει πιο κατανοητή όταν τονιστούν ότι τα αντικείμενα προσβάλλονται ανάλογα με την ύλη τους. Επομένως μια αναδρομή στην καθημερινότητα θα τους οδηγήσει να διαχωρίσουν σε τρεις κατηγορίες τα αντικείμενα που είναι ευαίσθητα στον φωτισμό. Τα προβλήματα από την υπερβολική έκθεση των ενδυμάτων στον ήλιο προκαλεί τον αποχρωματισμό τους οπότε ο συντηρητής αρχίζει με μία αναγνωρίσιμη κατάσταση για τους επισκέπτες.

¹⁶⁹ «Silica gel εφευρέθηκε το 1918 και χρησιμοποιήθηκε αρχικά για την απορρόφηση των αναθυμιάσεων των καυσίμων. Αποτελείται από κατάλληλα βιομηχανικά επεξεργασμένους κρυστάλλους πυριτίου σε σχήμα μικρής χάντρας επί των οποίων έχουν δημιουργηθεί πολλές μικροσκοπικές τομές. Οι δυνάμεις που εξασκούνται στα άτομα πλησίον των τομών επιτρέπουν την απορρόφηση ή την έκλυση των μορίων του νερού σε ποσοστό έως και 40% του όγκου του».

¹⁷⁰ Newey, 2000 , σελ.369-373.

Ο φωτισμός αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα στα μουσεία και την κύρια φθορά των μουσειακών αντικειμένων. Τα εκθέματα που είναι εξαιρετικά ευαίσθητα στο φως είναι όσα έχουν δημιουργηθεί από χαρτί, ύφασμα, οι υδατογραφίες κ.ά. Τα εκθέματα που είναι ευαίσθητα στο φως είναι οι πίνακες ζωγραφικής, τα ξύλινα, τα οστέινα κ.ά., ενώ τα αντικείμενα που δεν είναι ευαίσθητα στο φως είναι τα μέταλλα, τα λίθινα, τα υάλινα κ.ά. Αν και υπάρχουν οι επιτρεπόμενες τιμές φωτισμού τα μουσειακά αντικείμενα παρουσιάζουν φθορές όταν εκτίθενται για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε φυσικό ή τεχνητό φως. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί ότι τα αντικείμενα που είναι

ευαίσθητα στο φως τους αντιστοιχούν 150.000 Lux-ώρες δηλαδή 50 Lux για 60 ώρες την εβδομάδα επί 50 εβδομάδες το χρόνο, ενώ τα μη ευαίσθητα 600.000 Lux-ώρες. Ωστόσο εκτός από το φωτισμό, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η σχετική υγρασία¹⁷¹, η θερμοκρασία, η ηχορύπανση είναι οι περιβαλλοντικές παράμετροι οι οποίες καταστρέφουν είτε σε αργό είτε σε γρήγορο ρυθμό τα εκτεθειμένα μουσειακά αντικείμενα¹⁷².

4.2.3 Τρίτη θεματική ενότητα: Διαμεσολαβημένη επικοινωνία: Μουσειακή έκθεση

Το μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση επιδιώκει να προβληματίσει το σύγχρονο κοινό και να αντιμετωπίσει το σήμερα. Επομένως στην τρίτη θεματική του παρουσιάζει μία προθήκη με συντηρημένα αντικείμενα, μία προθήκη με αντικείμενα που χάθηκαν αλλά υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία όπως αποτυπώσεις, σχέδια, χρήση τρισδιάστατων αντιγράφων. Επίσης, παρουσιάζει σε προβολή τις τρεις θεματικές που εκθέτει σε αυτοστήρικτα πανό (banner), οι οποίες έχουν σχέση με τα προβλήματα που προκαλεί η ανθρώπινη επέμβαση.

Η πρώτη θεματική παρουσιάζει τις αποτυχημένες συντηρήσεις, όπως της Κνωσού, τις επιτυχημένες αλλά και προβληματικές όπως της Ακρόπολης¹⁷³ και της Καμάρας της Θεσσαλονίκης. Η δεύτερη εκθέτει τις ανθρώπινες βίαιες επιδράσεις στον πολιτισμό όπως ο βομβαρδισμός της Παλμύρας, Στην τρίτη θεματική παρουσιάζει την έμμεση

¹⁷¹ «Σχετική υγρασία (HY) είναι ο λόγος της ποσότητας ή της μάζας των υδρατμών, που περιέχει ο αέρας, προς εκείνη την ποσότητα ή το βάρος των υδρατμών τους οποίους μπορεί να συμπεριλάβει (υπό την αυτή θερμοκρασία και πίεση) μέχρις ότου αυτός κορεσθεί. Η σχετική υγρασία εκφράζεται επί τοις %. Έτσι υφίσταται ο τύπος: $HY = B'/B \times 100$. Όπου B'. ποσότητα υαρχόντων υδρατμών και B: ποσότητα που καθιστά τον αέρα κεκορεσμένο ή μεγίστη τάση υδρατμών», Λυριτζής, 2006, σελ.217-226.

¹⁷² Λαμπρόπουλος, 2003, σελ.70-76.

¹⁷³ Κυπριανίδης, 1994, σελ. 15-17.

ανθρώπινη καταστροφή στον πολιτισμό η οποία επιτυγχάνεται με την καταστροφή του πλανήτη. Υπαίθρια μνημεία όπως η Ακρόπολη των Αθηνών, το Στόουνχεντζ, οι πυραμίδες της Αιγύπτου καταστρέφονται εξαιτίας της κλιματολογικής αλλαγής που προκαλείται από την υψηλή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του πλανήτη.

4.3 Επικοινωνιακή στρατηγική – Συμβολική ταυτότητα

Η παρουσία του μουσείου Αναγέννηση Έργων- Δημιουργική Συντήρηση πρέπει να γίνει αισθητή στο κοινό των μουσείων και στο μη κοινό¹⁷⁴. Η επιτυχία της προαναγγελίας του θα προδιαγράψει και την μετέπειτα πορεία του. Επομένως για να προκαλέσει το κάθε είδους κοινό¹⁷⁵ θα υποστηρίξει την πρωτοτυπία του, διότι προσφέρει συμμετοχή στη συντήρηση, δηλαδή μία καινοτομία στη συμβατικότητα των μουσείων και τη δυνατότητα συμμετοχής στα ειδικά προγράμματα. Το μουσείο πριν την έναρξή του θα πρέπει να έχει ήδη γίνει γνωστό στο ευρύ κοινό χρησιμοποιώντας τα Μ.Μ.Ε. έντυπα και ηλεκτρονικά, να έχει δημιουργήσει τη δική του ιστοσελίδα κατά προτίμηση όπως αυτή του πολεμικού μουσείου των Αθηνών, η οποία προσφέρει πολυμεσικές εφαρμογές, e-shop και βιβλιοθήκη¹⁷⁶. Επίσης ένα πρωτότυπο μουσείο όπως η Αναγέννηση Έργων- Δημιουργική Συντήρηση αρμόζει να προσφέρει σε 3D απεικόνιση τις εργασίες συντήρησης¹⁷⁷. Ακόμη ένα μουσείο πρωτότυπο το οποίο εκτός από το ιδιαίτερο έκθεμά του παρουσιάζει πολλές δυνατότητες για όσους το έχουν επισκεφθεί αλλά κυρίως για όσους δεν το έχουν βιώσει βρίσκεται στην Στοκχόλμη και είναι το Vasa Museet¹⁷⁸, το οποίο προσφέρει μία ώρα ξενάγηση μέσω διαδικτύου. Αυτή είναι μία πολύ καλή πρακτική την οποία μπορεί το μουσείο Αναγέννηση Έργων- Δημιουργική Συντήρηση να υιοθετήσει, παρουσιάζοντας όλη τη ξενάγηση και τη συμμετοχή των επισκεπτών σε όσους αδυνατούν να το επισκεφτούν.

Επίσης το μουσείο θα διοργανώσει συνέδρια, ημερίδες, συναντήσεις των φίλων-μελών του για επισκέψεις σε εργαστήρια Συντήρησης και αρχαιολογικούς χώρους, σεμινάρια

¹⁷⁴ Μπαντιμαρούδης, 2011, σελ.42.

¹⁷⁵ Hill, κ.ά., 2003, σελ. 36.

¹⁷⁶ Πολεμικό μουσείο, <http://www.warmuseum.gr/> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).

¹⁷⁷ Εικονική περιήγηση στην Ακρόπολη, <http://acropolis-virtualtour.gr/> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).

¹⁷⁸ Vasa Museet, <http://www.vasamuseet.se/en> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).

δημιουργίας έργων τέχνης για παιδιά και ενήλικες. Ακόμη θα επιδιώξει να έρθει σε άμεση επαφή με όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης για να προγραμματιστούν επισκέψεις των συντηρητών, οι οποίοι θα ενημερώνουν για το περιεχόμενο του μουσείου και θα καθορίζουν τις ομάδες μαθητών-φοιτητών που θα επισκεφτούν το χώρο του μουσείου. Μία ακόμη δράση θα είναι η επιλογή μνημείων (ένα το χρόνο) για εθελοντική συντήρηση την οποία θα προσφέρουν οι εργαζόμενοι και τα μέλη του μουσείου. Ανάμεσα στις ενέργειες θα είναι και η προσπάθεια συνεργασίας με ελληνικά και διεθνή ινστιτούτα με σκοπό τη δημιουργία αναγνωρισμένου ινστιτούτου έρευνας στο χώρο του μουσείου καθώς και την ταυτόχρονη δημοσίευση του ίδιου του μουσείου. Στην προσπάθεια να αποκτήσει χορηγούς θα επιδιώξει να συνεργαστεί με την τοπική αυτοδιοίκηση, με ιδιωτικούς φορείς και θα διοργανώνει μουσικές βραδιές, περιοδικές εκθέσεις και ομιλίες προσωπικοτήτων του πολιτισμού επίσης θα διοργανώνει εκθέσεις με τα δημιουργήματα των τμημάτων των σεμιναρίων. Η προσπάθεια θα επεκταθεί και στα μέσα ενημέρωσης δημιουργώντας ραδιοφωνική και τηλεοπτική εβδομαδιαία εκπομπή όπου θα παρουσιάζονται τα νέα του μουσείου αλλά και άλλων ελληνικών και ξένων μουσείων καθώς και νέα από τις ανασκαφικές εργασίες. Εντούτοις κατά την εφαρμογή όλων των παραπάνω θα διαπιστωθούν ελλείψεις οι οποίες θα καλυφτούν κατά τη διάρκεια του χρόνου επιβίωσης του μουσείου.

Ωστόσο είναι απολύτως απαραίτητο να γίνεται άμεσα αναγνωρίσιμο, να αποκτήσει μία σύντομη ταυτότητα που υπονοεί το περιεχόμενό του και ταυτόχρονα δεν μπορεί να ξεχαστεί. Η συμβολική ταυτότητα του μουσείου θα υπογράψει την μοναδικότητά του και τη διαχρονικότητά του¹⁷⁹.

Μία από τις καλές πρακτικές που ακολουθεί το μουσείο Σύγχρονης τέχνης στη Λουιζιάνα είναι η επικοινωνία με τα άλλα μουσεία. Αυτή η καλή πρακτική προκαλεί μια αντίστοιχη στο μουσείο της συντήρησης. Η επικοινωνία με τα άλλα μουσεία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ιστοσελίδας του μουσείου και την ταυτόχρονη αναφορά του από τα άλλα μουσεία. Επίσης η επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιηθεί με το δανεισμό μουσειακού αντικειμένου από το νομισματικό μουσείο στο μουσείο Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση. Το αποτέλεσμα αυτού του δανεισμού θα είναι ο επισκέπτης του νομισματικού μουσείου να παρακολουθεί συνοπτικά σε προβολή τη διαδικασία συντήρηση των νομισμάτων και να ενημερώνεται για την ύπαρξη του

¹⁷⁹ Holt, 2004, χ.σ., Massi & Harisson, 2009,σελ. 4 & Kolb, 2013, σελ. 132-133

συγκεκριμένου μουσείου από τα στοιχεία τα οποία θα παρουσιάζονται σε έντυπη καρτέλα στην άδεια προθήκη νομισμάτων. Αντίστοιχα στο μουσείο της συντήρησης ο επισκέπτης θα ενημερώνεται ότι τα νομίσματα τα οποία παρακολουθεί να συντηρούνται και μπορεί να τα ερευνήσει μέσω στερεομικροσκοπίου ανήκουν στο νομισματικό μουσείο και να ενημερώνονται από δωρεάν έντυπα σχετικά με το νομισματικό μουσείο αλλά και για την ερμηνεία των νομισμάτων. Τέλος για τη συγκεκριμένη καλή πρακτική η οποία τονίζει τη δυνατότητα επικοινωνίας με όλες τις κουλτούρες και τις γλώσσες το μουσείο συντήρησης έμπρακτα την εφαρμόζει διότι ο κάθε επισκέπτης παρατηρεί τον συντηρητή και κατόπιν μπορεί να ασχοληθεί για λίγα λεπτά με το αρχαιολογικό εύρημα, χωρίς να χρειάζεται επιπλέον γλωσσική επικοινωνία στην περίπτωση που δεν γνωρίζει την αγγλική ή την ελληνική γλώσσα ή δεν έχει τη δυνατότητα να διαβάσει τις επεξηγήσεις που συνοδεύουν τα εκθέματα. Ουσιαστικά δημιουργείται ένας δημοκρατικός χώρος συνάντησης¹⁸⁰, δηλαδή εκπληρώνει το σκοπό των μουσείων, όπως τονίζει και ο Walter Benjamin «φέρνοντας το πρωτότυπο έργο πιο κοντά στο κοινό»¹⁸¹.

Το μουσείο Αναγέννηση έργων-Δημιουργική συντήρηση για να δημιουργηθεί και κυρίως για να επιτύχει μία ικανοποιητική στρατηγική επικοινωνία θα πρέπει να στελεχωθεί από εξειδικευμένο προσωπικό το οποίο θα πρέπει να αποτελείται από τις εξής ειδικότητες: Αρχιτέκτονας, Πολιτικός Μηχανικός, Αρχιτέκτονας εξωτερικού τοπίου, Μουσειολόγος, ο οποίος θα έχει την εποπτεία και θα είναι υπεύθυνος συντονισμού, Επιμελητής εξειδικευμένος, Μουσειογράφος για το αρχιτεκτονικό και γραφιστικό τμήμα της έκθεσης, Αρχαιολόγοι, Συντηρητές, Μουσειοπαιδαγωγό και εξειδικευμένους ξεναγούς. Τέλος, όσοι έρχονται σε άμεση επαφή με τους επισκέπτες θα πρέπει να έχουν και επιμορφωθεί μέσω προγραμμάτων για τον τρόπο μεταφοράς της γνώσης και επίσης να διαθέτουν πολιτισμική συμπεριφορά. Η επιτυχία του μουσείου, εξαιτίας του ιδιαίτερου περιεχομένου του, εξαρτάται από το ίδιο το προσωπικό το οποίο έρχεται σε άμεση επαφή με το κοινό και αν το κοινό ικανοποιηθεί θα γίνει και αυτό το μέσω προώθησης του μουσείου

¹⁸⁰ Cbayder, 2016, σελ.11.

¹⁸¹ Αναφέρεται στο Μπούνια, Νικονάνου, Οικονόμου, 2008, σελ.12.

Επίλογος

Προτάσεις Ερωτήματα για περαιτέρω έρευνα

Η προκαταρκτική αξιολόγηση παρουσιάζει τη δημιουργία του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση με σκοπό να παρουσιάσει την συντήρηση έργων τέχνης. Ο στόχος της μελέτης είναι να δημιουργηθεί το έναυσμα για μία καλύτερη αντιμετώπιση της συντήρησης αλλά και του τομέα του πολιτισμού από το κοινό χρησιμοποιώντας ως μέσο επικοινωνίας το μουσείο.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο φυσικό χώρο των συνεντευξιαζόμενων παρουσίασε πολλές ιδέες και τοποθετήσεις για τη δημιουργία του μουσείου που αφορά τη συντήρηση. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνα η προκαταρκτική αξιολόγηση παρουσίασε τις τρεις βασικές θεματικές που αποτελούν το μουσείο δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο τι θα δουν οι επισκέπτες και σε ποιες εργασίες είναι δυνατό να συμμετέχουν για αυτό το λόγο παρουσιάζονται οι πιο απλές-βασικές εργασίες στις οποίες μπορούν να αντεπεξέλθουν οι περισσότεροι επισκέπτες.

Το μουσείο θα λειτουργεί έξι ώρες καθημερινά και οι συντηρητές που θα παρουσιάζουν και θα καθοδηγούν τους επισκέπτες θα αλλάζουν κάθε δύο ώρες. Επίσης η επίσκεψη του κοινού θα πραγματοποιείται σε ομάδες των έξι ατόμων για τις ιδιαίτερες

περιπτώσεις οι ομάδες θα αποτελούνται από τέσσερα άτομα και δύο ξεναγούς. Ωστόσο πρέπει να τονιστεί ότι το μουσείο θα προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες που θα παρουσιάζονται και η διαδικασία της συμμετοχής του κοινού θα αναπροσαρμόζεται μετά από τις παρατηρήσεις των εργαζομένων. Ουσιαστικά αυτή είναι μία πρωτότυπη ιδέα οπότε η εφαρμογή της θα επιφέρει και την τελική μορφή του μουσείου.

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη εν μέσω οικονομικής κρίσης και κάτω από τις δύσκολες κοινωνικές, θεσμικές, πολιτικές και πολιτισμικές αμφισβητήσεις, οι οποίες ώθησαν σχεδόν ένα εκατομμύριο από τα περίπου έντεκα εκατομμύρια των ελλήνων να εγκαταλείψουν την Ελλάδα. Η αναγκαιότητα ενός νέου προορισμού στο εσωτερικό της Ελλάδας είναι απαραίτητη ενέργεια της πολιτιστικής πολιτικής. Η οικονομική δαπάνη, για τη δημιουργία εξ αρχής μουσείου του οποίου το περιεχόμενο θα αφορά τη συντήρηση, είναι υψηλή ωστόσο τα έσοδα θα καλύψουν σε έμφυχο και σε οικονομικό επίπεδο κάθε έξοδο. Η ιστορία έχει αποδείξει ότι στις δύσκολες περιόδους που έχει διανύσει η ανθρωπότητα η ανάταση έρχεται από τη δημιουργικότητα και ο τομέας του πολιτισμού είναι ικανός να προσφέρει νέους στόχους και ταυτόχρονα να προκαλέσει τη δημιουργικότητα και την πνευματική ανάταση.

Όσο αφορά την καθαυτό προκαταρκτική αξιολόγηση της δημιουργίας του μουσείου της συντήρησης συμβαδίζει με τη στροφή που έχει πραγματοποιηθεί στην εποχή της μετανεωτερικότητας όπου υπάρχουν ακόμα και μουσεία ήχου, όπως το Museum of Endangered sounds. Η προκαταρκτική αξιολόγηση παρουσίασε έναν απλό και οικονομικό τρόπο επικοινωνίας του περιεχομένου του μουσείου Αναγέννηση Έργων-Δημιουργική Συντήρηση οργανώνοντας μία από τις υποθεματικές, τη Συντήρηση νομίσματος, της δεύτερης-κεντρικής θεματικής του μουσείου, η οποία έχει τίτλο Διαδικασίες Αναγέννησης-Συντήρηση με τα άκρως απαραίτητα αναλώσιμα υλικά και μηχανήματα έρευνας και συντήρησης. Η μελέτη παρουσιάζει-δημοσιοποιεί την πορεία της συντήρησης των αρχαιολογικών ευρημάτων και μέσα από την ιστορία του νομίσματος σε συνδυασμό με τα στοιχεία που εμφανίζονται μετά τη συντήρησή του καθιστά κατανοητή τη σημαντική εργασία της συντήρησης. Επιπροσθέτως παρουσιάζοντας την πρώτη Θεματική Πορεία επαναφοράς-Ανασκαφή σε συνδυασμό με τις διαδικασίες έρευνας του νομίσματος της δεύτερης θεματικής Διαδικασίες Αναγέννησης καθώς και τον τρόπο έκθεσης του μουσειακού αντικειμένου και των προβλημάτων από την ανθρώπινη επέμβαση αποδεικνύει την βαθειά επιρροή στην συνάρτηση των επιστημών, την συνάρτηση φ, η οποία μόνο μετά από την επιτυχή

οργάνωση και διεξαγωγή της παρουσιάζει τα αποτελέσματα τα οποία θεωρούνται σημαντικά και παρουσιάζονται στην παγκόσμια κοινότητα. Ο τρόπος που λαμβάνει χώρα η συνάρτηση των επιστημών και οι συμμετοχή του κοινού προσδιορίζει την ευθύνη όλων των ανθρώπων απέναντι στον πολιτισμό ο οποίος αποτελείται από τον άνθρωπο τη φύση και την κουλτούρα. Η διεπιστημονικότητα που χαρακτηρίζει την μελέτη της παρούσας διπλωματικής εκτός από την αναγκαιότητα της συνύπαρξης ανθρώπων, επιστημών και πολιτισμών προδιαγράφει και την μελλοντική εξελικτική πορεία του ανθρώπου, τη συνεργασία. Αυτή η προτροπή προέρχεται από την αρχαιολογία η οποία κυριολεκτικά γέννησε την συντήρηση και κατέστησε εφικτή τη μόρφωση των ανθρώπων, πρόσφερε ουσιαστικά ερεθίσματα για τη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής και προσδιόρισε τον ορισμό του μουσείου, ο οποίος όπως τονίζει το ICOM εκπαιδεύει και ψυχαγωγεί.

Αυτή η συνολική προσπάθεια προς την Αλήθεια της παγκόσμιας ανθρώπινης ιστορίας ορισμένοι προσπάθησαν να την καταστρέψουν, όπως παρουσιάζεται στην τρίτη θεματική Διαμεσολαβημένη επικοινωνία: Μουσειακή έκθεση με τον βομβαρδισμό στην Παλμύρα, ωστόσο κάθε κακό προκαλεί ένα καλό και στην συγκεκριμένη περίπτωση προκάλεσε την ένωση και την γενική κατακραυγή από το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας. Αυτή η απaráδεκτη καταστροφή του κάθε μουσείου ανοικτού ή κλειστού αποδεικνύει το σημαντικό ρόλο των μνημείων και κατ'επέκταση του μουσείου το οποίο μπορεί να περιγραφεί και ως τμήμα των οργάνων του ανθρώπου, που τον ωθεί να συνεχίσει να «Ζει» και όχι απλώς να επιβιώνει.

Η δημιουργία ενός νέου μουσείου στη μεταβατική περίοδο της οικονομικής κρίσης και της αμφισβήτησης των θεσμών είναι αναγκαία για να την αποσυμφόρηση και την προσκόλληση των πολιτών. Η επικέντρωση στον πολιτισμό, η δημιουργική συμμετοχική και βιωματική εκμετάλλευση του χρόνου κατά τον οποίο διαρκή μία επίσκεψη στο μουσείο της Αναγέννησης Έργων όπου παρουσιάζεται η Δημιουργική Συντήρηση αποσπά από την καθημερινότητα και ταυτόχρονα δίνει στόχους σε κάθε ηλικία και τύπο επισκέπτη.

Ολοκληρώνοντας μπορεί να υποστηριχθεί ότι η δυνατότητα απτή επαφής με το μουσειακό αντικείμενο το οποίο επιδέχεται επεξεργασία από τον ίδιο τον επισκέπτη του προκαλεί μνήμες και καταγράφει γνώσεις. Η επαφή ενέχει το προτέρημα της

όσφρησης, της ιδιαίτερης μυρωδιάς που έχει το κάθε υλικό και τη δυνατότητα της αφής η οποία προκαλεί την αίσθηση της επικοινωνίας με τον αρχαίο δημιουργό αλλά και τον αρχαίο χρήστη. Αυτές οι δύο ιδιαίτερες αισθήσεις προκαλούν την αναγέννηση του πολιτισμένου ανθρώπου και δίνουν τη δυνατότητα της δημιουργικής σκέψης και της δυναμικής ανάμνησης. Είναι γνωστό μετά από έρευνες ότι η άμεση επαφή με το μουσειακό αντικείμενο στη συγκεκριμένη περίπτωση προκαλεί συναισθήματα και αισθήσεις που «ανεξίτηλα γράφουν» στον ανθρώπινο εγκέφαλο.

Η παρούσα διπλωματική μετά την έρευνα είναι σε θέση να καταθέσει συμπληρωματική πρόταση διότι η συγκεκριμένη προμελέτη θα μπορούσε να εφαρμοστεί ως μία νέα προσθήκη στις υπάρχουσες θεματικές κάθε μουσείου. Η προμελέτη απευθύνεται σε κάθε μουσείο και προτείνει την πρόσθεση μίας θεματικής η οποία θα παρουσιάζει τη λειτουργία της αρχαιολογίας και τη διαδικασία της συντήρησης από την οποία θα παρουσιάσει μία υποθεματική π.χ. την υποθεματική της συντήρησης νομίσματος. Στην περίπτωση που εφαρμοστεί αυτή η πρόταση ο επισκέπτης θα αποκτήσει μία ολοκληρωμένη εικόνα για τη διαδικασία και θα αντιμετωπίσει τα μουσειακά αντικείμενα διαφορετικά διότι θα έχει γνώση για την πορεία τους, για την επεξεργασία που δέχθηκαν και για τη συμβολή τους στον πολιτισμό και στην ιστορία. Η επιπλέον γνώση που θα αποκτήσει ο κάθε επισκέπτης θα ικανοποιήσει την πηγαία του ανάγκη για γνώση. Ωστόσο η ανάγκη για το μουσείο Αναγέννηση Έργων – Δημιουργική Συντήρηση δεν αναιρείται με την πρόταση προσθήκης σε κάθε μουσείο διότι είναι απαραίτητο στην κοινωνία της πληροφόρησης ο κάθε ενδιαφερόμενος να γνωρίζει τα παρασκήνια των μουσείων και να τα διαδώσει προκαλώντας την περιέργεια και του μη κοινού των μουσείων.

Επίσης η παρούσα προμελέτη θα ήταν δυνατό να καθιερωθεί ως βασικό μάθημα σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Το περιεχόμενό της αποτελεί μαθησιακό υλικό απαραίτητο να επικοινωνήσει τον πολιτισμό και να ενδυναμώσει τη πολιτισμική συνείδηση η οποία περιλαμβάνει όλες τις προεκτάσεις της καθημερινής ζωής, διότι πολιτισμός δεν είναι μόνο η γνώση του παρελθόντος ούτε περιχαρακώνεται στους τοίχους ενός μουσείου. Ο Πολιτισμός εμπεριέχεται σε κάθε επιλογή συμπεριφοράς από την μη καταστροφή των μνημείων μέχρι τη μη κακοποίηση των ζώων. Συμπερασματικά η παρούσα προμελέτη θα έπρεπε ήδη να εμπεριέχεται στα βασικά μαθήματα όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων.

Η παρούσα προκαταρκτική αξιολόγηση αποτελεί την έναρξη μίας διαφορετικής αντιμετώπισης του μουσείου. Το επόμενο στάδιο προτείνεται να είναι μία σε βάθος έρευνα στα ήδη υπάρχοντα μουσεία για τη καταγραφή των απόψεων τους για την καθιέρωση μουσείων όπου θα συμμετέχει το κοινό τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η παρούσα διπλωματική είναι δυνατό να αποτελέσει την έναρξη μίας διδακτορικής έρευνας η οποία θα εντάξει τις απόψεις των Εφορειών Πόλης, όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων και του κοινού και θα κατατεθεί ως μελέτη για τη δημιουργία τουλάχιστον δύο μουσείων Αναγέννησης Έργων-Δημιουργική Συντήρησης, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, με στόχο να ιδρυθούν μουσεία-ερευνητικά κέντρα-σχολές, τα οποία θα διαδώσουν και θα ενισχύσουν τον πολιτισμό και θα προσελκύσουν ενδιαφερόμενους να απασχοληθούν ως εργαζόμενοι ερευνητές και φοιτητές.

Βιβλιογραφία

- Ανδρέου, Α., 1996. *Ιστορία, Μουσείο και Σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Γ. Δεδούσης.
- Αντωνοπούλου, Ν.Μ., 2008. *Οι κλασικοί της Κοινωνιολογίας Κοινωνική Θεωρία και Νεότερη Κοινωνία*, Αθήνα: Σαβάλλας.
- Αργυροπούλου, Κ., 2005, *Συντήρηση Μεταλλικών αντικειμένων*. Αθήνα: Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων τέχνης.
- Asimov, I., 2001. *Το χρονικό του κόσμου*, Κρήτη: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Αυδίκος, Β., 2014. *Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Βακαλόπουλος, Ε.Α., 2003. *Ο Χαρακτήρας των Ελλήνων Ανιχνεύοντας την εθνική μας ταυτότητα*, Θεσσαλονίκη: Αντ. Σταμούλη.
- Boardman, J., 1985, *Greek Sculpture: the Classical Period*, London.
- Βουδούρη, Δ., 2003. *Κράτος και μουσεία, το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών Μουσείων*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Brandi C., 2001. *Θεωρία της Συντήρησης*, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Cbayder, A. L., 2016. Travelling with Art, A learning project for refugee children at Louisiana Museum of Modern Art, στο E. Nardi, C. Angelini, (edit.), *Best Practice 5, A tool to improve museum education internationally*. ICOM CECA, Roma: Edizioni Nuova Cultura, σελ.9-20.
- Γκαζή, Α., 1999. Η Έκθεση των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα (1829-1909) *ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ και τέχνες*, τ.73 Αθήνα: Αρχαιολογία, σελ.45-53.

- Δαλακούρα, Ν., 2008, *Πολιτισμός Τέχνες Διαχείριση ελεύθερου χρόνου Μουσεία*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Desvallees, A., Mairesse, F., 2014. *Βασικές έννοιες Μουσειολογίας*, Αθήνα: ICOM-Ελληνικό τμήμα.
- Diggle, K., 1994. *Arts Marketing*, London: Rhinegold.
- Εμμανουήλ, Μ., 2008. Η Ιστορία των Εικαστικών Τεχνών στην Ευρώπη κατά τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα. *Η Ιστορία των Τεχνών στην Ευρώπη*, τ.Β Πάτρα: ΕΑΠ, Πάτρα.
- Glaser, B.G., Strauss, A., 1967. *The Discovery of Grounded Theory for Quallitative Research*, Chicago: Aldine.
- Gregg C., 1960. Museums and Art Institutes and Adult Education, στο M. S. Knowles (ed), *Handbook of Adult Education in the United States*, Washington, :Adult Education Association of U.S.A.
- Ζορμπά, Μ., 2014. *Πολιτική του πολιτισμού: Ευρώπη και Ελλάδα στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα*, Αθήνα: Πατάκης.
- Ζαχαρίου, Φ., Γκλίνος, Α. χ.χ. *Η τέχνη της συντήρησης ή συντηρώντας την τέχνη*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού.
- Hein, E. G., 1998, *Learning in the Museum*, New York: Routledge.
- Hill, C.W.L., Jones, G. R., 2004. *Strategic Management: An integrated approach*, Boston, Massachusetts: Houghton Mifflin.
- Hill, L., O' Sullivan, C., O' Sullivan, T., 2003. *Creative Arts Marketing*, Oxford: Elsevier.
- Hillman-Chartrand, H., McCaughey, C., 1989, "The arm's length principle and the arts: an international perspective – past, present and future", in Cumming, M., and Schuster, M., (eds) *Who's to pay for the Arts? The International Search for Models of Support*, New York: American Council for the Arts Books.
- Holy, L., 1984. "Theory, methodology and the research process" στο R.F. Ellen (επιμ.), *Ethnographic, A Guide to General Conduct*, London: Academic Press, σελ.13-34.

- Hooper –Greenhill, E., 1994. *Museum and Gallery Education*, Leicester: University Press.
- Hooper – Greenhill, E., 2006. *Το μουσείο και οι πρόδρομοί του*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα ομίλου Πειραιώς.
- Hobsbawn, J. E., 1994. *Η Εποχή του Κεφαλαίου 1848-1875*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Holscher, T., 2005, *Κλασική Αρχαιολογία Βασικές γνώσεις*. Καραναστάση, Π.,(επιμ.) Αθήνα: University Studio Press.
- Holt, B. D., 2004. *How Brands become cultural icons. The principles of cultural branding*, Harvard Business School Publishing
- Howegeo, C., 1995, *Ancient History from Coins* .London-New York.
- Howegeo, C., 2009, *Η αρχαία Ιστορία μέσα από τα νομίσματα*. Κρεμύδη,Σ, Μπουραζέλης, Κ., (επιμ.), Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- ICOM, 1972, *Professional Trainning of Museum Personnel in the World. Actual State of the Problem*, Παρίσι.
- Καϊτατζή-Γουίτλοκ, Σ., 2012. *Επικοινωνία: Θεωρία στην πράξη*, Αθήνα: Λιβάνη.
- Καλκάνη, Γ., Χατήρη, Ι., 1992, *Τεχνολογία Υλικών*. Αθήνα: ΙΩΝ.
- Καμπάς, Α. Κ., 2003. *Η φυσική στην υπηρεσία της Τέχνης*, Θεσσαλονίκη: University studio Press.
- Καραγεώργιος, Δ.Α. 2002. *Μεθοδολογία έρευνας στις επιστήμες της αγωγής*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Καταστατικό 1951, αρ.ΙΙ,παρ.1-2. *Museums in Japan*, Japanese National Commission for UNESCO, Tokyo, 1960, rev. Edition 3-4.
- Keane, M.A., Weihong, Z., 2008, *Cultural creative industries or Creative cultural industries?* Shanghai: Peoples' Publishing.
- Kelly, T. 1970. *A History of Adult Education in Great Britain*, Liverpool: University Press.

- Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμ.) 2002. *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη Μουσειακή Αγωγή*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kolb, B., 2013. *Marketing for Cultural Organizations. New Strategies for Attracting Audiences*, London: Routledge.
- Konstantios, D., Konstantios, N., Tsompanoglou, L., 2005. *A manual for museum managers*. Department of Culture and Culture and Cultural Heritage (επιμ.) : Council of Europe.
- Κόνσολα, Ντ., 2006, *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Konuk, K., 2012, *Asia Minor to the Ionian Revolt*, στο Metcalf, W. *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*. Οξφόρδη, σελ.43-60.
- Kotler, Ph., 2001, *Μάρκετινγκ. Μάνατζμεντ, Ανάλυση, Σχεδιασμός, Υλοποίηση, Έλεγχος*, Αθήνα: Interbooks.
- Κυπριανίδης, Τ., 1994. *Συντήρηση της Επιφάνειας των Μνημείων Ακροπόλεως*, Αθήνα: Επιτροπή Συντηρήσεως των Μνημείων της Ακρόπολης.
- Κυριαζή, Ν., 2011, *Η κοινωνιολογική έρευνα, κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των ερευνών*, Αθήνα: Πεδίο.
- Κώδικας Δεοντολογίας Συντηρητή Αρχαιοτήτων*, 2000.
- Λοβερδου-Τσιγαρίδα, Κ., 2003, *Στερεωτικές, σωστικές επεμβάσεις στο κάστρο Πλαταμώνα στο Αρχαιολογικές Έρευνες και Μεγάλα Δημόσια Έργα*, Επταπύργιο Θεσσαλονίκης: Υπουργείο Πολιτισμού Επιτροπή παρακολούθησης μεγάλων έργων, σελ. 303-307
- Λαμπρόπουλος, Β., Νταλούκα, Ε., Παπαθανασίου, Θ., Χατζηδάκη, Μ., 1999. *Συντήρηση έργων τέχνης*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Λαμπρόπουλος, Β., 2003. *Περιβάλλον μνημείων και αρχαιολογικών χώρων*. Αθήνα: Βασίλειος Λαμπρόπουλος

- Λυριτζής, Ι., 2006. Η επίδραση του μουσειακού περιβάλλοντος: η υγρασία, στο Ορφανίδη, Λ., Λυριτζής, Ι., *Εισαγωγή στη Μουσειολογία και στην προληπτική συντήρηση*, Αθήνα: Καρδαμίτσα, σελ.183-256.
- Massi, M., Harrison, P., 2009. *The Branding of Arts and Culture. An international comparison*, Deakin Business Review.
- Μέννεγκα, Ι., (επιμ.)2001, *Νομίσματα και Νομισματική*, Αθήνα: ΚΑΠΟΝ.
- Meskeil, L., 2006, *Η αρχαιολογία στο στόχαστρο*, Αθήνα: Κριτική.
- Μπαντιμαρούδης, Φ., 2011. *Πολιτιστική επικοινωνία- Οργανισμοί, Θεωρίες, Μέσα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Μπούνια, Α., Μούλου, Μ., 1999. Μουσειολογία: Ιστορία, Θεωρία και Πρακτική, *Αρχαιολογία και Τέχνες*, τ.73 Αθήνα: Αρχαιολογία, σελ. 40.
- Μπούνια, Α., Νικονάνου, Ν., Οικονόμου, Μ., 2008, *Η τεχνολογία στην υπηρεσία της πολιτιστικής κληρονομιάς, Διαχείριση Εκπαίδευση Επικοινωνία*, Αθήνα: Καλειδοσκόπιο, σελ 9-14.
- Μπούνια, Α., 2009. *Στα παρασκήνια του μουσείου*, Αθήνα: Πατάκη.
- Νάκου, Ε., 2001. *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*. Από τη σκοπιά της θεωρίας του υλικού πολιτισμού, της Μουσειολογίας και της Μουσειοπαιδαγωγικής. Αθήνα: Νήσος.
- Νάκου, Ε., 2000. *Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις στη Μουσειακή Αγωγή*. Δημερίδα.
- Νάκου, Ε., 1998. Η αξιοποίηση του παιδευτικού χαρακτήρα των μουσείων και ο σχεδιασμός μιας σύγχρονης αγωγής, στο *Σύγχρονη εκπαίδευση* τ.102.
- Nardi, E., Angelini, C., 2016, *Best Practice 5, A tool to improve museum education internationally*. ICOM CECA, Roma: Edizioni Nuova Cultura.
- Newey, H., 2000, Conservation and storage metals, *Manual of curatorship: A Guide to Museum Practice*. Edited: John M. A. Thomrson.
- Νικονάνου, Ν. 2010. *Μουσειοπαιδαγωγική*. Αθήνα: Πατάκη.

- Νίνος, Γ., 1985. *Ο θεσμός των λαογραφικών μουσείων και συλλογών-στόχοι του μουσείου*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού και Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης.
- Νομίσματα Μέθοδος Ανασκαφής*, 1980, Αθήνα: Γενική Δ/νση αρχαιοτήτων και αναστηλώσεως.
- O'Brien, D., 2014. *Cultural Policy: Management, Value and Modernity in the Creative Industries*, Abingdon; New York: Routledge.
- Oddy, A. 1992. *The art of the Conservator*, London: British Museum Press.
- Ορφανίδη, Λ., Λυριτζής, Ι., 2006. *Εισαγωγή στη Μουσειολογία και στην προληπτική συντήρηση*, Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Οικονόμου, Μ., 2003. *Μουσείο: Αποθήκη ή Ζωντανός οργανισμός;* Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Οικονομίδου, Μ., 1996, *Αρχαία Νομίσματα*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Παπαϊωάννου, Γ., Στεργιάκη, Α., 2013. *Σχολείο-Μουσείο-Ψηφιακός Κόσμος*, Ρόδος: Εκδόσεις Σχολικής Βιβλιοθήκης Γυμνασίου Ιαλυσού.
- Πασχαλίδης, Γ., 1997. Από το μουσείο του πολιτισμού στον πολιτισμό του μουσείου στο Σκαλτσά, Μ (επιμ.) *Η Μουσειολογία στον 21^ο αιώνα. Θεωρία και πράξη*. Πρακτικά διεθνούς συμποσίου, Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997, ΥΠΠΟ, Ελληνικό τμήμα ICOM, Δ^η Τομέας Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο, σελ.212-220.
- Παυλίδης, Μ., 2000. *Πολιτισμική επικοινωνία απόψεις και θέσεις*, Αθήνα: Εξάντας.
- Pearce, M.S., 2002. *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Πέννα, Β., 2006, *χαλκούς ένεκα αλλαγής, Ο άγνωστος κόσμος των χάλκινων νομισμάτων*, Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη.

- Picard, O., 2000. Το νόμισμα στο μακεδονικό χώρο, στο Βελένη-Αδάμ, Π. (επιμ.) *Πρακτικά ΒΉπισημονικής συνάντησης Οβολός 4*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, σελ.15-24.
- Plantzos, D., Greek Gem-Cutters in Babylonia and beyond, στο Palagia, O. (επιμ.), *Greek Offerings: essays in honour of Sir John Boardman*, London: Oxford, σελ.197-207.
- Πολυδεύκης, *Ονομαστικόν εν βιβλίοις Δέκα*, 9,83;, Φιλολογική Ομάδα Κάκτου (επιμ.), 2004, Αθήνα: Κάκτος. (Γάϊος Ιούλιος Πολυδεύκης, *Ονομαστικόν*, 7.102-104 έως 9.93 Pollux, on line).
- Renfrew, C., Bahn, P., 2001. *Αρχαιολογία Θεωρίες, Μεθοδολογία και Πρακτικές εφαρμογές*, Καραλή Α. (μτφρ.), Αθήνα: Καρδαμίτσας.
- Robertson, M., 1975, *A History of Greek Art*, London:Cambridge.
- Quin, H. D., 1999. *Nature by Design: Soundscape in the Museum*, Ohio: Union institute.
- Untracht, O., 2004. *Τεχνικές επεξεργασίας μετάλλων για τους τεχνίτες*, Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας.
- Σαλή, Τ., 2006. *Μουσειολογία 2 Βασικές Αρχές Έκθεσης Μουσειακών Συλλογών*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σκουλικίδης, Θ., Βασιλείου, Π., 1994. *Διάβρωση και προστασία υλικών*. Αθήνα: Εκδόσεις ΣΥΜΕΩΝ.
- Τζώνος, Π., 2013. *Μουσείο και Μουσειακή έκθεση*, Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.
- Τζωρτζάκη,Ντ., Νικηφορίδου, Α., 1999. Κάθε χρόνο τέτοια μέρα... Μια έκθεση για την ιστορική μνήμη, *ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ και Τέχνες*, τ.73. Αθήνα: Αρχαιολογία, σ. 59-64.
- Tzortzi, K., 2014. *Movement in museuns: mediating between museum intent and visitor experience* (on line).
- Τσαϊμου, Γ. Κ., 1997, *Αρχαία Μεταλλευτική και Μεταλλουργική Τεχνική*. Αθήνα: Κ.Γ.Τσαϊμου.
- ΦΕΚ 135, νόμος 3028/2002, άρθρο 45. *Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς*.

- Varbanova, L., 2013, *Strategic Management in the Arts*. New York and London: Routledge.
- Vitkauskaitė, I., 2015. The Role of the Freelance Curator in an Art Exhibition, Vol.7, Issue 2. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, σελ. 1-18.
- Χατζηδάκη, Μ., χ.χ. *Τεκμηρίωση Συντήρησης*, Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής, Ινστιτούτο Πληροφορικής ΙΤΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» Μέτρο 1.3.
- Χουρμουζιάδης, Γ. Χ. 2002, *Δισπηλιό 7500 χρόνια μετά*. Αθήνα: University Studio Press.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανασκαφικός τουρισμός με το αζημίωτο. Διαθέσιμο στο <http://www.imerodromos.gr/anaskafes-tourismos/> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017)
- ΑΕΜΘ, Αρχαιολογικό Έργο Μακεδονίας Θράκης. Διαθέσιμο στο <http://www.amth.gr/pt/publicacoes/awmth/257-aemth30> (τελευταία προσπέλαση 6/1/2017).
- American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, 2016. Διαθέσιμο στο <http://www.conservation-us.org/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).
- Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στο <http://www.amth.gr/> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).
- Αττικό Μετρό Α.Ε. Διαθέσιμο στο <http://www.ametro.gr/> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).
- Βλάμος, Π., Ράππος, Ε., 2016. Η συνάρτηση φ του Euler. Διαθέσιμο στο <http://www.hdml.gr/pdfs/books/27.pdf> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

- Coinsmania, Διαθέσιμο στο <http://coinsmania.gr/cm/ancient/ancient/ancient1b.htm>
- Dallas, C., Magkou, M., 2007, *Greece: country profile*, in "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe", Council of Europe/ERICarts: 12th edition 2011, Last profile update: December 2007. Διαθέσιμο στο <http://www.culturalpolicies.net/web/greece.php> (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016).
- Dallas, C., 2013 (last profile). Διαθέσιμο στο http://www.culturalpolicies.net/down/greece_102013.pdf (τελευταία προσπέλαση 28/11/2016).
- Deal News online, 2011. Οι ευθύνες για τις καθυστερήσεις στο Μετρό Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στο <http://www.dealnews.gr/roi/item//WF5mN10LTIU> (τελευταία προσπέλαση 12/12/2016).
- Δημόκριτος, Εθνικό Κέντρο Φυσικών Επιστημών. Διαθέσιμο στο <http://www.demokritos.gr/Contents.aspx?CatId=51> (τελευταία προσπέλαση 29/11/2016).
- Διαγνωστικό Κέντρο Έργων Τέχνης ΟΡΜΥΛΙΑ. Διαθέσιμο στο www.artdiagnosis.gr/el/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%A [E/](http://www.artdiagnosis.gr/el/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE/) (τελευταία προσπέλαση 29/11/2016).
- Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεώτερων Μνημείων. Διαθέσιμο στο http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=2594 (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).
- Εικονική περιήγηση στην Ακρόπολη, Διαθέσιμο στο <http://acropolis-virtualtour.gr/> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).
- Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, 2016. Διαθέσιμο στο http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=841 (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016).

Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=98129 (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

Ημιδομημένη Συνέντευξη. Academic Skills. Διαθέσιμο στο <http://skillsacademic.weebly.com/etamuiotadeltaomicronmueta941nueta-sigmaupsilon941nutauepsilonupsilonxieta.html> (τελευταία προσπέλαση 2/11/2016).

Ηρόδοτος, *Ιστορίαι*, Κεφ.Ι, 94: Διαθέσιμο στο http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=17 (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

Θεματικός Κατάλογος Μουσείων (Ελλάδας) <http://odysseus.culture.gr/h/1/gh110.jsp> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

ICOM, The world museum community, 2016. Διαθέσιμο στο <http://icom.museum/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

ICOM News 1948, Διαθέσιμο στο <http://icom.museum/media/icom-news-magazine/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

Ινστιτούτο Ηλεκτρονικής Δομής και Λέιζερ ΙΗΔΔ του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Διαθέσιμο στο http://www.forth.gr/index_main.php?c=51&l=g (τελευταία προσπέλαση 29/12/2016).

International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, 2016. Διαθέσιμο στο <https://www.iiconservation.org/> (τελευταία προσπέλαση 2/12/2016).

Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστινιανός». Διαθέσιμο στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=297608> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

- ΜοΜΑ Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης (στη Νέα Υόρκη),2016. Διαθέσιμο στο http://www.moma.org/?gclid=CMCp4_WzzsgCFSrpgod_mCLiQ&gclsrc=aw.ds (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).
- Museo della Tortura e della pena di morte, 2016. Διαθέσιμο στο <http://www.torturemuseum.it/> (τελευταία προσπέλαση 30/11/2016).
- Museum of Endangered sounds, 2016. Διαθέσιμο στο <http://savethesounds.info/> (τελευταία προσπέλαση 25/12/2016).
- Οικονομικό επιμελητήριο της Ελλάδας, 2016. *Η κρίση της Ελληνικής Οικονομίας και η αντιμετώπισή της*. Ανακτήθηκε από το διαδίκτυο: <http://www.oecr.gr/publ/ecocr/ecocr.pdf> (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).
- Ορισμός του επαγγέλματος συντήρησης, Ελληνικό τμήμα ICOM, 1985. Διαθέσιμο στο <http://pesa.com.gr/files/orismosepaggelmatos.pdf> (τελευταία προσπέλαση 25/11/2016).
- Πλάντζος, Δ., 2002, Νομισματική Τέχνη στη Μ. Ασία (Αρχαιότητα), στο *Εγκυκλοπαίδεια μείζονος Ελληνισμού*. Διαθέσιμο στο <http://asiaminor.ehw.gr/forms/fLemma.aspx?lemmaId=5580> (τελευταία προσπέλαση 12/12/2016).
- Πολεμικό μουσείο, Διαθέσιμο στο <http://www.warmuseum.gr/> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).
- Plexiglas, Διαθέσιμο στο <http://www.roussosepigrafes.gr/plexiglassshop/89-prothikes-akrylikes> (τελευταία προσπέλαση 6/1/2017).
- Πρώτο Θέμα, Πολιτισμός, 2016, Που να δείτε απόψε την αυγουστιάτικη πανσέληνο. Διαθέσιμο στο <http://www.protothema.gr/culture/article/603497/analutika-oi-ekdiloseis-gia-tin-augoustiatiki-panselino/> (τελευταία προσπέλαση 26/11/2016).

Τεκμηρίωση Συντήρησης, χ.χ Διαθέσιμο στο

http://www.ics.forth.gr/isl/CULTUREstandards/paradotea/paradotea_final/K10_syntirsisiv01.pdf (τελευταία προσπέλαση 30/11/2016).

Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, 2016. Διαθέσιμο στο <http://www.teiath.gr/sgtk/saet/articles.php?id=12643&lang=el> (τελευταία προσπέλαση 1/11/2016).

The World Museum Community, 2016. Διαθέσιμο στο <http://icom.museum/> (τελευταία προσπέλαση 5/11/2016).

Ypodomes.com, Μετρό Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στο <http://www.ypodomes.com/index.php/statheri-troxia/metro/thessalonikis> (τελευταία προσπέλαση 10/12/2016).

Vasa Museet. Διαθέσιμο στο <http://www.vasamuseet.se/en> (τελευταία προσπέλαση 2/1/2017).

ΦΕΚ Β382 20000324, τέθηκε σε ισχύ στις 24/03/2000. Κώδικας Δεοντολογίας Συντηρητή Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Διαθέσιμο στο <http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/tabid/238/language/el-GR/Default.aspx> (τελευταία προσπέλαση 1/12/2016).

Φωτογραφίες και τεχνικά δελτία μηχανημάτων. Διαθέσιμα στο <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Φωτογραφίες ευρημάτων και υλικών. Διαθέσιμα στο www.google.gr/imghp?hl=el&ei=zneTWOzEPMTuUJy3q8AE&ved=0EKouCAIoAQ (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Χάρτης της Βενετίας, Αρχιτεκτονική και Συντήρηση Μνημείων. Διαθέσιμο στο <http://www.charta-von-venedig.de.html> (τελευταία πρόσβαση 3/12/2016).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α

Συνεντεύξεις

Α.1 Οι βασικότερες ερωτήσεις-απαντήσεις των Συνεντεύξεων με θέμα τη δημιουργία Μουσείου Συντήρησης

1.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ελένη Ιγνατάκη

Εκπαίδευση: Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων & Έργων Τέχνης – Μεταπτυχιακό Μουσειολόγος

Ειδικότητα: Συντηρήτρια

Email: elenign@yahoo.gr

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

Ναι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω κανένα παρόμοιο.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Το Μουσείο της Ακρόπολης.

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση που αναφέρθηκε σχετικά με την παρουσίαση εργασιών συντήρησης σε πραγματικό χρόνο υπό την παρουσία των επισκεπτών.

Τι θεωρείτε σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η αναφορά στους κινδύνους του επαγγέλματος του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Είναι μια πολύ καλή ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Ανάλογα με τα αντικείμενα που θα χρησιμοποιηθούν υποθέτω.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Κάποιες βασικές, ναι.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ως ένα βαθμό, ναι.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Οι δύσκολες συνθήκες του σκάμματος και η ευθύνη των αρχαιολόγων πεδίου/συντηρητών πεδίου/εργατών.

Στην τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Ίσως αν κάποια αντικείμενα παρουσίασαν ιδιαιτερότητες κατά τη διαδικασία συντήρησής τους ή έδωσαν επιπλέον στοιχεία.

Στην δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Το στάδιο της αποθήκευσης/φύλαξης.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Βουρτσάκια, υαλόβουρτσες, νυστέρια, λαβίδες, κλωβό, οινόπνευμα, ακετόνη, τουρ.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Τον καθαρισμό και την αποθήκευση.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Με διαφημίσεις στην τηλεόραση, τον ημερήσιο Τύπο, το ραδιόφωνο και το ίντερνετ.

2.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Κυριακή Καλταβερίδου

Εκπαίδευση: Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ΜΔΕ

Ειδικότητα: Τεχνικός Συντήρησης Έργων Τέχνης

Email: antiateira@yahoo.gr

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ναι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Πρόκειται να δημιουργηθεί ένα μουσείο από την ΕΦ. Α. Αθηνών (ήδη έχει ξεκινήσει η μελέτη και η καταγραφή), στο οποίο ο επισκέπτης θα μπορεί να παρακολουθήσει το τρόπο συντήρησης των αντικειμένων και τους συντηρητές εν ώρα εργασίας. Οι επισκέπτες δεν θα συμμετέχουν και θα υπάρχουν διαχωριστικά.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, το παλιό Μουσείο Ακροπόλεως, Βρετανικό Μουσείο, Μουσείο Τεχνολογίας στο Βερολίνο.

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Εκτός από την έκθεση των ευρημάτων και τις βιντεοπροβολές σημαντική θα ήταν και η οργάνωση σύγχρονων διαδραστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οποία το κοινό να έχει μια μικρή συμμετοχή με βάση προδιαγραφών ως προς την ασφάλεια.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Ο συντηρητής είναι ένας μικρός επιστήμονας και όχι καλλιτέχνης.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Όχι καθώς δεν πρόκειται να υπάρξουν οι ανάλογες αυστηρές προδιαγραφές. Θέματα ασφάλειας, επικινδυνότητας, ημιμάθειας καθώς και η κατάχρησης-έλλειψης δεξιοτήτων.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Επικίνδυνη (για τον επισκέπτη, τον συντηρητή και το αντικείμενο).

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Μπορεί. Κάθε είδους βιωματική εμπειρία προσθέτει γνώσεις στο κοινό

Ασφαλώς.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Μπορεί. Εξαρτάται και από το προσωπικό που έχει αναλάβει την παρουσίαση ενός διαδραστικού προγράμματος.

Στην Πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Διαδικασία της ανασκαφής και της αποκάλυψης των αρχαιοτήτων μέσω βίντεο

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Παρουσίαση συγκεκριμένων εκθεμάτων ανάλογα με το υλικό τους

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Θεωρώ την παρουσίαση πλήρη.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Στερεομικροσκόπια, τροχούς, κώδωνες κενού, μικροαμμοβολές (είμαι αντίθετη όμως να λειτουργούν τέτοιου είδους μηχανήματα υπό την παρουσία κοινού.)

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Φωτογράφιση, Μηχανικός ή και χημικός καθαρισμός, Σταθεροποίηση, Βερνίκωμα, Σχέδιο, Φωτογράφιση.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολόγηση, γενικότερα ιστορικά στοιχεία

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Διαφημίσεις στα μέσα μαζικής μεταφοράς, ραδιόφωνο, αφίσες και οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων (για ενήλικο κοινό) τα οποία θα προσελκύσουν κόσμο στο μουσείο, ημερίδες με συγκεκριμένη θεματική με ελεύθερη είσοδο.

3.ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Βαγγέλης Μαλαδάκης

Εκπαίδευση: Ανώτατη

Ειδικότητα: Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, Α.Π.Θ.

Email: vangelismaladakis@gmx.at

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ΝΑΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε; Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής «Ιουστινιανός» (Ανοιχτά Εργαστήρια Συντήρησης), στα Νέα Φλογητά.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε; Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Θεσσαλονίκη

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε;

Βιντεοπροβολές, φωτογραφίες, ψηφιακή αναπαράσταση.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Πιστεύω ότι δεν είναι εφικτή η δημιουργία ενός αυτόνομου τέτοιου μουσείου, διότι δεν θα έχει οικονομική βιωσιμότητα. Αντίθετα, θεωρώ ότι πρέπει να δημιουργηθούν επιμέρους αίθουσες στα ήδη υπάρχοντα μουσεία που θα ενημερώνουν το κοινό για τη συντήρηση.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης;

Είμαι κάθετα αντίθετος στην παρακολούθηση οποιασδήποτε επιστημονικής ή τεχνικής εργασίας (ανασκαφή ή συντήρηση αρχαιοτήτων, αναστήλωση) από το κοινό κατά τη διαδικασία της εξέλιξής της σε ζωντανό χρόνο, διότι πρόκειται για εξειδικευμένη επιστημονική ή τεχνική εργασία, που απαιτεί αφοσίωση, ηρεμία και συγκέντρωση. Στην αντίθετη περίπτωση, υπονομεύεται η σοβαρότητα του έργου, εκπίπτει σε θέαμα που μπορεί να σκηνοθετηθεί, να ωραιοποιηθεί και να γίνει εντυπωσιοθηρικό, για να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού. Επιπροσθέτως, λόγω άγνοιας ή στερεοτυπικής αντίληψης για την αρχαιολογία και τη

συντήρηση των αρχαιοτήτων, η συμμετοχή μπορεί να προκαλέσει αρνητικούς σχολιασμούς (π.χ. ειρωνικά σχόλια) και να πετύχει το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που επιδιώκεται.

Κατ' αναλογία, σε καμία περίπτωση δεν θα επιτρεπόταν σε ένα Μουσείο Ιατρικής να παρακολουθεί το κοινό μια εγχείριση ανοιχτής καρδιάς ή σε ένα Μουσείο Φυσικών Επιστημών να παρακολουθεί το κοινό πείραμα Χημείας από χημικό σε πραγματικό χρόνο.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό.

Όχι και δικαίως

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση.

Όχι, αντίθετα θα δημιουργούσε πλασματική εικόνα

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης.

Ναι, αλλά η διαδικασία να είναι βιντεοσκοπημένη ή τα αντικείμενα προς συντήρηση να μην είναι αρχαιότητες, αλλά εκμαγεία.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της.

Θα προτιμούσα να ενημερωθώ για την προανασκαφική διαδικασία [επιτόπια έρευνα (survey), εντοπισμός θέσης], δοκιμαστική τομή, στρωματογραφία, για διάφορα είδη ανασκαφής [σε σπήλαιο, σε αστικό περιβάλλον (σωστική ανασκαφή), υποβρύχια κ.ά.]

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα.

Καθαρισμός, στερέωση.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Εκδούσα αρχή, υποδιαίρεση, χρονολόγηση, νομισματοκοπείο.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό.

Ενημέρωση σε σχολεία, πολιτιστικούς συλλόγους, τουριστικούς φορείς, διαδίκτυο.

4.ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ευαγγελία Μίχου

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Ειδικότητα: Συντηρητής Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Email: michoueva@hotmail.com

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ΝΑΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Κανένα

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε

Μέσω internet και συμβατικά μέσα

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

ναι

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Καλή ιδέα

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

ίσως

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Ανάπτυξη ηθικής απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά. Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ναι

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Πρώτα σωστικά μέτρα, προβλήματα με πολίτες

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Νυστέρι, τροχό, υαλόβουρτσες

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

όλα

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολόγηση, ταύτιση είδους.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Το διαδίκτυο , social media, και συμβατικά μέσα.

5.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ματίνα Παγκάλου

Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακό

Ειδικότητα: Συντήρηση Αρχαιοτήτων και Προληπτική Συντήρηση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Email: matinpa@yahoo.com

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; Δεν έχω πρόβλημα

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Κανένα.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης (κι αυτό κατά της διάρκεια μιας περιόδου κατά το παρελθόν).

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Σύνδεση στερεομικροσκοπίου με προτζέκτορα για «live-streaming» παρουσίαση της συντήρησης μικροευρημάτων.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η προβολή και ανάδειξη της σημαντικότητας της συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των επιστημονικών ειδικοτήτων (συντηρητές, σχεδιαστές, αρχαιολόγοι, μουσειολόγοι, μηχανικοί, φωτογράφοι, γραφίστες κλπ) σε ουσιαστικό βαθμό.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Δύσκολο...(για την ελληνική πραγματικότητα).

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Πιστεύω ότι θα έχει μεγάλη ανταπόκριση από το κοινό και τάσσομαι υπέρ της διαδραστικότητας και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα μουσεία. Είναι σημαντικό να έρχεται ο επισκέπτης σε επαφή με αυθεντικά ευρήματα κι όταν πρόκειται για αντικείμενα προς κατάχωση δεν θεωρώ ότι τίθεται θέμα 'καταστροφής' αυτών (από άποψη δεοντολογίας) δεδομένου πάντα της ποσότητας (και των συχνά ακατάλληλων συνθηκών) που αυτά βρίσκονται στις περισσότερες αποθήκες των ελληνικών μουσείων ή/και αρχαιολογικών χώρων.

Επίσης, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο κομμάτι που αφορά τον εργαζόμενο, ο οποίος αποτελεί πλέον ο ίδιος το 'έκθεμα', με αποτέλεσμα να μην βρίσκεται πάντα σε ευχάριστη θέση και να δημιουργείται πρόβλημα και στον ίδιο αλλά και στην απόδοσή του.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Όχι τόσο στη συντήρηση, όσο στην εξοικείωσή του με το επάγγελμα του συντηρητή.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Αυτός, κατά τη γνώμη μου, θα πρέπει να είναι και ο στόχος.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Δεν έχω κάτι να προσθέσω.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Σε κάποιο σημείο της παρουσίασης (την δεύτερη ή τρίτη αίθουσα) θα πρέπει να γίνει μια αναφορά στην προληπτική συντήρηση, καθώς και τις περιβαλλοντικές παραμέτρους που είναι προϋπόθεση και αναπόσπαστο κομμάτι της συντήρησης των εκθεμάτων.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Δεν έχω κάτι να προσθέσω (βλ. προηγούμενη απάντηση).

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Όλα. Νομίζω πως είναι σκόπιμο, σε μια τέτοια προσπάθεια, το αποτέλεσμα και το αποτύπωμα των εντυπώσεων να είναι ολοκληρωμένο και να δεν θεωρώ πως υπάρχει κάποιο στάδιο ή εργαλείο/εξοπλισμός που θεωρείται λιγότερο σημαντικό, ώστε να παραλείπεται από την παρουσίαση.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Όλα.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολόγηση, τεχνικές και υλικό κατασκευής, πληροφορίες για τις εμπορικές συναλλαγές του πολιτισμού στην περιοχή όπου βρέθηκε.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Εκτός από τους αυτονόητους φορείς πολιτισμού (υπουργείο, εφορίες αρχαιοτήτων, κέντρα πολιτισμού κλπ) θεωρώ πως στην εποχή μας είναι πολύ πιο εύκολη και προσιτή στο ευρύτερο κοινό η προβολή του μουσείου μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης.

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΕΤΕ σκέψεις, απόψεις, ιδέες, σχόλια, προτάσεις :

Θεωρώ ότι το εν λόγω εγχείρημα είναι μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, πρωτότυπη και καινοτόμα πρόταση στον χώρο του μουσείου, μέσα από την οποία θα αναδειχθεί η υποτιμημένη, κατά τη γνώμη μου, αξία της ειδικότητας του συντηρητή. Ωστόσο, δεν μπορώ να κρύψω πως η υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος μου φαίνεται αρκετά ουτοπική στη χώρα μας. Ελπίζω να διαψευστώ ολοκληρωτικά και εύχομαι ολόψυχα καλή επιτυχία!

6.ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο:Βασιλική Σπαθοπούλου

Εκπαίδευση: Ανώτατη (Πτυχίο, Μεταπτυχιακό)

Ειδικότητα: Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος / Μουσειοπαιδαγωγός- Διπλωματούχος Ξεναγός

Email: vassiliki.spath@gmail.com

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; Ναι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δε γνωρίζω κάποιον

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Van Gogh Amsterdam, Μουσείο Ακρόπολης, έκθεση συντήρησης στο μουσείο βυζαντινού πολιτισμού

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε

Ψηφιακές προβολές και νέες τεχνολογίες προβολής των σταδίων της συντήρησης/ Διαδραστικά εκθέματα/ workshops

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η δυνατότητα διάδρασης με τα εκθέματα/ απτικά εκθέματα

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Όχι

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Πολύ σημαντική η συμμετοχική διαδικασία

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ναι

Στην Πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Τα στάδια της ανασκαφής και της αποκάλυψης των αντικειμένων/ Διάδραση- συμμετοχική διαδικασία στην ανασκαφή

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Η μετέπειτα προβολή τους , σε μουσειολογικό πλαίσιο, και τα στάδια μελέτης των αντικειμένων και των συνθηκών συντήρησης πλέον προς έκθεση στο μουσειακό χώρο (τεχνικές προδιαγραφές κατασκευής προθηκών για την ασφαλέστερη ανάδειξη και προστασία των αντικειμένων, περιβαλλοντολογικές παράμετροι κλπ)

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

1. Η αναλυτική παρουσίαση των υλικών
2. Παραλληλισμός με αντίστοιχα αντικείμενα σε σύγχρονο συγκείμενο (αναφορικά με τη λειτουργικότητά τους και εν γένει προβολής του υλικού πολιτισμού)
3. Στο αρχαιολογικό συγκείμενο όπου εντοπίστηκαν (in situ)
4. Σύγχρονες μέθοδοι συντήρησης

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Εικονογραφία, σύμβολα, χρονολογικό context, προτομές, συμβολισμός, ηγέτες, ιστορικό πλαίσιο, κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας και εποχής.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Νέες τεχνολογίες, μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα, διαδραστικές διεπιφάνειες χρηστών

7.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Όλγα Σιμιτσή

Εκπαίδευση: τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ειδικότητα: Συντηρήτρια έργων τέχνης

Email: simitsiolga@gmail.com

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; Ναι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

κανένα

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

“The J.Paul Getty Museum”

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε

Αντίγραφα των αντικειμένων σε κάθε φάση/ στάδιο συντήρησης ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να αντιληφθεί όλη τη διαδικασία συντήρησης. Το τελικό αντικείμενο- έκθεμα θα είναι και το αυθεντικό. Ο συντηρητής απλά θα βοηθάει ώστε το κοινό να κατανοήσει αυτό που του παρουσιάζεται.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

- Η ιστορία της συντήρησης και τους λόγους που πραγματοποιείται
- Για ποιον λόγο ο παρατηρητής θα πρέπει να γνωρίζει τι συνέβη στο αντικείμενο πριν, γιατί να παρουσιάζεται και να μην αποτελεί απλά βιβλιογραφικό στοιχείο
- Τι θα γίνει στην περίπτωση που η συντήρηση δεν είναι σωστή και τίγονται ζητήματα ηθικής, αυθεντικότητας και ιστορικότητας
- Μπορεί κάποιος να καλύψει τον συντηρητή;
- Βασικές αρχές συντήρησης και αποκατάστασης
- Τι θα συμβαίνει με τα μεγάλα ευρήματα;

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι απλά θα είναι διαχωρισμένο σε δύο κύρια τμήματα: ο εκθεσιακός χώρος και ο εργαστηριακός χώρος ο οποίος θα είναι ανοιχτός στο κοινό συγκεκριμένες ώρες.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Εάν τα αντικείμενα είναι αντίγραφα και εάν ο επισκέπτης έχει παρακολουθήσει για κάποιο υλικό κάποιου σεμινάριο τότε ναι η διάδραση έχει πάντοτε ενδιαφέρον.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι, διότι η συντήρηση πρέπει να γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Ναι, επιφανειακές.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ναι, αλλά εφόσον επισκέπτεται το μουσείο αντιλαμβάνεται τη σπουδαιότητα της συντήρησης και αποκατάστασης.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Θα ήθελα να παρουσιάζεται η εξέλιξη και η σύνδεση της αρχαιολογίας με την καθημερινότητα ακόμη και αναφορές από τη σύγχρονη τέχνη.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Ο λόγος επέμβασης στο αντικείμενο. Για ποιο λόγο κάποια στοιχεία μένουν και κάποια αφαιρούνται. Πως επιλέγουμε τα υλικά συντήρησης. Σε ποιες συνθήκες μπορούν τα έργα να διατηρηθούν για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς επιπλέον συντήρηση.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Τρισδιάστατη απεικόνιση

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Στερεοσκόπιο -διάδραση με το κοινό- διότι θα μπορεί ο παρατηρητής να παρατηρήσει το νόμισμα καλύτερα. Νυστέρι και τουράκι με κάποιες μύτες ενδεικτικά.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Καθαρισμός και φύλαξη ή έκθεση

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Στο κοινό απλά δύο εικόνες. Θα πρέπει να συνοδεύεται από μια λίστα με νομίσματα ώστε το κοινό να μπει στη διαδικασία ταύτισης, αναγνώρισης του νομίσματος και της εποχής του

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Οτιδήποτε διαδικτυακό, μιας δωρεάν εφαρμογής και κοινωνικά δίκτυα, με επισκέψεις σχολείων και δημιουργία δικτύου με μουσεία που διαθέτουν εργαστήρια συντήρησης.

8.ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Μαργαρίτα Τιλελή

Εκπαίδευση: ΑΕΙ

Ειδικότητα: Αρχαιολόγος, Msc Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων Πολιτισμού

Email: m_tileli@hotmail.com

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ναι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δε γνωρίζω κάποιο αντίστοιχο μουσείο

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, το παλιό Μουσείο Ακροπόλεως

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Εκτός από την έκθεση των ευρημάτων και τις βιντεοπροβολές σημαντική θα ήταν και η οργάνωση διαδραστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οποία το κοινό να έχει μια συμμετοχή αποκτώντας βιωματική εμπειρία όχι απλά συμμετέχοντας ως θεατής.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η συγκεκριμένη παρουσίαση ενός αντικειμένου, ασχέτως υλικού και η λεπτομερής παρουσίαση του στο πλαίσιο του μουσείου. (π.χ. όστρακο, μεταλλικό αντικείμενο, κατά προτίμηση καθημερινής χρήσης για να αποφευχθεί η λανθασμένη εντύπωση ότι στις ανασκαφές εντοπίζονται, συντηρούνται και εκτίθενται πολύτιμα αντικείμενα, κοσμήματα κλπ)

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι με την κατάλληλη οργάνωση του υλικού και του προσωπικού. Το ελληνικό κοινό κατά τη γνώμη μου δεν είναι εκπαιδευμένο για να δεχτεί ένα αυτόνομο μουσείο συντήρησης για αυτό πρέπει να δοθεί βάση στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Θεωρώ ότι είναι εφικτή υπό προϋποθέσεις (αριθμός ατόμων, αντικείμενα) στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης δράσης και χωρίς να διακόπτει την εργασία των συντηρητών ούτε να τους εκθέτει στα μάτια του κοινού εν ώρα εργασίας.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Κάθε είδους βιωματική εμπειρία προσθέτει γνώσεις στο κοινό

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Κατά κανόνα ναι, ανάλογα με το κοινό (ηλικία, γνωστικό επίπεδο)

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Διαδικασία της ανασκαφής και της αποκάλυψης των αρχαιοτήτων μέσω βίντεο

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Παρουσίαση συγκεκριμένων εκθεμάτων ανάλογα με το υλικό τους

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Θεωρώ την παρουσίαση πλήρη.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Στερεομικροσκόπια, τροχούς

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολόγηση

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Διαφημίσεις στα μέσα μαζικής μεταφοράς, ραδιόφωνο, αφίσες και οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων (για ενήλικο κοινό) τα οποία θα προσελκύσουν κόσμο στο μουσείο, ημερίδες με συγκεκριμένη θεματική με ελεύθερη είσοδο.

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΕΤΕ σκέψεις, απόψεις, ιδέες, σχόλια, προτάσεις :

Το βασικό συστατικό για την επιτυχία ενός μουσείου είναι η ελαχιστοποίηση της θεωρητικής προσέγγισης και παρουσίασης και η ενίσχυση της διάδρασης και της συμμετοχής του κοινού το οποίο θα αντιμετωπίσει την επίσκεψη στο μουσείο ως ευκαιρία για διασκέδαση συνδυαζόμενη με γνώση και θα το εντάξει στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα του ως εναλλακτική.

Η αρχαιολογία έχει τη φήμη μιας «κλειστής», ελιτίστικής επιστήμης η οποία βρίσκεται σε απόσταση από το ευρύ κοινό χάριν επιστημονικότητας. Με σωστή ενημέρωση και τις κατάλληλες προϋποθέσεις μπορεί να γίνει προσεγγίσιμη στο κοινό, χωρίς να στερηθεί επιστημονικότητας δίνοντας βάση στη σημασία των αρχαιολογικών ευρημάτων και στη σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν με παραδείγματα που αφορούν στην καθημερινή ζωή και εντοπίζονται και στο παρόν (π.χ. χρήση εργαλείων, οικοσκευής κλπ)

9.ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Έφη Τσακμάκη

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακή (ΠΕ)

Ειδικότητα: Αρχαιολόγος

Email: efitsakmaki@hotmail.gr

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; Ναι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού, στα Ν.Φλογητά Χαλκιδικής.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Πιστεύω ότι η δημιουργία ενός αυτόνομου μουσείου συντήρησης αποτελεί μια εξόχως ενδιαφέρουσα ιδέα, καθώς μπορεί να προσφέρει πολλά, τόσο σ'εκείνους που δεν έχουν καθημερινή επαφή, και κατ' επέκταση ιδιαίτερες γνώσεις, με το αντικείμενο της αρχαιολογίας, όσο και σ'εκείνους που ασχολούνται συστηματικότερα με αυτήν. Πιο συγκεκριμένα, η άμεση επαφή, μέσω ενός τέτοιου μουσείου και των δράσεών του, με τις αρχαιότητες και τους ανθρώπους που ασχολούνται με την αναγέννησή τους από τις στάχτες, θα μπορούσε να βοηθήσει στην βαθύτερη κατανόηση του παρελθόντος, στην πληρέστερη σύλληψη γεγονότων και καταστάσεων και στην καλύτερη προσέγγιση, γενικότερα, της ανθρωπότητας που προηγήθηκε. Ενώ, όμως, σαν ιδέα είναι ενδιαφέρουσα, η υλοποίησή της μοιάζει δύσκολη, όχι μόνον εξαιτίας των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα, αλλά κυρίως εξαιτίας της παρωχημένης νοοτροπίας όσων ασχολούνται με τον πολιτισμό.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Θεωρώ τη συμμετοχή του κοινού, υπό προϋποθέσεις, στη συντήρηση αντικειμένων, μια αρκετά καλή ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Εξαρτάται από την κάθε υπηρεσία. Κάποιες πιθανώς να είναι πιο δεκτικές και άλλες όχι.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Σαφώς.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ναι.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Οτιδήποτε θα είχε να κάνει με τη συστηματική ανασκαφική εργασία. Τρόπος ανασκαφής, μετρήσεις, εργαλεία ανασκαφής, μέθοδοι απόσπασης αρχαιοτήτων.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Κανένα.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Δεν γνωρίζω.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολόγηση, νομισματοκοπείο, αυτοκράτορας, οικονομική κατάσταση της εποχής.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Διαδίκτυο, Μ.Μ.Ε., προσέγγιση χώρου παιδείας.

10.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Δημήτρης Τσίποτας

Εκπαίδευση: Διδακτορικό

Ειδικότητα: Συντηρητής Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Email: dtsipotas@yahoo.gr

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ΝΑΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω κάποιο

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτεινάτε

VIDEO, ΠΟΛΥΜΕΣΑ, HANDS ON EXPERIENCE, WORKSHOPS, LIVE E-LEARNING ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ, VIRTUAL MUSEUM

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Συνεργασίες με φορείς στο εσωτερικό και στο εξωτερικό

Ιστορική αναδρομή, υλικά, μέθοδοι σημαντικά case studies

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι πλέον η επιστήμη της συντήρησης μπορεί να παρουσιαστεί αλλά όχι στην Ελλάδα.

ΠΙΘΑΝΟΤΑΤΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΣΑΝ VIRTUAL ΜΟΥΣΕΙΟ

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Θα έπρεπε να ξεπεράσει γραφειοκρατικά κωλύματα και να γίνει μέρος της επίσκεψης.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Στην Ελλάδα όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Κυρίως ηθικό συναίσθημα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Πιθανότατα ναι

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Πρώτα σωστικά μέτρα, προληπτική συντήρηση στην ανασκαφή μέθοδοι απόσπασης από ανασκαφικό χώρο,

VIDEO ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Τρισδιάστατες ψηφιακές και φυσικές αναπαραστάσεις

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Θα ήταν ενδιαφέρουσα μία σύγκριση μεθόδων

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Εξαρτάται από το αντικείμενο

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολόγηση, υλικά κατασκευής

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ, SOCIAL MEDIA CAMPAIGN, NEWSLETTER CAMPAIGN

11.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Φώτης Φερενίδης

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης

Ειδικότητα: Συντηρητής έργων τέχνης και αρχαιολογικών ευρημάτων/ Ραδιοφωνικός Παραγωγός

Email: mexromata@yahoo.gr

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ΝΑΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Κανένα. Ίσως υπάρχουν ενότητες σε κάποια μουσεία που αφορούν την συντήρηση αλλά αυτόνομο μουσείο συντήρησης δεν γνωρίζω. Θεωρώ λοιπόν, πολύ πρωτότυπη την ιδέα σας.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Κανένα

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε

Την διαδικασία δημιουργίας των ευρημάτων ως αντικειμένων καθημερινής χρήσης ή άλλης σκοπιμότητας, πριν γίνουν αντικείμενα αρχαιολογικής μελέτης. Αφορμή για να δοθεί και η φύση και ευαισθησία των υλικών τους, αιτιολογώντας έτσι την διατήρησή τους στο χρόνο και εν μέρη την κατάσταση στην οποία βρέθηκαν.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Θα πρότεινα την ύπαρξη εποπτικού υλικού μέσω οθονών αφής και πρόσβασης σε διαδικτυακούς τόπους που φορούν τη συντήρηση αλλά και αρχείων του μουσείου σε σχέση με το αντικείμενο μελέτης της κάθε ενότητας. Την δυνατότητα των επισκεπτών να ελέγχουν να κρίνουν να προτείνουν και να «βαθμολογούν» την εμπειρία τους αυτή. Επίσης να υπάρχει ενότητα που θα αφορά την επιστήμη της συντήρησης ως ιστορικής αναγκαιότητας (όταν ο αρχαιολόγος έπαψε να είναι και συντηρητής και ο εργάτης ανασκαφής θεώρησε τον εαυτό του έτοιμο να συμβάλει στη διατήρηση του ευρήματος), και της συνεχούς εξέλιξης της (το καλύτερο υλικό συντήρησης δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμα, όλα υπόκεινται σε φθορά).

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Υπό τις παρούσες συνθήκες όχι. Όταν τα μουσειολογικά δεδομένα παραμένουν ερμητικά κλειστά η νομοθεσία δεν το επιτρέπει και κάποιοι θεωρούν κτήμα τους την πληροφορία.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Ενδιαφέρουσα άποψη κυρίως εκπαιδευτικού χαρακτήρα και προσανατολισμού. Δεν ξέρω κατά πόσο θα δίνει στον επισκέπτη την εντύπωση ότι η συντήρηση είναι μια επικίνδυνη υπόθεση για την υγεία και την ασφάλειά του όταν θα έχει την αίσθηση στο τέλος ότι ο καθένας μπορεί να είναι συντηρητής, που σε ένα φιλοσοφικό επίπεδο ευσταθεί απόλυτα. Είμαστε οι πρώτοι

συντηρητές των καθημερινών αντικειμένων χρήσης μας και κατοχής μας πριν αυτά γίνουν ανασκαφικά ευρήματα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Σε συνέχεια του προηγούμενου σχολίου μπορώ να συμπληρώσω ότι ακόμα δεν έχει καταφέρει το ΥΠΠΟ την διαδραστικότητα μεταξύ των εργαζομένων του και των υπηρεσιών του. Πάντα όμως θα υπάρχουν Δον Κιχώτες.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Φυσικά εφόσον θα μάθαινε πως να φέρεται σ' ένα μουσείο την επόμενη φορά ως επισκέπτης τόσο στο αντικείμενο έκθεσης όσο και στο χώρο. Αλλά θα βελτίωνε και τις προσωπικές του γνώσεις για την χρήση υλικών και αντικειμένων μια και όλοι συντηρούμε τα προσωπικά μας αντικείμενα.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Πρώτα απ' όλα θα την έκανε αισθητή σε μια χώρα που αν έχει κάτι να επιδείξει είναι ο αρχαιολογικός πλούτος της. Η σπουδαιότητα κρίνεται πάντα εκ του αποτελέσματος δηλαδή πόσα και πώς σώθηκαν και πόσα και γιατί χάθηκαν εξαιτίας των συντηρητών. Σε πρώτο επίπεδο βέβαια είναι σημαντικό να αναζητηθεί πόσο σημαντικά είναι όλα αυτά για να θέλουμε να τα διατηρήσουμε στο χρόνο. Η σπουδαιότητά της συντήρησης λοιπόν είναι συνάρτηση της ευαισθησίας και των προτεραιοτήτων μιας κοινωνίας. Αν και η ίδια η συντήρηση πρέπει να απαντήσει μαζί με την αρχαιολογία σε ερωτήματα όπως τι σώζουμε και τί όχι (π.χ. σύληση τάφων).

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Το γεγονός ότι εξαιτίας της επιβεβαιώνεται η ιστορία. Χωρίς αυτήν μόνο εικασίες και προτάσεις μπορούμε να κάνουμε για το παρελθόν. Πρέπει να τονιστεί ίσως και η αρτηριοσκληρωτική τακτική της ελληνικής αρχαιολογικής εταιρείας που μειώνει την σπουδαιότητά της σε σχέση μ' αυτό που πραγματικά μπορεί να δώσει (Αμφίπολη πρώτο θέμα στις ειδήσεις εν καιρό κρίσης). Ή να δοθεί το δίλλημα: σκεφτείτε την Κρήτη χωρίς την Κνωσό, τι θα λέγαμε για τον μινωικό πολιτισμό;

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Μουσειολογική εξήγηση για τι ένα εύρημα παρουσιάζεται μισό κι όχι συμπληρωμένο. Αφορμή για διαλεκτική μεταξύ ευρήματος – επισκέπτη – συντηρητή – επιστήμης – ιστορίας.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Ένας κατάλογος των συντηρητών που έφυγαν από καρκίνο. Σημαντικές ιστορικές εξελίξεις στη μέθοδο συντήρησης ευρημάτων.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Πέρα από τον οδοντιατρικό τροχό, την ακίδα, το στερεομικροσκόπιο, την αμμοβολή και την ηλεκτρόλυση θα πρόσθετα ρινίσματα διάβρωσης και τα είδη της καθώς και την επικινδυνότητά τους επίσης την αφή ως μέσω διάβρωσης αλλά και διαφορετικούς τρόπους έκθεσης ενός νομίσματος όχι σε σχέση με την μουσειολογία αλλά τις απαιτήσεις της συντήρησης και εν μέρει να δικαιολογήσει στον επισκέπτη γιατί ένα εύρημα απέχει απ' την άμεση επαφή και έκθεση ενώ ένα άλλο όχι.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Απομάκρυνση διαβρώσεων σταθεροποίηση και στερέωση μετάλλου. Σωστές συνθήκες έκθεσης ή αποθήκευσης.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Ιστορικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, αισθητικά αλλά και τεχνολογικά στοιχεία. Είναι κι αυτά καθρέφτης της εποχής τους.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Ζητώντας από κάθε μουσείο της χώρας να συμμετάσχει σ' αυτό με ένα εύρημα δικό του και παραχωρώντας αντίστοιχα χώρο στις εκθέσεις του για το συγκεκριμένο έκθεμα. Ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, τόπους κοινωνικής δικτύωσης, ημερίδες, συνέδρια περιοδικές εκθέσεις εντός και εκτός Ελλάδας.

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΕΤΕ σκέψεις, απόψεις, ιδέες, σχόλια, προτάσεις :

Πρέπει να τεθεί η φιλοσοφική έννοια του χρόνου, της φθοράς και της αξίας της ύλης. Να δοθεί έμφαση στην εξωστρέφεια και την συνεργασία.

12.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 1.

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Ειδικότητα: Αρχαιολογία

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

δεν γνωρίζω

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Οι κίνδυνοι του επαγγέλματος του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

όχι

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Συμφωνώ ενδιαφέρουσα ιδέα

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ναι.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Προβλήματα ανασκαφής

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Ίσως αν κάποια ιδιαίτερα αντικείμενα.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

όλα

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Χρονολογία, νομισματοκοπείο, υποδιαίρεσεις.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Κυρίως με τα ηλεκτρονικά μέσα

13.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 2.

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση

Ειδικότητα: Συντήρηση

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω κανένα παρόμοιο.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε δεν γνωρίζω

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την παρουσίαση εργασιών συντήρησης σε πραγματικό χρόνο υπό την παρουσία των επισκεπτών.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Οι χώροι εργασίας.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

πολύ καλή ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ναι.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

αντικείμενα με ενδιαφέρον

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

όλα

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Βουρτσάκια, υαλόβουρτσες, νυστέρια, λαβίδες

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Τον καθαρισμό και την αποθήκευση.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Δεν είναι η ειδικότητά μου η συγκεκριμένη ερώτηση.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα

14.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 3.

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση

Ειδικότητα: Συντήρηση

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω κανένα παρόμοιο.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε
δεν γνωρίζω

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση που αναφέρθηκε σχετικά με την παρουσίαση εργασιών συντήρησης σε πραγματικό χρόνο υπό την παρουσία των επισκεπτών.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η αναφορά στους κινδύνους του επαγγέλματος του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Είναι μια πολύ καλή ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

δύσκολο

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Κάποιες βασικές

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ως ένα βαθμό, ναι.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Οι δύσκολες συνθήκες του σκάμματος και η ευθύνη των αρχαιολόγων πεδίου/συντηρητών πεδίου/εργατών.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Ίσως αν κάποια αντικείμενα παρουσίασαν ιδιαιτερότητες κατά τη διαδικασία συντήρησής τους ή έδωσαν επιπλέον στοιχεία.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Το στάδιο της αποθήκευσης/φύλαξης.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Βουρτσάκια, υαλόβουρτσες, νυστέρια, λαβίδες, κλωβό, οινόπνευμα, ακετόνη, τουρ.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Τον καθαρισμό και την αποθήκευση.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Δεν είναι η ειδικότητά μου η συγκεκριμένη ερώτηση.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα

15.ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 4.

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση

Ειδικότητα: Συντήρηση

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω κανένα παρόμοιο.

**Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε
δεν γνωρίζω**

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση που αναφέρθηκε σχετικά με την παρουσίαση εργασιών συντήρησης
σε πραγματικό χρόνο υπό την παρουσία των επισκεπτών.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η αναφορά στους κινδύνους του επαγγέλματος του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

**Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων
αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης**

Είναι μια πολύ καλή ιδέα.

**Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη
διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό**

δύσκολο

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Κάποιες βασικές

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ως ένα βαθμό, ναι.

**Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι
πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της**

Οι δύσκολες συνθήκες του σκάμματος και η ευθύνη των αρχαιολόγων πεδίου/συντηρητών
πεδίου/εργατών.

**Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι
πρέπει να προστεθούν**

Ίσως αν κάποια αντικείμενα παρουσίασαν ιδιαιτερότητες κατά τη διαδικασία συντήρησής τους
ή έδωσαν επιπλέον στοιχεία.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Το στάδιο της αποθήκευσης/φύλαξης.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Βουρτσάκια, υαλόβουρτσες, νυστέρια, λαβίδες, κλωβό, οινόπνευμα, ακετόνη, τουρ.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Τον καθαρισμό και την αποθήκευση.

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Δεν είναι η ειδικότητά μου η συγκεκριμένη ερώτηση.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα

16.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 5.

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση

Ειδικότητα: Αρχαιολογία

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

δεν γνωρίζω

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση για την παρουσίαση εργασιών συντήρησης

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η αναφορά στους κινδύνους του επαγγέλματος του αρχαιολόγου και του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

πολύ καλή ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ναι.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Οι δύσκολες συνθήκες του πεδίου και η ευθύνη των αρχαιολόγων πεδίου

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Τα «ιδιαιτέρα», όχι συνηθισμένα

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Το στάδιο της αφαίρεσης διαβρώσεων

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Δεν είναι η ειδικότητά μου

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Νομισματοκοπείο, χρονολογία, τόπο, υποδιαίρεση, συνθήκες εποχής.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

17.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 6.

Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακό

Ειδικότητα: Συντήρηση- Μουσειολογία

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω κανένα παρόμοιο.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε
δεν γνωρίζω

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση που αναφέρθηκε σχετικά με την παρουσίαση εργασιών συντήρησης σε πραγματικό χρόνο υπό την παρουσία των επισκεπτών.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Η αναφορά στους κινδύνους του επαγγέλματος του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Είναι μια πολύ καλή ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

ίσως

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ως ένα βαθμό, ναι.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Οι δύσκολες συνθήκες του σκάμματος και η ευθύνη των αρχαιολόγων πεδίου/συντηρητών πεδίου/εργατών.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Ίσως αν κάποια αντικείμενα παρουσίασαν ιδιαιτερότητες κατά τη διαδικασία συντήρησής τους ή έδωσαν επιπλέον στοιχεία.

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Το στάδιο της αποθήκευσης/φύλαξης.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Βουρτσάκια, υαλόβουρτσες, νυστέρια, λαβίδες, κλωβό, οινόπνευμα, ακετόνη, τουρ.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Τον καθαρισμό και την αποθήκευση.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα

18.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 7.

Εκπαίδευση: Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ειδικότητα: Συντήρηση

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή;

ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Δεν γνωρίζω

**Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε
δεν γνωρίζω**

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Συμφωνώ με την πρόταση.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

κινδύνους του επαγγέλματος του συντηρητή.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι.

**Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων
αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης**

Είναι πολύ καλή ιδέα.

**Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη
διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό**

όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ναι.

**Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι
πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της**

Οι δύσκολες συνθήκες του πεδίου

**Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι
πρέπει να προστεθούν**

Όπως και στα άλλα μουσεία

**Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι
πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που
έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα**

Θεωρώ ότι η παρουσίαση είναι ολοκληρωμένη

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Βουρτσάκια, υαλόβουρτσες, νυστέρια, λαβίδες, κλωβό, οινόπνευμα, ακετόνη, τουρ. Στερεομικροσκόπια, τροχούς, κώδωνες κενού, μικροαμμοβολές

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Τον καθαρισμό και την αποθήκευση σταθεροποίηση

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Δεν είναι η ειδικότητά μου η συγκεκριμένη ερώτηση.

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων ημερίδες

19.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 8.

Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακό 2ετούς φοίτησης ΑΠΘ

Ειδικότητα: Αρχαιολογία

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Στην Ελλάδα δεν γνωρίζω κάτι σχετικό.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Έχει γίνει σχετική έκθεση στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης. Νομίζω ότι το Discover Greek Culture που δραστηριοποιείται κυρίως στη Νότια Ελλάδα και κάνει θεματικές ξεναγήσεις έχει κάνει μια σχετική ξενάγηση στις αποθήκες μουσείων.

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνατε

Μουσειοπαιδαγωγικές δραστηριότητες

Σύγχρονους τρόπους ξενάγησης

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση

Να μην είναι μόνο η έκθεση ανοιχτή προς το κοινό, αλλά και άλλα μέρη του Μουσείου όπως οι αποθήκες.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Είναι εφικτή και αναγκαία. Αυτό το στάδιο της διαχείρισης ενός μνημείου ή κειμηλίου αναγνωρίζεται πια ως σημαντικό και σπουδαίο από τους ανθρώπους που ασχολούνται με τον πολιτισμό, αλλά δεν είναι ευρέως διαδεδομένο στον υπόλοιπο κόσμο.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Αν αυτό γίνεται σε απομιμήσεις αρχαιοτήτων και κειμηλίων ή σε πρωτότυπα με την αυστηρή καθοδήγηση έμπειρων επαγγελματιών (χωρίς να υπάρξει κίνδυνος φθοράς τους) με βρίσκει σύμφωνη.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Παλαιότερα όχι. Η νέα γενιά όμως εκτάκτων και μόνιμων υπαλλήλων του ΥΠΠΟ είναι περισσότερο ανοιχτή σε νέες ιδέες.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Θα πρόσθετε απαραίτητες γνώσεις όχι μόνο στον απλό επισκέπτη αλλά και σε επιστήμονες κλάδων σχετικών με τον πολιτισμό.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Θα αντιλαμβανόταν τη σπουδαιότητα της συντήρησης, αλλά και θα κατανοούσε πόσο ευπαθές είναι ένα κινητό ή μη μνημείο και ότι δεν αρκεί μόνο η αποκάλυψή του.

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Η προσέγγιση της αρχαιολογίας να είναι διεπιστημονική και να δοθεί έμφαση στις εφαρμοσμένες αρχαιολογικές επιστήμες.

Να αναφερθεί η συμβολή της και σε άλλες επιστήμες συγγενείς (όπως η Ιστορία) ή μη.

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Μία περιγραφή του ευρήματος (τόπος εύρεσης, υλικό, χρονολόγηση κ.α.)

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Να παρουσιαστούν και οι λανθασμένοι τρόποι συντήρησης (που εφαρμόζονταν κυρίως κατά το παρελθόν λόγω έλλειψης γνώσεων).

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

Δεν μπορώ να προτείνω κάτι από τα προαναφερθέντα. Θα πρόσθετα όμως την ύπαρξη κάποιου βιβλίου με φωτογραφίες συντηρημένων και αποκατεστημένων νομισμάτων τα οποία θα συνοδεύονται από περιγραφή (και χρονολόγηση).

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

Όλα τα στάδια είναι εξίσου σημαντικά

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Διακρίνονται οι μορφές, τα σύμβολα και οι επιγραφές που υπάρχουν στο εμπροσθότυπο ή στον οπισθότυπο και βοηθούν στην άντληση χρήσιμων ιστορικών και αρχαιολογικών πληροφοριών (π.χ. χρονολόγηση).

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

μαζική αποστολή emails

social media

τύπος (έντυπος και ηλεκτρονικός)

20.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 9.

Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακές σπουδές

Ειδικότητα: Αρχαιολόγος

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; όχι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε:

Δεν γνωρίζω κάποιο μουσείο το οποίο ασχολείται αποκλειστικά με το θέμα αυτό αλλά έχω δει ανοιχτά εργαστήρια συντήρησης σε μουσεία του εξωτερικού π.χ Field Museum Chicago Illinois

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε:

Field Museum, British Museum, Tate Modern

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε:

Θεωρώ πως η πρόταση καλύπτει σχετικά ολοκληρωμένα τις μεθόδους παρουσίασης.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση:

Νομίζω πως μια ενότητα πιο αναλυτική για την διαδικασία της ανασκαφής θα ήταν απαραίτητη.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης:

Φυσικά και είναι σε θεωρητική βάση βέβαια. Πρακτικά για την Ελλάδα αυτή την στιγμή δεν νομίζω πως μπορεί να γίνει.

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης:

Έχει αποδειχθεί πως η συμμετοχή του κοινού και η βιωματική εμπειρία βοηθάν στην καλύτερη κατανόηση του προς έκθεση αντικειμένου/δραστηριότητας. Θεωρώ έτσι πως η συμμετοχή του κοινού είναι απαραίτητη και ουσιαστική για την συνολική εμπειρία επίσκεψης

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό:

Προφανώς και δεν μπορεί να απαντηθεί η ερώτηση γιατί δεν γνωρίζουμε ποιες θα είναι οι ηγεσίες του ΥΠΠΟΑ. Ούτε βέβαια έχει νόημα να μιλήσουμε για τις παρελθούσες ηγεσίες

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση: Φυσικά με την προϋπόθεση πως η συμμετοχή του είναι ουσιαστική και όχι μια απλή παράθεση πληροφοριών

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης:

Ισχύει η απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της:

Αναφέρθηκε προηγουμένως η ανασκαφική διαδικασία ως σημαντική. Θα πρέπει να προσθέσουμε εδώ πως επειδή το μουσείο αφορά στην συντήρηση (επιστήμη που καλύπτει ευρύ φάσμα εποχών/αντικειμένων) θεωρώ πως είναι λάθος η επικέντρωση στην αρχαιολογία και μόνο

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν:

Πιθανόν ένα βίντεο που να αποτυπώνει όλη την διαδικασία από το στάδιο της ανεύρεσης μέχρι το τελικό αποτέλεσμα

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε: Βλέπε προηγούμενη ερώτηση

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα:

Χρονολόγησης κυρίως αλλά και αισθητικής φύσης.

21.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 10.

Εκπαίδευση: Α.Π.Θ.

Ειδικότητα: Αρχαιολόγος

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; Όχι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού, Φλογητά Χαλκιδικής

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Το προαναφερθέν

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτεινάτε

Με καλύπτουν οι προτάσεις

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Φυσικά και είναι εφικτή

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης Εξαιρετική ιδέα, άκρως διαφωτιστική και

εκπαιδευτική, αρκεί όμως να αφορά συγκεκριμένα ευρήματα (όχι το σύνολο των εργασιών συντήρησης, αποκατάστασης, απόσπασης κ.ο.κ.)

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι απόλυτα

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Φυσικά και θα προσέθετε

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Βέβαια και θα βοηθούσε

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Παρουσίαση του συνολικού ανασκαφικού χώρου, ώστε να είναι κατανοητή από το θεατή η ευρύτερη θέση της αρχαιολογικής ανασκαφής

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Καλύπτομαι πλήρως από τις υπάρχουσες προτάσεις. Θα προσέθετα μόνο τη σχεδιαστική αποτύπωση των συντηρημένων ευρημάτων

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Καλύπτομαι πλήρως από τις υπάρχουσες προτάσεις

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα Πολλά στοιχεία μπορεί να δώσει.

Χρονολόγηση, εμπορική δραστηριότητα σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο (εισαγωγές-εξαγωγές), γενικά πολλές ιστορικές πληροφορίες

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Εκπαιδευτικά προγράμματα, ταξιδιωτικοί οδηγοί, εφημερίδες

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΕΤΕ σκέψεις, απόψεις, ιδέες, σχόλια, προτάσεις :

Στις Η.Π.Α. υπάρχει μουσείο όπου προτρέπεται όχι μόνο η οπτική, αλλά και η απτική επαφή με τα εκθεσιακά αντικείμενα. You can touch me αναγράφεται σε πολλά αντικείμενα, παρακινώντας τον επισκέπτη στην επαφή με το υλικό του αντικειμένου και την εξοικείωσή του με αυτό.

22.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 11.

Εκπαίδευση: Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Ειδικότητα: Συντήρηση αρχαιοτήτων

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; όχι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

κανένα.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Μια περιοδική έκθεση στο Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Εξαιρετική Ιδέα.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ΝΑΙ

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ΝΑΙ

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

video εργασιών

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

όλα

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

όλα

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΕΤΕ σκέψεις, απόψεις, ιδέες, σχόλια, προτάσεις :

Το μόνο που θέλω να συμπληρώσω είναι ότι ίσως "χωράει" και η προληπτική συντήρηση & διατήρηση των αντικειμένων, δηλαδή ότι ένα μουσείο οφείλει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένο και να έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την αποτροπή περαιτέρω φθοράς των αντικειμένων, καθώς βέβαια και για τη δημιουργία του απαραίτητου μικροκλίματος για την Έκθεση των αντικειμένων. Μπορεί να μην είναι μια επεμβατική τακτική, αλλά είναι σημαντική για τα εκθέματα και μάλιστα όταν φτιάχνουμε ένα μουσείο που επικεντρώνεται στη διαδρομή ενός ευρήματος από την ανασκαφή μέχρι την έκθεσή του.

Πώς μπορείς να το δείξεις αυτό; Ίσως εκθέτοντας σε πληροφοριακή πινακίδα τα μέτρα που πάρθηκαν για να διασφαλιστούν οι κατάλληλες συνθήκες στο ίδιο το μουσείο, ίσως επισημαίνοντας ότι κάποια εκθέματα βρίσκονται σε ειδικές προθήκες και ποιος είναι ο λόγος που συμβαίνει αυτό, ίσως με κάποιες φωτογραφικές τεκμηριώσεις των ειδικών συνθηκών που προβλέφθηκαν για την αποκάλυψη του ανασκαφικού αντικειμένου και για την μεταφορά του μέχρι τα εργαστήρια συντήρησης κλπ. Αν μη τι άλλο, αφού εκθέτεις τα "εργαλεία" του συντηρητή, μπορείς να "εκθέσεις" τα ίδια τα μέτρα που λαμβάνει το μουσείο για να διασφαλιστεί η ακεραιότητα και η αποφυγή φθοράς των εκθεμάτων.

23.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 12.

Εκπαίδευση: ΤΕΙ

Ειδικότητα: Συντήρηση Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; όχι,

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε Κανένα

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε Της Ακρόπολης μπορώ να θυμηθώ και αυτό μόνο ως προς τον καθαρισμό με laser. Άντε και καμία φωτογραφία συντηρητών σκόρπια σε άλλα μουσεία.

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτείνετε Τα εκπαιδευτικά προγράμματα με ραντεβού ίσως είναι καλή περίπτωση για να δεσμεύουν λιγάκι και τον επισκέπτη. Να μην χάνεται ενέργεια ανθρώπων άσκοπα. Είναι πολύ εξειδικευμένο το περιεχόμενο και δε φαντάζομαι εύκολά τον κόσμο να συρρέει.

Τι ΘΕΩΡΕΙΤΕ σημαντικό και πρέπει να προστεθεί στην παρούσα πρόταση Ίσως η προτροπή να γίνουν στο μέλλον εργασίες της ίδιας νοοτροπίας για άλλες ειδικότητες που αφορούν στην πολιτιστική μας κληρονομιά, ώστε να φτιαχτεί ένα μουσείο πιο σφαιρικό.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης. Θα προτιμούσα νομίζω να δω τη συντήρηση ανάμεσα στα υπόλοιπα επαγγέλματα μιας ανασκαφής ή μιας αναστήλωσης ή του στησίματος ενός μουσείου και ούτω καθεξής. Ένα μουσείο μόνο για τη συντήρηση μου φαίνεται λίγο περιορισμένο και μονόπλευρο. Παρότι νοιώθω ότι η συντήρηση είναι γενικά παραγκωνισμένη, μη φτάσουμε και στο σημείο να παραγκωνίσουμε όλα τα υπόλοιπα. Πιο ωραίο δε θα ήταν για τον επισκέπτη που είναι άσχετος με τον χώρο, να δει κάτι ολοκληρωμένο;

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης Καλό μου ακούγεται. Και μπορεί κατά την επίσκεψη να κάνει κάτι περιορισμένο και αν του αρέσει να μπορεί να συμμετέχει σε κάποιο εκπαιδευτικό πιο αναλυτικό.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό. Το ΥΠΠΟ, όπως και κάθε άλλη υπηρεσία του δημοσίου, απαρτίζεται από ανθρώπους απαρχαιωμένους, ευθυνόφοβους και παγωμένους από την απραξία. Εννοείται πως οτιδήποτε δεν εφαρμόζεται με νόμο ή από πάντα, βρίσκει αντίσταση. Με επιμονή όμως και λίγη τύχη στους συνεργάτες, όλα γίνονται!!

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση Σίγουρα. Η συμμετοχή του σε οτιδήποτε θα προσέθετε γνώσεις στο κοινό.

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης. Ναι

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της Δεν ξέρω γιατί είμαι συντηρήτρια. Ένας αρχαιολόγος θα μπορούσε να βοηθήσει.

24.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 13.

Εκπαίδευση: ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ

Ειδικότητα: ΣΥΝΤΗΡΗΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ Τ.Ε.

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; ΟΧΙ

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

Κανένα

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Κανένα

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Μάλλον Ναι

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Ενδιαφέρουσα, Ναι

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό,

Μάλλον όχι

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

Ναι

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

Ναι

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Την μεθοδολογία της ανασκαφής

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

Στοιχεία που αφορούν στη διαδικασία της συντήρησης π.χ. φυσικοχημικές αναλύσεις

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Τα στάδια συντήρησης πριν κατά και μετά τη συντήρηση

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε Στερεομικροσκόπιο, Μεγεθυντικό φακό ,Τουρ, Συσκευή υπερήχων, Νυστέρια, Βελόνα προσαρμοσμένη σε στέλεχος και διάφορα διαλύματα π.χ. ,μυρμηκικό οξύ, EDTA καθώς και Ακετόνη, Αιθανόλη.

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

όλα

Ποια στοιχεία δίνει ένα συντηρημένο νόμισμα

Τεχνολογία, εξέλιξη της μεταλλουργίας

Ποια μέσα και με ποιους τρόπους θα προβάλλατε το μουσείο στο ευρύτερο κοινό

Media

25.ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΟΝΟΜΑ/επώνυμο: Ανώνυμος/η 14.

Εκπαίδευση: UCL Institute of Archaeology

Ειδικότητα: Συντηρητής αρχαιοτήτων

Email:

Επιθυμείτε να χρησιμοποιηθεί το όνομά σας ως πηγή στη διπλωματική διατριβή; όχι

Ποια μουσεία αυτού του τύπου γνωρίζετε

κανένα.

Ποια μουσεία που παρουσιάζουν τη συντήρηση ως μέρος των εκθεμάτων γνωρίζετε

Μόνο ως περιοδικές εκθέσεις (πχ. ΑΜΘ κλπ.).

Ποιες μεθόδους παρουσίασης στο υπό πρόταση μουσείου θα προτεινάτε

Full digital με λιγότερα εκθέματα και εργαλεία/υλικά. Βαρέθηκα ατελείωτες διαδρομές μεταξύ σκονισμένων εκθεμάτων.

Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η δημιουργία αυτόνομου μουσείου συντήρησης

Ναι

Τι πιστεύετε για τη συμμετοχή του κοινού στη συντήρηση συγκεκριμένων αντικειμένων κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Ιδέα πολύ καλή. Ιδιαίτερη έμφαση στην συμμετοχή των παιδιών.

Πιστεύετε ότι είναι ανοικτή η εκάστοτε υπηρεσία του ΥΠΠΟ να προβεί στη διαδραστικότητα της συντήρησης από το κοινό

Όχι ιδιαίτερα αφού θεωρούν ότι τους ανήκουν τα ευρήματα και ότι η συντήρηση είναι υποδεέστερη επιστήμη/τέχνη. Επίσης δεν γνωρίζουν από marketing.

Θα πρόσθετε γνώσεις στο κοινό η συμμετοχή του στη συντήρηση

ΝΑΙ

Θα βοηθούσε το κοινό να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα της συντήρησης

ΝΑΙ

Στην πρώτη αίθουσα με την παρουσίαση της αρχαιολογίας ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να αναδείξουν τη σπουδαιότητα της

Αρχαιοκαπηλία και καταστροφές

Στην Τρίτη αίθουσα με την παρουσίαση των εκθεμάτων ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν

1.Video εργασιών - 2.Το μέλλον της συντήρησης (νέα υλικά προς συντήρηση, πχ. Πλαστικό, νέες τεχνολογίες 3D κλπ.)

Στην Δεύτερη αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης ποια στοιχεία θεωρείτε ότι πρέπει να προστεθούν για να παρουσιαστεί όσο πιο παραστατικά γίνεται η μορφή που έχουν τα αρχαιολογικά ευρήματα

Μεταξύ άλλων video εργασιών, νέες τεχνολογίες 3D κλπ.

Στην αίθουσα με την παρουσίαση της συντήρησης νομίσματος ποια υλικά, μηχανήματα, εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε

όλα

Ποια στάδια στη συντήρηση νομίσματος θεωρείτε απαραίτητα

όλα

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΕΤΕ σκέψεις, απόψεις, ιδέες, σχόλια, προτάσεις :

-Δημιουργία ασφαλούς παιδότοπου εντός των αιθουσών (στυλ, άμμο με ανασκαφή και "πλαστικό" εργαστήριο συντήρησης) ώστε τα παιδιά να απασχολούνται και να μαθαίνουν και οι γονείς/συνοδοί να έχουν πέντε λεπτά να δουν κάτι που τους ενδιαφέρει.

-Γκρουπ για ανατάξεις κεραμικών

- Εποπτικό υλικό με:

Αποτυχημένες συντηρήσεις,

Φθορές/καταστροφές κατά την αποκάλυψη ευρημάτων (ανασκαφή),

Φυσικές καταστροφές και "βομβαρδισμούς" Ασουάν, Ακρόπολη, Παλμύρα

- Οικολογικά ζητήματα: σύνδεση συντήρησης ευρημάτων = συντήρησης "πλανήτη", μέλλοντος.

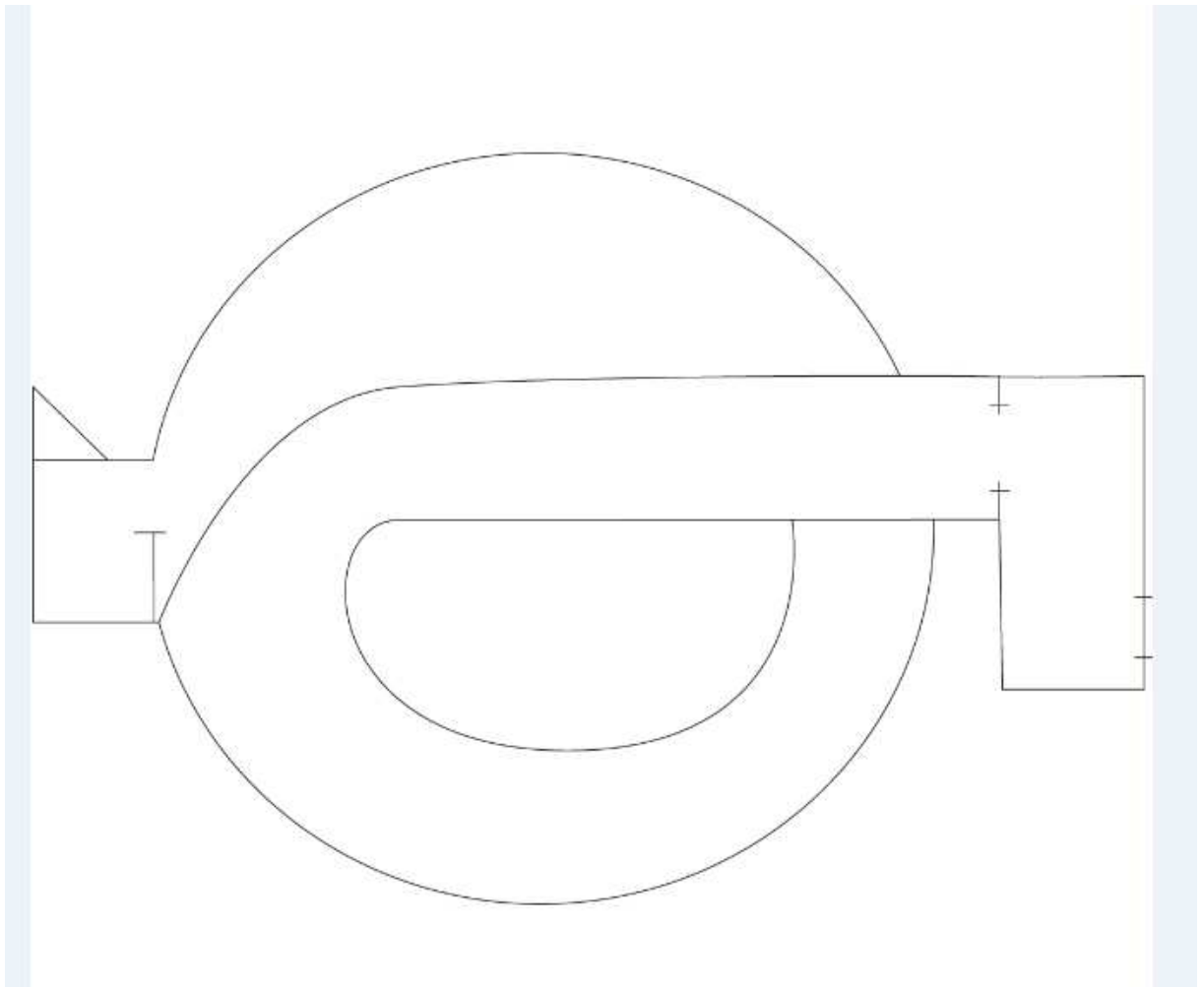
- Πωλητήριο πώληση κατάλληλων/ασφαλών εργαλείων/υλικών

-Προσωπικό ευγενικό.

Παράρτημα Β

Το κτίριο του μουσείου

Β.1 Κάτοψη Κτιρίου

Εικόνα Β.1.1 Κάτοψη κτιρίου

Β.2 Κάτοψη Κτιρίου: Logo

Εικόνα Β.2.1 Το Logo του μουσείου σε μπρελόκ

Παράρτημα Γ

Πορεία επαναφοράς: Ανασκαφή

Γ.1 Η ανασκαφή

Σωστική ανασκαφή στο κέντρο της Θεσσαλονίκης στα πλαίσια ανέγερσης εμπορικού καταστήματος.

Εικόνα Γ.1.1. Σωστική ανασκαφή στο κέντρο Θεσσαλονίκης

Εικόνα Γ.1.2 Σωστική ανασκαφή στο κέντρο Θεσσαλονίκης

Εικόνα Γ.1.3 Σωστική ανασκαφή στο κέντρο Θεσσαλονίκης

Εικόνα Γ.1.4 Σωστική ανασκαφή στο κέντρο Θεσσαλονίκης

Εικόνα Γ.1.5 Η τοποθεσία της ανασκαφής

Είναι ένα οικοδόμημα με 30 μέτρα πλάτος του οποίου το μήκος είναι άγνωστο διότι η ανασκαφή περικλείεται από κτίρια που έχουν κατασκευαστεί στην δεκαετία του 1970 και 1980.

Οι αρχαιολόγοι της 9^η Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων υποθέτουν ότι το μήκος του είναι αρκετά μεγάλο και επεκτείνεται από την Εγνατία μέχρι τη Φράγκων. Όπως παρατηρούμε στο χάρτη το

μήκος του κτιρίου είναι αρκετά μεγάλο. Στο κάτω μέρος με το μπλε χρώμα είναι το λιμάνι της Θεσ. Παρατηρείτε τις κάθετες μαύρες γραμμές αυτές δείχνουν την έκταση που μάλλον κατελάμβανε το οικοδόμημα.

Πρόκειται για αποθήκες του Λιμανιού που κατασκεύασε ο Μεγάλος Κωνσταντίνος. Βρέθηκαν τεράστιοι φορείς αποθηκευτικοί, κανένας δεν σώζεται ολόκληρος.

Εικόνα Γ.1.6 Σωστική ανασκαφή στο κέντρο Θεσσαλονίκης

Εικόνα Γ.1.7 Το κτίριο αποτελείται από 6 στοές οι οποίες ορίζονται από πεσοστοιχίες. Σωζόμενος πεσσός.

Εικόνα Γ.1.8 Σωστική ανασκαφή στο κέντρο Θεσσαλονίκης

Όταν ο Μέγας Κωνσταντίνος μετέφερε την Πρωτεύουσα από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη κατασκεύασε ένα κόμβο επικοινωνίας. Ήθελε να συνδέσει εμπορικά, οικονομικά γεωπολιτικά τη Θεσσαλονίκη με Κωνσταντινούπολη και για αυτό το λόγο κατασκεύασε το Λιμάνι και τις αποθήκες. κατόπιν στους μεσοβυζαντινούς χρόνους το κτίριο καταστράφηκε και η περιοχή είναι πια κατοικήσιμη. Οι οικίες κατασκευάζονται με συνδετικό υλικό τη λάσπη –η αποθήκη με κονίαμα— επίσης υπήρχαν εργαστήρια κεραμικής. Βρέθηκαν λάκκοι με όστρακα

Εικόνα Γ.1.9 Οικοδομικά ευρήματα

Τα όστρακα

Εικόνα Γ.1.10 Τα κεραμικά ευρήματα της ανασκαφής

Το νεκροταφείο

Εικόνα Γ.1.11 Το νεκροταφείο

Τα νομίσματα

Εικόνα Γ.1.12 τα νομίσματα από την ανασκαφή

Σημειώσεις από το ημερολόγιο του αρχαιολόγου

- Επιφανειακοί καθαρισμοί, απομάκρυνση κρημνισμάτων στο Α ήμισυ του ανασκαφικού χώρου
- Αρκετή ποσότητα κεραμικής^[1] στο σύνολό της αβαφής διαφόρων εποχών. Μεταξύ αυτής ξεχωρίζουν θραύσματα εφυαλωμένων πινακίων υστεροβυζαντινών χρόνων. Μαρμάρινα θραύσματα
- ^[1] Εστάλη προς κατάχωση η μεγαλύτερη ποσότητά της, καθώς δεν ήταν στρωματογραφημένη.

Εικόνα Γ.1.13 Σημειώσεις από το ημερολόγιο του αρχαιολόγου

Σημειώσεις από το ημερολόγιο του αρχαιολόγου

- Ανατολικό ήμισυ ανασκαφικού χώρου. Χώρος III.
- Απομάκρυνση επίχωσης κάτω από τον λασιότοιχο Tχ10, στην πορεία του καταρρευθέντος τμήματός του.
- Μετά τον Tχ12 και πριν τον Tχ10.
- Ελάχιστη ποσότητα κεραμικής υστερορωμαϊκών-παλαιοχριστιανικών χρόνων (θραύσμα χείλους αμφορέα τύπου Γάζας, καπάκι μαγειρικού αγγείου, θραύσμα σώματος και χείλους ερυθροβαφούς πινακίου, θραύσμα βάσης μελαμβαφούς σκύφου με διάκοσμο rouletteing, θραύσμα βάσης επιτραπέζιου αγγείου).

Εικόνα Γ.1.14 Σημειώσεις από το ημερολόγιο του αρχαιολόγου.

Παράρτημα Δ

Τα εκθέματα της υποθεματικής ενότητας: Συντήρηση Χάλκινων Νομισμάτων

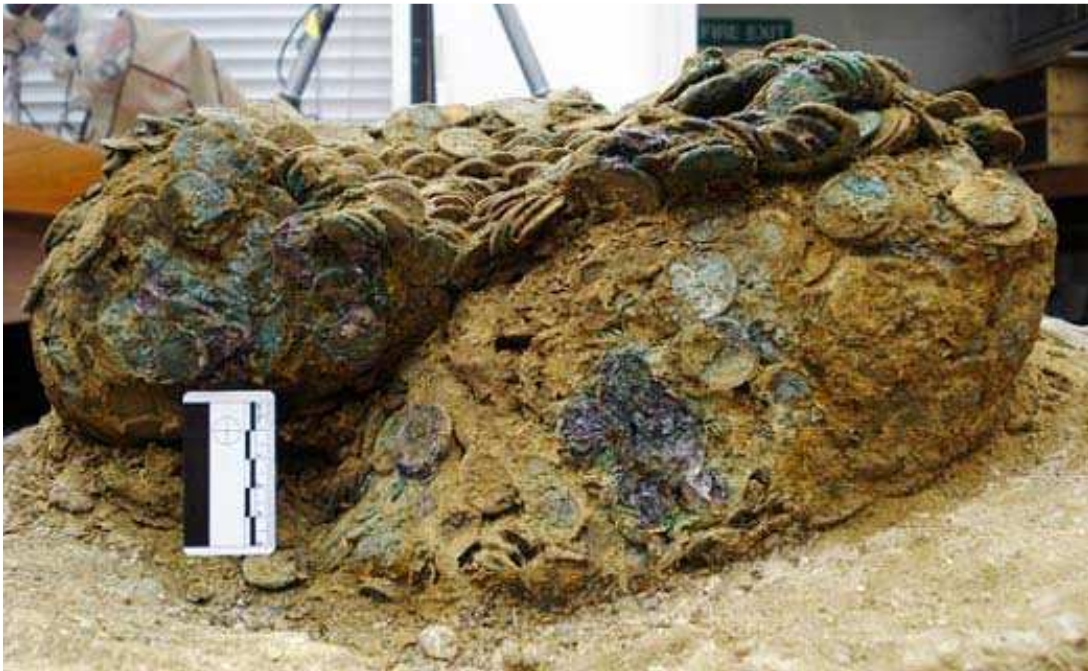
Δ.1 Πρώτη προθήκη: συγκέντρωση νομισμάτων

Εικόνα Δ.1.1 Νομίσματα κατά την ανασκαφή

Εικόνα Δ.1.2 Νομίσματα κατά την ανασκαφή

Εικόνα Δ.1.3 Νομίσματα από την ανασκαφή στο εργαστήριο συντήρησης

Εικόνα Δ.1.4 Νομίσματα από την ανασκαφή στο εργαστήριο συντήρησης

Εικόνα Δ.1.5 Νομίσματα κατά την ανασκαφή

Εικόνα Δ.1.6 Απόσπαση εδάφους με νομίσματα

Εικόνα Δ.1.7 Διαχωρισμός εδάφους-νομισμάτων στο εργαστήριο συντήρησης

Εικόνα Δ.1.8 Επικαθίσεις χωμάτων

Εικόνα Δ.1.9 Αφαίρεση επικαθίσεων χρώματος και εμφάνιση διαβρώσεων

Εικόνα Δ.1.10 Αφαίρεση επικαθίσεων χρώματος και εμφάνιση διαβρώσεων

Εικόνα Δ.1.11 Αφαίρεση επικαθίσεων χρώματος και εμφάνιση διαβρώσεων

Εικόνα Δ.1.12 Αφαίρεση επικαθίσεων χρώματος και εμφάνιση διαβρώσεων

Εικόνα Δ.1.13 Διαβρώσεις συμπλέκονται με επικαθίσεις χωμάτων

Εικόνα Δ.1.14 Διαβρώσεις συμπλέκονται με επικαθίσεις χωμάτων

Εικόνα Δ.1.15 Διαβρώσεις συμπλέκονται με επικαθίσεις χωμάτων

Εικόνα Δ.1.12 αφαίρεση επικαθίσεων χώματος

Εικόνα Δ.1.13 Αφαίρεση διαβρώσεων

Εικόνα Δ.1.14 Αφαίρεση διαβρώσεων

Εικόνα Δ.1.15 Τελική άποψη: Επέμβαση τόση όση επιτρέπει το εύρημα

Εικόνα Δ.1.16 Παρουσία μαλαχίτη

Εικόνα Δ.1.17 Παρουσία κυπρίτη

Εικόνα Δ.1.18 Στάδιο συντήρησης

Εικόνα Δ.1.19 Στάδιο συντήρησης

Δ.2 Μέσα Ανάλυσης και εξέτασης

Εικόνα Δ.2.1 Κανόνι Ραδιογραφία ακτίνων Χ

Φασματοσκοπία RAMAN¹⁸²

“Η Φασματοσκοπία Raman έχει εδραιωθεί παγκοσμίως ως η αναλυτική μέθοδος η οποία είναι η πιο αξιόπιστη και ακριβής για να εφαρμοστεί σε έργα τέχνης. Η Φασματοσκοπία Raman είναι πολύτιμη στην αποκατάσταση των έργων τέχνης αλλά και στην αξιολόγηση της αυθεντικότητάς τους. Κύρια πλεονεκτήματά της είναι ότι είναι μη καταστρεπτική μέθοδος καθώς δεν χρειάζεται να αφαιρεθεί δείγμα από το αντικείμενο και επίσης μπορεί να εφαρμοστεί επί τόπου χωρίς τη μεταφορά του έργου σε κάποιο εργαστήριο. Η Φασματοσκοπία Raman αναγνωρίζει τη μοριακή δομή και τη χημική σύσταση οργανικών και ανόργανων υλικών, τόσο φυσικών όσο και

συνθετικών.

Για το σκοπό αυτό έχουν δημιουργηθεί διεθνώς αρκετές βάσεις δεδομένων για διάφορους τύπους υλικών. Καθώς το φάσμα Raman είναι μοναδικό για

¹⁸² <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

κάθε ουσία, η αναγνώριση του υλικού βασίζεται στη σύγκριση του φάσματός του με τα φάσματα από την βιβλιοθήκη φασμάτων με σκοπό την ταυτοποίησή του”.

Φθορισμετρία Ακτίνων Χ (X-Ray Fluorescence, XRF)¹⁸³

“Το σύγχρονο φορητό σύστημα Στοιχειακής Ανάλυσης Φθορισμού Ακτίνων-Χ (XRF) Model Tracer III-SD του οίκου Bruker με πηγή Ακτίνων-Χ, Rh μέγιστης τάσης 40kV, με δυνατότητα ανάλυσης και των ελαφρών στοιχείων όπως Mg, Al, Si, παρέχει την απαραίτητη επιστημονική πληροφορία για την ανάλυση και ταυτοποίηση των ανόργανων χρωστικών ουσιών κι επομένως αποτελεί το πλέον απαραίτητο αναλυτικό όργανο στη μελέτη, συντήρηση και πιστοποίηση αυθεντικότητας πινάκων και άλλων έργων τέχνης. Πρόκειται για μη καταστρεπτική μέθοδο μελέτης και ανάλυσης, που επιτρέπει τη λήψη φασμάτων από οποιοδήποτε σημείο της επιφάνειας του πίνακα (in situ) και σύγκρισή τους με πρότυπα φάσματα της αναπτυχθείσας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων. Εκτός από τη μελέτη έργων τέχνης, η φθορισμετρία ακτίνων Χ (XRF) αποτελεί βασική μη καταστρεπτική αναλυτική μέθοδο της αρχαιομετρίας, για την ανάλυση και ταυτοποίηση ανόργανων χρωστικών ουσιών, με συνεχώς αυξανόμενες εφαρμογές”.

Φασματοσκοπία Υπέρουθρης Ακτινοβολίας (Infrared Spectroscopy, FTIR)¹⁸⁴

¹⁸³ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

¹⁸⁴ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

“Το αναλυτικό όργανο υπέρυθρης φασματοσκοπίας FTIR Agilent Μοντέλο 4300 με ανιχνευτή DTGS, αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο αναλυτικό σύστημα στην Ελλάδα, για τη μελέτη πινάκων και έργων τέχνης. Παρέχει την απαραίτητη επιστημονική πληροφορία για την ταυτοποίηση των χρωστικών ουσιών και αποτελεί μία απόλυτα μη καταστρεπτική μέθοδο μελέτης και ανάλυσης, επιτρέπει τη λήψη φασμάτων από οποιοδήποτε σημείο της επιφάνειας του πίνακα (in situ). Επίσης, είναι δυνατή η λήψη φασμάτων από πρότυπες σκόνες χρωστικών ουσιών και τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης βάσης πρότυπων φασμάτων. Εκτός από τη μελέτη έργων τέχνης, η φασματοσκοπία υπέρυθρης ακτινοβολίας αποτελεί βασική μέθοδο της αρχαιομετρίας, με βασικά πλεονεκτήματα έναντι άλλων μεθόδων, την μη καταστρεπτική in-situ ανάλυση, την ταχύτητα και ευκολία στη λειτουργία και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Για το βέλτιστο αποτέλεσμα, εφαρμόζεται συμπληρωματικά με τη φασματοσκοπία Raman και την φασματομετρία ακτίνων X (XRF). Η συνολική μεθοδολογία ελέγχου εφαρμόζεται σε ζωγραφικούς πίνακες, ενώ πτυχές αυτής της μεθόδου εφαρμόζονται και σε άλλα αντικείμενα τέχνης, όπως γλυπτά, κεραμικά, γυάλινα, ξύλινα, οστέινα, υφασμάτινα αντικείμενα. Η μεθοδολογία προσαρμόζεται πάντα στις ιδιαιτερότητες των εξεταζομένων έργων, ενώ αναζητούνται διαρκώς οι πιο προωθημένες μέθοδοι για την πληρέστερη ανάλυση και ταυτοποίησή τους”.

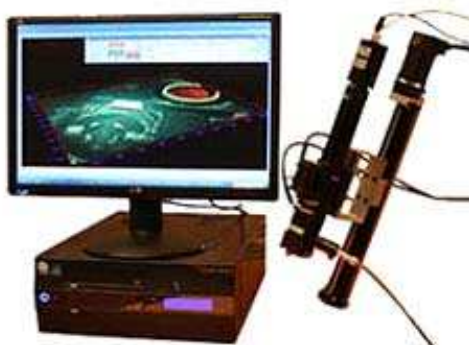
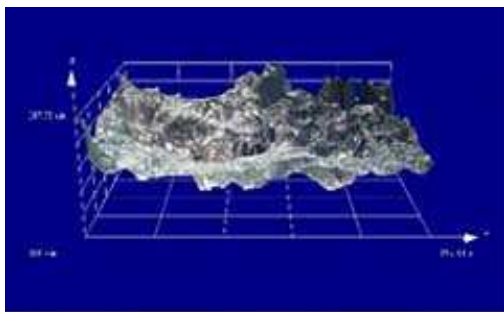
Ηλεκτρονική μικροσκοπία σάρωσης (SEM: Scanning Electron Microscopy)¹⁸⁵

“Η Ηλεκτρονική Μικροσκοπία Σάρωσης (Scanning Electron Microscopy, SEM) είναι μία σύγχρονη μέθοδος για τη μελέτη της επιφανειακής μικροδομής πολλών υλικών και για τη στοιχειακή ανάλυσή τους”.

¹⁸⁵<http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Σύστημα ψηφιακής μικροσκοπίας υψηλής ισχύος Navitar 8000X Zoom ¹⁸⁶

“Ψηφιακό μικροσκόπιο επόμενης γενεάς στα video οπτικά zoom: μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διάφορους τύπους φωτογραφικής μηχανής, φωτισμού, βάσεων στήριξης, λογισμικού και επιλογών λήψης. Ο φακός προσφέρει εξαιρετική διακριτική ικανότητα με εσωτερικές ρυθμίσεις εστίασης και ίριδας. Το σταμάτημα με ένα click της θέσης συγκράτησης είναι ιδανικό για εφαρμογές λήψης video”.

Φασματοφωτόμετρο¹⁸⁷

Φασματοφωτόμετρο CM-2600d του οίκου Minolta

¹⁸⁶ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

¹⁸⁷ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Όργανο μέτρησης πάχους χρωματικής επίστρωσης¹⁸⁸

ISOSCOPE FMP30 του οίκου Fischer

“Μη καταστρεπτική μέτρηση του πάχους επίστρωσης σε πίνακες ζωγραφικής•Ταχείες μετρήσεις σε χάλυβα ή σίδηρο (F) και μη σιδηρούχα μέταλλα (NF)

- Αυτόματη αναγνώριση κεφαλής και υλικού βάσης
- Μεγάλη έγχρωμη οθόνη
- Υποστήριξη μετρήσεων

παχύμετρο FISCHER ISOSCOPE FMP30, που βασίζεται στη μέθοδο δινορρευμάτων (DIN EN ISO 2360, ASTM D7091). Είναι κατάλληλο για τη μέτρηση πάχους βαφής, επίστρωσης σε σκόνη, λάκας ή πλαστικής επικάλυψης σε μη σιδηρομαγνητικά μεταλλικά υλικά βάσης (NF) ή ανοδικά επιχρίσματα ή επιστρώσεις αλουμινίου και ηλεκτρικά αγώγιμες επιστρώσεις σε μη αγώγιμα υλικά”.

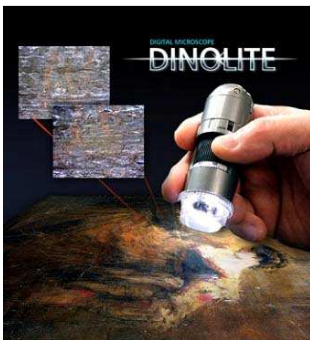
¹⁸⁸ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Σκληρόμετρο¹⁸⁹

“Στη φυσική μεταλλουργία, ως σκληρότητα ενός υλικού ορίζεται η αντίσταση που προβάλλει το υλικό αυτό, στην κάθετη διείσδυση ενός άλλου σώματος μεγαλύτερης σκληρότητας από αυτήν του εξεταζόμενου υλικού. Η σκληρότητα είναι τόσο μεγαλύτερη όσο μικρότερη είναι η διείσδυση του σκληρού υλικού αναφοράς. Για τη μέτρηση αυτής της τόσο σημαντικής ιδιότητας των υλικών χρησιμοποιούνται διάφορες συσκευές και διάφοροι μέθοδοι”.

Ψηφιακό μετρητικό μικροσκόπιο dino-lite¹⁹⁰

“Στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου, μικροσκοπικού έλεγχου πιστοποίησης αυθεντικότητας έργων τέχνης, το USB Μικροσκόπιο Dino-Lite με Η/Υ συνοδευόμενο από ειδικό λογισμικό που επιτρέπει διαστασιολογικό Οπτικό έλεγχο ακόμα και σε δυσπρόσιτες περιοχές με εύρος μεγέθυνσης από x50 έως x500”.

¹⁸⁹ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

¹⁹⁰ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Υπέρυθρη φωτογράφιση¹⁹¹

“Με την φωτογράφιση στο υπέρυθρο μας επιτρέπεται η μελέτη υποκείμενων στρωμάτων του έργου ακόμα και η ανίχνευση αρχικού σχεδίου αν υπάρχει, όπως υπογραφές, αλλαγή στο αρχικό σχέδιο, φθορές και μεταγενέστερες επεμβάσεις”

Φωτογραφία Ακτίνων Χ και Υπεριώδης¹⁹²

“Το υπεριώδες καλείται και "μαύρο φως", γιατί οι λάμπες που το δημιουργούν δεν παράγουν ακτινοβολία ορατή στο μάτι. αναζήτηση ατελειών σε συγκολλήσεις μετάλλων, αλλά και των καλλιτεχνών στη μελέτη πολύ παλιών πινάκων”.

¹⁹¹ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

¹⁹² <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

Φωτογραφικό Studio¹⁹³

Μεγεθυντικός φακός

Στερεομικροσκόπιο

¹⁹³ <http://www.nikias.gr/> (τελευταία προσπέλαση 20/12/2016).

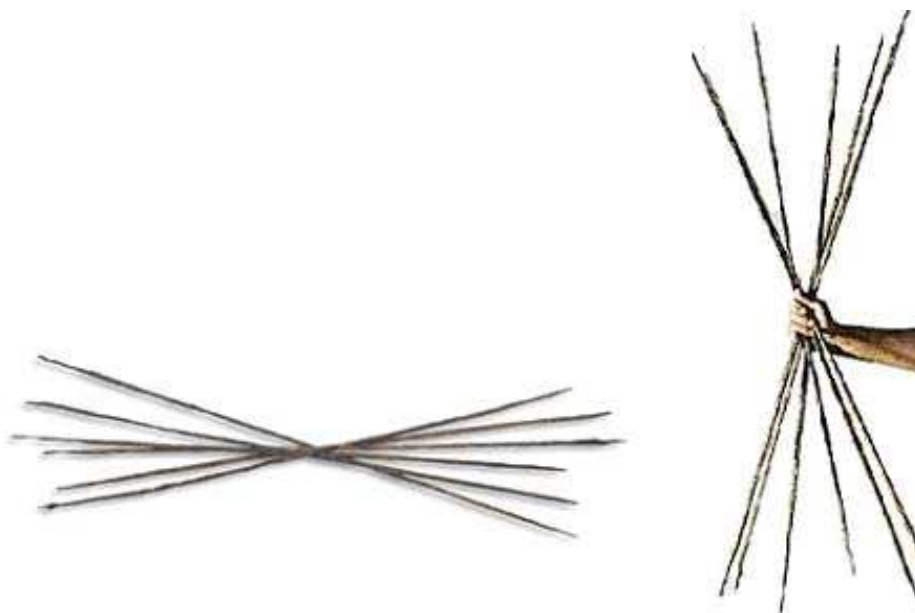
Δ.3 Ιστορία, χρήσεις και τεχνολογία κατασκευής Ανάλυσης

Εικόνα Δ.3.1 Μινωικό Τάλαντο

Εικόνα Δ.3.2 Μυκηναϊκό Τάλαντο

Εικόνα Δ.3.3 Οβελός ή Οβολός, ράβδος σιδήρου, οι έξι οβελοί αντιστοιχούσαν σε μία δραχμή.

εμπροσθότυπος

οπισθότυπος

Εικόνα Δ.3.4. Στατήρας από ήλεκτρο. Βάρος 17,33 γρ. Νομισματικό μουσείο Αθήνας.

εμπροσθότυπος

οπισθότυπος

Εικόνα Δ.3.5 Στατήρας από ήλεκτρο, βάρος 14,01 γρ., Βρετανικό Μουσείο.

εμπροσθότυπος

οπισθότυπος

Εικόνα Δ.3.6 Φώκεια, 550-525 π.Χ. βάρος 16,52 γρ., Βρετανικό Μουσεί

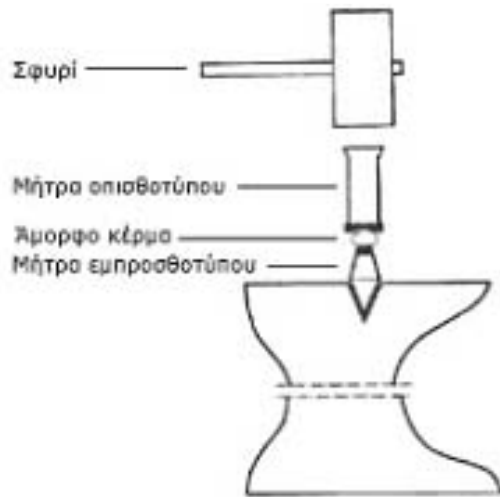

Εικόνα Δ.3.7 Αιγινήτικος στατήρας, βάρος 13γρ.

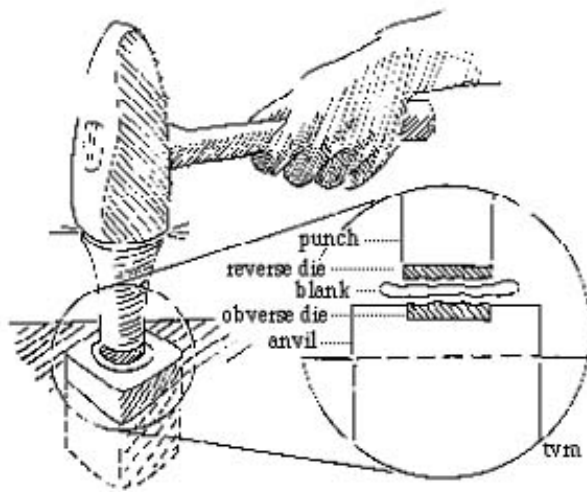
Δ.4 Κατασκευή νομισμάτων

Εικόνα Δ.4.1 Μέθοδος κατασκευής νομισμάτων

Εικόνα Δ.4.2 Μέθοδος κατασκευής νομισμάτων

Εικόνα Δ.4.3 Μέθοδος κατασκευής νομισμάτων

Δ.5 ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

Αντικείμενο:

Ύλη:

Αριθμός Ευρήματος:

Αριθμός Ταξινόμησης:

Ανασκαφή:

Κωδικός Ανασκαφής:

Διαστάσεις:

Ημερ. Ευρ.Αντικειμ.:

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

- Αφαίρεση Χωμάτων
- Μηχανικός Καθαρισμός
- Ουδεμία Επέμβαση.

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ - ΦΘΟΡΕΣ

Γενική Κατάσταση:

- Πλήρης διάβρωση
- Υψηλού βαθμού διάβρωση
- Ομοιόμορφη διάβρωση
- Σπηλαιώδης διάβρωση
- Διάβρωση στοιβάδων
- Διάβρωση με σχισμές βελονισμός
- Περιμετρική Παραμόρφωση
- Περιμετρική απώλεια

- Ρωγμές
- Διογκωμένα σημεία

Εμπροσθότυπος: Ιστορικά στοιχεία

Οπισθότυπος: Ιστορικά στοιχεία

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ-ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΔΙΑΒΡΩΣΕΩΝ

- Χωμάτων
- Κυπρίτη(Υποξείδιο του Cu-Cu₂O)
- Τενορίτη(Οξείδιο του Cu-CuO)
- Μαλαχίτη(Βασικός Ανθρακικός Χαλκός CuCO₃-Cu(OH)₂)
- Νακοκίτη(Υποχλωριούχος Χαλκός CuCl)
- Κοβελίτη(Θειούχος Cu-CuS)
- Αζουρίτη(Βασικός Ανθρακικός Χαλκός 2CuCO₃-Cu(OH)₂)
- Χαλκοσίνη(Θειούχος μονοσθενής Cu₂S)
- Ακαταμίτη(Βασικός Χλωριούχος Χαλκός CuCl₂ .3Cu(OH)₂)
- Βροχοντίτη(Βασικός Θεϊκός Χαλκός CuSO₄-3Cu(OH))

ΥΛΙΚΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

- Αλκοόλη
- Ακετόνη
- Formic Acid
- Νυστέρι
- Τουρ
- Αμμοβολή
- Βενζοτρίαζόλιο
- Μικροδονητής
- Paraloid

- Incralac

ΣΥΝΤΗΡΗΤΡΙΑ : -----

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

- Έναρξη Συντήρησης:
- Λήξη Συντήρησης:

Δ.6. ΕΡΓΑΛΕΙΑ , ΥΛΙΚΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

Εικόνα Δ.6.1 χρήση προστατευτικού υλικού

Εικόνα Δ6.2 Γαλόβουρτσες

Εικόνα Δ6.3 Χρησιμοποιημένη Γαλόβουρτσα

Εικόνα Δ6.4 Μικροδονητής, αφαίρεση σκληρών επικαθίσεων

Εικόνα Δ.6.8 Το βασικό εργαλείο του συντηρητή το ΝΥΣΤΕΡΙ

Παράρτημα Ε

Αποτελέσματα

Ανθρώπινης επέμβασης

Ε.1 Έκθεση συντηρημένων ευρημάτων-Μουσείο

Εικόνα Ε.1.1 Έκθεση Ολυμπία

Εικόνα Ε.1.2 Διάταξη προθηκών

Ε.2 Παλαιότερες επεμβάσεις-Προβλήματα

Εικόνα Ε.2.1 Ακρόπολη οι σιδερένιοι σύνδεσμοι τίναξαν το μάρμαρο

Ε.3 Καταστροφές Μνημείων Παλμύρα

Εικόνα Ε3.1 Βομβαρδισμός στην Παλμύρα

Εικόνα Ε.3.2 Παλμύρα 2010. Η Παλμύρα διάσημη για τις άριστα διατηρημένες ελληνορωμαϊκές της αρχαιότητες

«Η ολική καταστροφή του ναού του Βαάλ Σαμίν, που θεωρείται ο δεύτερος σημαντικότερος στην αρχαία Παλμύρα, προκάλεσε αποτροπιασμό σε όλο τον κόσμο, με την επικεφαλής της UNESCO, Ιρίνα Μπόκοβα, να δηλώνει: «Η καταστροφή αυτή αποτελεί ένα ακόμη έγκλημα πολέμου και μία τεράστια απώλεια για τον συριακό λαό και την ανθρωπότητα. Οι δράστες της φρίκης πρέπει να λογοδοτήσουν για τις πράξεις

τους». Πριν από λίγες ημέρες, οι μαχητές του Ισλαμικού Κράτους αποκεφάλισαν τον 82χρονο συνταξιούχο έφορο αρχαιοτήτων της αρχαίας Παλμύρας. «Οι χειρότεροι φόβοι μας δυστυχώς επιβεβαιώθηκαν» δήλωσε χθες ο επικεφαλής αρχαιοτήτων της Συρίας, Μααμούν Αμπντουλκαρίμ, επιβεβαιώνοντας ότι ο ναός του Βαάλ ανατινάχθηκε.»

Εικόνα Ε.3.3 Οι καταστροφικές ανθρώπινες ενέργειες

Εικόνα Ε.3.4 Στόουνχεντζ Οι καταστροφικές έμμεσες ανθρώπινες ενέργειες